

The Project Gutenberg eBook of Romaneja ja kertomuksia: Lyhyet kertomukset

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Romaneja ja kertomuksia: Lyhyet kertomukset

Author: Various

Release date: December 10, 2007 [eBook #23793]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ROMANEJA JA KERTOMUKSIA: LYHYET
KERTOMUKSET ***

Produced by Tapio Riikonen

ROMANEJA JA KERTOMUKSIA

Lyhyet kertomukset

Helsingissä, 1876-80.

Uuden Suomettaren kustantama.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.

SISÄLLYS:

Romaneja ja kertomuksia sarjan sisältö

Tarina, syntymäkaupungistani saatu

Sokea sisareni, Charles Dickens

Maalarin maine, Xaver Riedl

Herran vuosi, J. H. Riehl

Mitä mummo kertoi, J.

Romaneja ja kertomuksia -sarjan sisältö:

1. 1876.

Tarina, syntymäkaupungistani saatu

K. J. Gummerus: Peritäänkö vihakin?

2. 1877.

Walter Scott: Quentin Durward

3. 1877.

Mór Jókai: Pakolaisen päiväkirja
Charles Dickens: Sokea sisareni
Wilhelmine von Hillern, synt. Birch: Kotka-Wappu

4. 1877.

Xaver Riedl: Maalarin maine
J. H. Riehl: Herran vuosi
J: Mitä mummo kertoi
Holger Drachmann: Kaksi laukausta

5. 1878.

Walter Scott: Perth'in kaupungin kaunotar

6. 1879.

Kristofer Janson: Per ja Birgit
Lydia Jannsen: Ojamylläri ja hänen miniänsä
Kristofer Janson: Marit Skjölte

7. 1879.

W. H. Riehl: Laupeuden työt
Kristofer Janson: Liv
Ivan Turgenev: Luutnantti Jergunovin juttu
Charles Dickens: Sisar Rosa

8. 1879.

Kristofer Janson: Lumottu
Mór Jókai: Rakkaita sukulaisia

9. 1880.

Zacharias Topelius: Nuoruuden unelmia

TARINA, SYNTYMÄKAUPUNGISTANI SAATU.

Englannin kielestä suomennettu

Tuolla pikku maakaupungilla, jossa olen syntynyt, on oma tarinansa, joka on hyvin tunnettu monelle siinä kaupungissa, vaikk'en luule sitä ennen painetuksi. En tiedä siis miks'en sitä kertoisi — niin hyvin kuin sitä voin.

Täyteensä sata viisitoista vuotta sitten, kun Yrjö Toinen oli Englannin kuninkaana, eli tässä kaupungissa eräs satulamaakari. Tällä satulamaakarilla, jonka nimi on Ranson, oli tytär ja vieläpä työkisällikin. Aina siitä saakka kuin maailmaan tarinoita ja tarinan-kertoja syntyi, ovat kisällit ottaneet tavaksi rakastua mestariensa tyttäriin — joka totta puhuen ei olekkaan mikään niin kummallinen asia. Niinpä vanha Ransonin kisälli, Richard Hayes hyvin mielellänsä katseli mestarinsa tytärtä, kuuli hänen puhuvan ja vaihti hänen kanssansa muutamia sanoja — tosiaankin paljoa mieluisemmin kuin vanha herra ja ylipäänsä kukaan muukaan saattoi uneksia, paitsi tytär ja kisälli itse. Mitä vanha Ranson olisi tehnyt, jos hän olisi tämän aavistanut, sitä en tiedä. Mutta luultavasti olisi hän antanut kisällille kelpo selkäsaunan — ja tämä kentiesi olisi yrittänyt vastarintaa. Kuinka lieneekin, melkein varmana pidän,

ettei rakkaus sen kautta olisi sammunut, vaan päinvastoin käynyt vielä kiihkeämmäksi. Nämät arvelut siksensä, palatkaamme kertomukseemme. Kisällin elämä ei ollut hupainen, sillä vanha Ransonin käsitteet siitä, miten kisällejä piti soveliaasti kohteleman, olivat perityt kuningas Elisabetin kunnianrikkaista ajoista ja olivat sitten kalliina perintönä kulkeneet pitkän esi-isäsarjan kautta, kunnes olivat sijaantuneet Ransonin pääkalloon. Hän uskoi, että kaikissa kisälleissä on auttamaton luonnollinen taipumus korttien-lyöntiin, ryyppäämiseen sekä kaikenlaiseen muuhun rentustelemiseen. Hän uskoi että, jos ei mestarien silmä ollut alituisesti heitä valvomassa, he heittäisivät työnsä hunningolle, ryöstäisivät raha-laatikon ja tekisivät kaiken maailman rosvotöitä. Tätä satulamaakarimme lujaa uskoa eivät saattaneet mitkään todistelemiset kumota.

Richard Hayes oli vakava, kunniallinen ja ahkera poika, mutta tähän aikaan oli hänen mielensä hyvin taipusa vaeltamaan pois työstä, niin että satunnaisesti joskus joku pienempi vahinko kohtasi vanhan mestarin työ-aineita.

"Sinä olet laiska konna". sanoi mestari eräänä aamuna aikasin. "Täällä syöt ja juot, etkä tee mitään hyötyä".

Hayes ei vastannut mitään, vaikka tunsu itsensä loukatuksi. Hän ei ollut mikään sankari ja olikin vielä aivan nuori. Hän teki sântilleen samaa, mitä useat muutkin pojat olisivat tehneet hänen sijassaan. Hän ei ottanut syödäksensä sinä päivänä. Kun ruokatunnit tulivat, sanoi hän ei huolivan ruoasta, vaan tahtovansa jatkaa työtänsä. Vanha Ranson oli tästä uppiniskaisuudesta aivan lystillisellä mielellä. Hän kertoi vanhoja sananlaskuja paastoamisen terveellisyydestä sekä ruumiille että sielulle ja jätti ruokahuoneesta työhuoneeseen menevän oven auki, että ruokahaju pääsisi itsepintaista nuorukaista kiusaamaan. Richard Hayes vaan teki työtä. Mutta välistä, kun vanha herra laski jonkun sukkeluuden hänestä, herkesi hän tuokioksi työstänsä ja kuunteli. Yhtyikö tyttö myöskin muiden nauruun? Jos niin olisi, tahtoi hän tappaa itsensä nälkään-näätymisellä. Mutta tyttö ei nauranut eikä virkannut sanaakaan.

Illalla, kun tuli pimeä, oli Richard Hayes vielä työssä. satulamaakari istui tupakoimassa pienessä syrjä-kamarissaan. Silloin Margaretha hiipi työhuoneeseen ja tulla sipsutteli niin hiljaa, ettei kisälli kuullut hänen askeleitaan, ennenkuin tyttö jo oli hänen vieressään. Tyttö laski kätensä hänen olkapäällensä.

"Tule Richard", sanoi hän, "tule minun tähteni. Tiedän ettet ole hiukkaakaan tänään syönyt".

"Minua on sanottu konnaksi ja kelvottomaksi leipävarkaaksi", sanoi Richard.

"Älä joutavista huoli", sanoi tyttö. "Tuommoisilla minua huoletat. Tule nyt vaan ruoalle".

"Enkä tule, Margaretha", vastasi kisälli. "On mulla raha-äyri omastakin takaa. Ostan itse leipäni. En tahdo enään syödä toisen miehen pöydässä. Maksettakoon palkkani tunnilta".

"Onko sinussa paha sisu?" lausui tyttö.

"Enpä tiedä, mutta on minussa ainakin oikeuden-tuntoa", vastasi Richard.

"Vaikka olisikin", vastasi tyttö, "olet jo kylläksi nähnyt nälkää. Minkä tähden koetat tehdä mieleni raskaaksi? No, kun ei tule, vaikka pyydän, niin hyvästi".

Richard tarttui hänen pieneen vapisevaan käteensä, piti sen hetkisen omassaan ja tunsu kovan halun hyrähtämään itkuun. Hän olisi voinut vastustaa kaikkea, vaan ei tytön hellyyttä.

Siinä hän seiso vielä, pitäen tytön kättä kädessään. Sanaakaan virkkamatta. Mutta kun tyttö kääntyi lähteäksensä pois, kuiskasi hän nopeasti hänen korvaansa: "Tulen, kun tulenkin. En huoli mistään. Ei pidä sun surra mun tähteni. Sanokoot ja ajatelkoot mitä hyvänsä". Tämän sanottuaan, heitti hän työnsä ja läksi huoneeseen, jossa satulamaakari oli, ja istui ääneti pöytänsä atrioitsemaan. Hän kärsi sanaakaan virkkamatta kaikki mestarin pistopuheet ja antoi hänen kertoa, kuinka hän usein ennenkin oli huomannut, miten nälkä mukavasti pehmittää tuommoisia itsepintaisia nuorukaisia. Vanha herra oli mielestäänsä hyvinkin viisas, mutta ei vähintäkään aavistanut, mikä mahti oli nuorukaista taivuttanut. Myöhemmin Margareta kohtasi isänsä kisälliä portailla ja lausui hänelle, että hän oli kelpo ja hyvä poika, eikä luvannut tätä päivää milloinkaan unohtaa.

Tästä päivästä alkaen vanha Ranson ei enään voinut tehdä kisälliänsä onnettomaksi. Richard teki lujasti työtä, ja jos mestari torui ja riiteli, hän ei vastannut sanaakaan. Se aika lähestyi, jolloin hänen kisälli-aikansa oli loppuva, ja Richard ajatteli mitä hänen piti tehdä, kun hän tuli itsenäiseksi mieheksi, ja rakenteli komeita tuulen-tupia. Mutta vanha Ranson tuli päivästä päivään yhä äreämmäksi. Richardin

äänettämyys suututti häntä vielä enemmän, koska se näytti melkein ylenkatseelta. Hän havaitsi sen ajan lähenevän, jolloin hän arveli että kisällinsä tulisi heittämään tämän muka teko-nöyryyden ja osoittamaan häntä vastaan julkista röyhkeyttä. Kaikki pienimmätkin seikat häntä suututtivat. Eräänä päivänä, jolloin hän taas torui kisälliänsä jostakin vähäpätöisestä, tämä, joka ei sen ko'ommin pannut tätä turhanpäiväistä närisemistä mieleensä, alkoi viheltää työnsä ääressä. Vanhan herran viha tästä kiihtyi kahta kiivaammaksi. Hän karkasi kisällinsä päälle ja löi häntä. Jos Richard olisi hetkeksikään malttanut mieltänsä, hän ei olisi vastustanut, mutta hän ei jaksanut itseänsä hillitä, vaan löi mestarin maahan. Tämän jälkeen ei ollut enään mikään sovinto mahdollinen. Mestari lausui juhlallisesti, että Richard olisi seuraavana päivänä vedettävä oikeuden eteen ja pantava vankeuteen. Totta kyllä oli, että Ranson oli lyönyt ensiksi, mutta oikeustot eivät suosineet kisellejä. Vanhalla miehellä oli mustelmia, mutta ei Richardilla. Aivan epäiltämätön asia oli, että Richard, jos joutuisi oikeuden eteen, suljettaisiin vankeuteen, jossa saisi seurustella varkaiden ja rosvojen kanssa. Richard mielti ja ajatteli tätä koko pitkäisen yön. Mutta kuinka mieltikin, ei hän keksinyt pelastusta muussa kuin pakenemisessä. Ei siis muu neuvoksi. Hän siis kokoili kaikki tavaransa, laittoi niistä kääryn ja hiipi hiljaa ulos ikkunasta kadulle ja pötki tiehensä hyvää vauhtia.

Karannut kisälli pidettiin siihen aikaan paljoa suurempana hylkynä kuin tätä nykyä. Ei ollut ainoatakaan miestä tai naista siinä paikkakunnassa, jossa Richard oli elänyt aikansa, joka olisi hänelle leivänkannikkaa antanut, jos olisi tietänyt hänen karanneeksi. Itse koiratkin olivat samaa mieltä kuin heidän isäntänsä ja haukkuivat aivan kiivaasti tällaisia karkureita. Richardilla oli vähän rahoja muassa, eikä hän epäillyt saavansa työtä, kun vaan pääsi niin kauaksi pois, että saattoi olla turvassa. Hänen tuumansa oli kerrassaan rikastua ja sitten palata pyytämään Margaretha vaimokseen — sekä saada vanhaa Ransonia leppymään ja jättämään unohdukseen mitä oli tapahtunut. Tämä tulevaisuuden tuumailu näytti hyvinkin viisaalta ja järkevältä, mutta hän kohtasi odottamattomia vastuksia. Monessa kaupungissa ei ollut ainoatakaan satulamaakaria. Noin viikon kuluttua siitä kuin hän oli lähtenyt matkalle, tuli hän semmoiseen paikkaan, jossa vihdoinkin kuuli satulamaakarin löytyvän. Richard kiirehti sinne, aikoen mennä sisään pyytämään työtä. Mutta silloin hän näki jotain, joka heti muutti hänen mielensä. Juuri oven vieressä, joka kadulta vei huoneeseen, huomasi hän suuren plakaatin, johon vilkaistessaan, hämmästykseseen näki oman nimensä. Plakaatti oli nähtävästi aivan äskettäin sinne ripustettu. Hän luki hätäisesti kertomuksen itsestään, joka äkkiä hajoitti hänen iloiset toiveensa ja masensi kovin hänen mielensä. Kertomuksessa oli hänen rikoksensa kuvattu oikeaksi ilkityöksi. Katkeralla mielellä ajatteli Richard, kuinka hänen vihamiehensä olivat kokonaan hänen masentaneet, kuinka kaikki nyt kilvan häntä panettelisivat ja soimaisivat ja kuinka Margaretha, kun hän joka päivä kuulisi samaa virttä hänestä, tukehuttaisi entisen rakkauden, uskoen että ihmiset olivat oikeassa.

Tämä minun kertomukseni ei tulisi hupaisemmaksi, jos ottaisin kuvatakseni kaikki Richardin kärsimykset; kuinka hänen rahavaransa vähitellen hupeni tyhjäksi, taikka kuinka hänen keppinsä ja sen päässä kannettu mytty vähitellen muuttui paljaaksi kepiksi. Muutamissa paikoin ihmiset sanoivat hänelle vasten silmiä, että hän oli karannut kisälli. He näkivät sen muka aivan selvästi hänen ulkomuodostaan, eivätkä tahtoneet antaa hänelle kortteeria. Toisissa paikoin kysyivät häneltä passia — tahtoivat tietää, mistä hän tuli ja kenenkä luona hän viimeiseksi oli ollut palveluksessa. Arveltiin, että hän näytti aivan nuorelta eikä suinkaan ollut oikeilla teillä. Kaikkiin näihin Richard parka ei voinut antaa mitään kelpo vastausta — ja sai sentähden ilman avutta ja neuvotta jatkaa matkaansa. Eipä siis sovi kummaksi katsoa, että matkamiehemme rupesi näyttämään aivan kurjalta. Hän makasi ladoissa ja ulkokuoneissa, joissa hänen kumppaninansa usein oli kerjäläisiä, jotka nähtävästi katsoivat hänen kuuluvaksi heidän luokkaansa, joka arvelu ei enään aivan paljon totuudestakaan poikennut. Mutta Richard päätti tehdä tästä surkeudesta lopun menemällä sotaväkeen.

Uuden vuoden päivänä vuonna 1745 Richard nälkäisenä, väsyneenä ja palellen saapui Newcastleen kaupunkiin. Hän kulki pitkin noita soukkia ja mutkaisia katuja, tirkistellen akkunoihin sisään huoneisiin. Eräessä huoneessa näki hän kahden satulamaakarin istuvan täydessä työssä. Hän ei uskaltanut mennä sisään työtä pyytämään, koska hänen pukunsa ja muu ulkonäkönsä oli liian viheliäinen tavalliselle kelpo työmiehelle. Hän oli kun olikin auttamattomissa.

Pohjoisessa oli nyt kapina virinnyt ilmituleen. Tällä viikolla oli kaksi rykmenttiä sotaväkeä, joidenka komentaja oli eversti Wolfe, saapunut kaupunkiin Flandernista. Richard tapasi jossakin kapakassa erään syrjäkadun varrella yhden kersantin ja otti sotamiehen pestin. Entisen nimensä heitti hän ja kirjoitettiin nyt rykmentin kirjoihin nimellä Filip Joyce.

Kun koko maailma yhtyy kohtelemaan kunniallista miestä konnana, niin on melkein varma, että tämä päivästä päivään yhä lähestyy sitä, miksi maailma häntä tahtoo. Richardin kärsimykset eivät todellakaan olleet häntä parantaneet — eikä uusien toveriensa seura voinut tehdä häntä paremmaksi, ne kun suurimmaksi osaksi olivat irstaita veijaria. Hän kirosi kohtaloansa ja kirosi kaikkia, jotka olivat tylysti kohdelleet häntä hänen matkallansa. Mielensä oli täynnä katkeruutta kaikkia siivoja, onnellisia ihmisiä vastaan, jotka rauhassa saivat istua kotitakan ääressä, syömässä, juomassa ja laulamassa. Hän kuuli puhuttavan tappeluista ja hurjista tuhotöistä pohjoisessa, jossa sota riehui, ja hänen mielensä

täyttyi julmuuden himolla. Hän toivoi pian pääsevänsä sinne hävittämään ja surmaamaan. Ja jos hän itse saisi surmansa? Se ei häntä paljon surettaisi. Hän oli jo katkaissut kaiken ystävällisen välin maailman kanssa.

Tällä mieli-alalla hän astuskeli pitkin Newcastlen katuja sen lyhyen ajan, jonka hänen rykmenttinsä siellä viipyi. Eräänä päivänä hän tällä tavoin tuli kaupungissa olevaan avonaiseen paikkaan, jossa oli väki-joukko kokoontuneena. Keskellä seiso i mies saarnaamassa. Kuulijakunta oli köyhiä sysimiehiä, merimiehiä ja muutamia sotureita. Saarnamies kuului lahkokuntaan, joka siihen aikaan oli aivan köyhä ja ylenkatsottu. Sillä ei ollut saarna-huoneita, paitsi muutamissa suuremmissa kaupungeissa. Saarnaaja oli ahavoitunut, nöyrän-näköinen mies, joka ulkonaisen asunsa puolesta oli melkein yhtä köyhä kuin hänen kuulijansa. Hän seiso i tuulessa paljain päin, pitäen kädessään pientä kulunutta pipliaa. Hän heille saarnasi korkealla, koristelemattomalla tavalla, jota kaikki hänen ympärillensä ymmärsivät ja sydämässensä tunsivat. Hän kertoi heille, että hän oli köyhä raukka, niinkuin he itse. Hän osoitti rikkikuluneisin saappaisinsa, joilla hän oli astuskellut Lontoosta asti ja joilla hän Jumalan avulla toivoi pääsevänsä Skotlanttiin asti, siellä saarnataksensa maamiehillensä, joita kansalaisista oli muuttanut ihmisistä perkeleiksi. Siellä saivat häneltä, jos Jumala hänelle soisi voimaa, kuulla Kristuksen sanaa. Hän puhui sysimiehille ja toi esiin esimerkkiä ja kuvia heidän jokapäiväisestä elämästensä. Merimiehiä puhutellessa hän käytti merimiehen lauseparsia ja kertoi että hän itsekin oli ollut merellä. Richard Hayes kuunteli häntä uteliaisuuden halulla, kunnes saarnamies loi silmänsä häneen ja lausui muutamia sanoja, joita Richard tuns i yksin itsellensä aiotuiksi. Ne olivat karkeat, mutta ystävälliseen tapaan lausutut. He kuvasivat hänelle hänen asemansa totuudella semmoisella, joka häntä hämmästytti. Niissä arvattiin hänen entinen elämänsä melkein aivan semmoiseksi kuin se oli ollut, niin että saarnaaja, Richardin silmissä, oli lahjoitettu enemmällä kuin inhimillisellä voimalla. Kun hän oli herennyt puhumasta ja sanonut jäähyväiset kuulijoilleen — ja pieni joukko oli alkanut hajota, Richard seurasi häntä enenevässä hämärässä, siksi kuin hän pääsi hänen rinnallensa ja laski kätensä hänen olkapäällensä. Mies kääntyi hänen puoleensa.

"Olette puhuneet lohdutuksen sanoja onnettomalle maailmaan viskatulle raukalle", sanoi Richard. "Seurasin teitä, saadakseni lausua teille kiitokseni".

"Ei ne ole minun sanani", lausui mies. "Saarnaan niinkuin olen käsketty, Jumala sen tekee, ettei ne varise kalliolle".

"Sallikaa minun", sanoi Richard, "teille kertoa tunteeni. Olen kohdannut tylyyttä, vääryyttä ja häväistystä, missä en ole semmoista ansainnut. Ei kukaan ihminen, paitsi te, ole minussa herättänyt ajatusta, joka olisi antanut minulle lohdutuksen sädetä. Jos olette kokeneet maailmassa sen, mitä minä, niin ymmärrätte hyvin minkä tähden olen kiitollinen".

Saarnaaja tarttui Richardin ojennettuun käteen ja pusersi sitä ystävällisesti. Sitten hän osoitti sormellansa lähellä olevaa ravintopaikkaa ja käski Richardin seurata häntä sinne, että saivat rauhassa puhua keskenänsä. He saivat pienen siivon huoneen, jossa takassa paloi leimuava valkea. Richard iloissansa siitä, että oli löytänyt ystävän, jutteli hänelle koko elämäkertansa, ja vanha mies antoi hänelle neuvoja. Hän arveli jo myöhäiseksi palata kotikaupunkiin. Sota vaati miehiä eikä mikään saattanut häntä pelastaa hänen nykyisestä ammatistansa. Mutta hän kehoitti Richardia täyttämään velvollisuutensa, karttamaan nuot pahat menot, joita hänen toverinsa harjoittivat, rukoilemaan Jumalalta, että hän kääntäisi ihmisten mielet pois väkivallasta ja verenvuodatuksesta ja lievittäisi hänen kovaa kohtaloansa. Richard vakuutti hänelle innollisesti, että hän koettaisi kaikin voimin noudattaa hänen nevojansa. Sitten he erosivat, päättäen yhtyä seuraavana päivänä, ennenkuin saarnaaja läks i matkaansa jatkamaan. Kun taas tulivat yhteen, oli heillä vielä pitempi keskustelu. He kulkivat yhdessä pitkän matkan ulos kaupungista, josta saarnaaja nyt läksi vaeltamaan pohjoiseenpäin. Kun piti erottaman, päätti Richard häneltä pyytää suosiotyön.

"Te tiedätte", sanoi Richard, "että tappelujen jälkeen tehdään listat kaikista niistä, jotka ovat kaatuneet. Pyydän teitä lupaamaan, että aina katsotte näitä listoja, jo jos siinä löydätte nimen Filip Joyce, joka on nimeni rykmentissä, ilmoitatte Margaretha Ransonille ja hänen isällensä, että minä olen kuollut".

"Sen Jumala estäköön", lausui hänen ystävänsä, "mutta jos niin kävisi, tapahtukoon Hänen tahtonsa. Lupaan sen mitä pyydät, ja, jos elän, olen lupaukseni täyttävä".

"Älkää sanoko, missä ja kuinka kuolema on minua kohdannut", sanoi Richard vapisevalla äänellä. "Se vaan surettaisi Margarethaa vielä enemmän. Sanokaa että näitte minun sen jälkeen, kuin olin heiltä luopunut, ja että olin murheissani siitä huolesta, jonka olin heille tuottanut".

Vanha saarnaaja tarttui hänen käteensä ja pyysi häntä rohkaisemaan mieltänsä ja olemaan vakuutettuna Jaakko Bonnelliin alttiudesta ja ystävydestä.

Rekrytit harjoitettiin hyvin nopeasti sotakuntoon, koska sisällinen sota riehui ja sotureita tarvittiin väkisinkin, oli pa minkälaatuisia hyvänsä.

Richard Hayes oli Waden ja kenraali Hawleyn komentamassa armeijassa Falkirkin ja Cullodenin tappeluissa ja näki monta kauheata verilöylyä, mutta pääsi itse kaiketta vahingotta. Vanhasta saarnaajasta ei hän kuullut mitään, mutta saarnaajan sanat pysyivät hänen mielessänsä. Ei ollut parempaa eikä säädyllisempää soturia koko armeijassa. Useimmat pitivät hänestä ja ratsu-upseerit käyttivät häntä usein korjaamaan heidän satuloitansa. Kaksi vuotta sen jälkeen kuin hän oli ottanut sotamiespestin, läksi hän laivassa rykmenttinsä keralla Flandern'iin ja otti osaa Roucour'in tappeluun. Siitä päivästä asti, jolloin hän oli paennut kotikaupungistaan, hän ei ollut kuullut mitään Margarethasta ja hänen isästänsä, mutta mielessänsä vielä kyti toivo saada jälleen nähdä lemmittyänsä. Tämä halu kiihtyi yhä kiivaammaksi. Hän säästi tarkasti kaikki rahat, joita hän sai, toivossa päästäksensä tilaisuuteen ostaa itsensä sotapalveluksesta vapaaksi ja palata Englantiin. Pitäen tätä tarkoituspäätä aina silmällä, rupesi hän yhä kiihkeämmin haluamaan rahoja, joka hänen toveriensa silmissä näytti ahneudelta jo tosiaankin päivästä päivään yhä enemmän lähenei tätä ominaisuutta. Tuo pitkällinen odotus alkoi hänen mielensä vireyttä tukehduttaa, ja hän muuttui umpimieliseksi ja harvapuheiseksi. Nuorten upseerien hupainen elämä täytti hänen kateudella. Muiden onni sytytti hänessä vihaa ja katkeruutta.

Välistä tämän alakuloisuuden vallitessa hänen mielessään syntyi epäily, eiköhän kaikki rehellisyys ollut paljasta turhuutta — oppi, jota konnat saarnaavat, vaikka usein itse ovat liian viisaat sitä noudattamaan, mutta sen sijaan tyrkyttävät sen heikompaan lähimmäiseensä, tietysti omaa voittoa varten. Hän tiesi että usein jonkun ottelun perästä, jopa marsseillakin, moni mies oli äkkiä saanut haltuunsa jonkun suuren rikkauden — vaikk'ei kerrottu mistä ja millä lajilla. Muutamat menettivät tämän pelissä, istuen illoin leiritulien ääressä, ja kadottivat suuret summat, panematta sitä mieleensä, jopa nauraenkin. Richard ei milloinkaan ottanut osaa tällaisiin hurjiin huvituksiin, mutta hän välistä istui niitä katsomassa suurella mielenjännityksellä. Eräänä iltana istui hän taas tällaisen peliseuran vieressä, joka löi arpaa erään rummun päällä. Joka voitti oli kelvoton, irstas mies. Hayes loi silmänsä tuohon rahaläjään, jonka voittaja pisti taskuunsa, ja tunsu kalvavan kateuden. Veri nousi häntä päähän. Miesten muodot kohosivat hänen silmissään luonnottoman suuriksi, ja supistuivat taas luonnottoman pieniksi. Kaikki pyöri hänen silmänsä edessä liekkien keltasen-punertavassa valossa. Häntä valtasi väkevä halu tarttua arpanappiin ja vaatia äskeitä voittajaa panemaan voitettut rahat uudestaan onnenkaupalle. Outo ääni ikäänkuin kuiskasi hänen korvaansa, että se tarkoitus, jota varten hän tarvitsi rahaa, oli hyvä ja oikea, ja että tuo voittaja vaan tuhlaisi sen — ja että tähän nähden onnetar kyllä olisi hänelle suosiollinen. Hän lähestyi rumpua ja vaati kiihkeästi päästäksensä arvanheittoon. Mies suostui hänen vaatimukseensa ja Hayes kadotti. Hän pani kaksinkertaisen summan voitto-pelille; ja kadotti taas. Vieläkin kerran pani hän kahdenkertaisen summan ja kadotti jälleen, Useat soturit, jotka tunsivat toverinsa rahan ahneutta, olivat kokoontuneet katsomaan, ja hän tunsu että he ilomielin katselivat hänen epä-onneansa. Kun hän viskasi menetetyt rahat rummulle ja läksi tiehensä, sattui huonosti tukehdettu nauru hänen korvaansa ja herätti hänessä tunteita, vielä katkerampia, kuin ne, jotka häntä painoivat uuden vuoden päivänä, kun hän vieraana astui Newcastle'n katuja uupuneena nälästä ja väsymyksestä.

Seuraavana päivänä oli suuri tappelu, joka kesti päivän koitosta päivän laskuun saakka. Kahta sataa miestä siinä kaatui surman suuhun. Taistelu oli levinnyt avaran alueen yli ja moni kiihas ottelu oli tapahtunut eri paikoissa. Se komppania, johon Hayes kuului, oli lykätty aivan etupäähän, ja huomasi päivän päättyessä olevansa aivan yksin. Käsky annettiin vetäytyä takaperin. Samassa silmänräpäyksessä sai Hayes kolahduksen päähänsä, ei nähnyt mistä, sillä hän pyörtöi ja kaatui.

Hän ei ollut siellä kauan maannut, kun heräsi. Silloin oli vielä päivän valoa, mutta paikka, missä oli, oli tyhjä ja autio. Päässänsä havaitsi hän pienen haavan, joka juoksi verta, mutta pahemmatta vahingotta oli hän päässyt. Levättyänsä muutamia minuita, tunsu hän itsensä vironneeksi ja päätti lähteä toveriensa etsimään.

Ne, jotka joskus autoissa paikoissa tyvenellä ilmalla ovat korvaansa tarkkaamalla koettaneet selittää todellisia tai luultuja ääniä etäältä, eivät voi oudoksua, että Hayes oli epätiedossa suunnasta, missä armeija oli. Sillä välistä oli hän kuulevinaan sekavaa jylinää yhdestä suunnasta ja välistä jotakin ääntä, ikäänkuin hoilotusta, kaukaa. Hän ei kuitenkaan epäillyt pian tapaavansa toveriensa ja läksi sentähden kulkemaan, kiertäen erästä matalaa kunnasta. Eipä aikaakaan, niin hän tuli eräsen viidakkoon, missä jälkiä äsken riehuneesta tappelusta oli nähtävä. Laskeneen auringon rusko toisti taivaalla, ikäänkuin tappelutanterelta noussut veripunainen höyry. Hayes joudutti askeleitansa kunnes pääsi eräsen notkoon. Täällä hän vähän matkaa polusta erään vesilätäkön vieressä, jonka taivaan-rusko kuvasi tulipunaiseksi, huomasi erään ihmis-ruumiin. Tämä makasi siinä aivan liikkumatta. Näytti siltä ikäänkuin hän olisi pyrkinyt vesilätäkölle juomaan, mutta kuollut ennenkuin hän sinne pääsi, ja ollen vähän matkan päässä tappelutanterelta jäänyt sinne kenenkään huomaamatta, sillä Hayes näki hänen komeasta univormustansa, että hän oli korkea-arvoinen upseeri.

Hayes pysähtyi hetkeksi tarkastelemaan ruumista oliko siinä mitään hengen-merkkiä. Ei mitään voitu huomata. Kuolleen epoletit ja miekan kahva loisti päivän hälvenevässä valossa ja näytti häikäisevän nuoren soturin silmiä. Edellisen illan hillitsemätön hurjuus valloitti hänen uudestaan. Rahan-himo, polttava ikävä tuohon kadotettuun kotiin, viisastelu, joka panee huonoimmat asiat hyviltä näyttämään, kaikki häntä pakoitti.

Liian myöhäistä oli jo auttaa miestä. Kulta ja maalliset tavarat eivät voineet häntä enään hyödyttää. Muutaman tunnin perästä nuot konnat, jotka aina hiipivät tappelun jälkeen taistelutanterella, häntä ryöstäisivät typityhjäksi. Hayesin toverit eivät milloinkaan olleet arkatuntoisuutta tässä kohden osoittaneet. Hän pysähtyi äkkiä kaatuneen miehen viereen ja veti hänen taskustansa kukkaron. Samassa hän näki miehen kaulassa silkkinauhan, johon nähtävästi joku kapine, peitetty paidan alle, oli kiinnitetty. Hän tarttui tähän nauhaan ahnaasti ja huomasi siinä timanttiristin riippuvan, joka säkenöitsi kun sitä esille vedettiin. Hayesta hirvitti koskea ruumista, kun hän koetti saada nauhan pois kaulasta. Silloin kuuli hän kauhistukseensa kuolleeksi luullun miehen päästävän heikon vaikerruksen.

Hayes säpsähti ja seisahtui toimessaan, pitäen kuitenkin lujasti ristiä kädessään. Mies nähtävästi toipui jostakin pyörtymyksestä. Hänen kätensä siirtyi nopeasti rintaan, ikäänkuin hakien sieltä ristiä, ja äkkiä hän tarttui ryöstäjänsä käsiranteeseen.

"Jättäkää, Jumalan tähden! minulle risti", huudahti ranskaksi kaatunut upseeri, ikäänkuin puoli-horroksissa.

Hayes yritti irroittaa itseänsä, mutta hän oli vielä itse heikko äskeisestä veren vuotamisesta, ja maassa makaavan miehen voimat näkyivät palaavan jälleen. Tämä nousi istualle ja tarttui molemmin käsin Hayes'iin, ja nyt he rupesivat kamppailemaan koko voimallansa. Hayes piti vaistomaisesti ristiä kiinni, ja tämä oli hänelle esteeksi. Hänen vastustajansa sai esiin pistolin vyöstänsä ja olisi silmänräpäyksessä ampunut hänen kuoliaaksi, ellei Hayes olisi saanut hänen kättänsä pidätetyksi ja samassa hurmoutuneena tappelun vimasta vetänyt esiin pistolin omasta vyöstänsä ja laukaissut vastustajaansa vastaan. Upseeri päästi vaikerruksen, hänen sormensa höltyivät ja hän kaatui raskaasti taaksepäin. Kauhistuneena tästä hirveästä teosta, johon hänen ahneutensa oli hänen ajanut, Hayes pakeni paikasta.

Yö oli saapunut ja Hayes kiirehti nopeasti pitkin ketoja ja kujateitä. Näin hän kulki muutamia peninkulmia. Hän ei nähnyt mitään jälkiä tovereistansa eikä hän halunnutkaan niitä tavata. Tuon saarnamiehen sanat, jota hän oli Newcastle'ssa kohdannut, soivat alati hänen korvissaan kamalana kirouksena hänen rikoksestansa. Hän olisi kernaasti antanut kaiken omansa — kaikki toivot, jotka ikinä olivat olleet hänen mielensä ihanteina, kaikki olisi hän antanut, jos hän olisi voinut ijäksi pyyhkäistä pois muistostansa tämän ainoan päivän. Aamun koittaessa tapasi hän muutamia työntekijöitä, jotka saattoivat häntä pieneen kylään, jossa hän osti itselleen sinisen liinamekon, lakin ja housut, jotka peittivät hänen univormunsa. Tässä puvussa hän kulki ympäri jonkun ajan, kunnes hän vihdoin pääsi merenrannikolle, jossa sai sijan Englantiin menevässä laivassa.

Hayes sai ammatti-paikan Lontoossa, mutta hän eli aivan itsekseen. Niistä, jotka olivat hänen ammattiin ottaneet tai jotka joutuivat yhteyteen hänen kanssansa, ei kenkään tuntenut hänen elämäkertansa, mutta kaikki huomasivat hänen umpinaista ja synkkää luonnettansa ja karttoivat hänen seuraansa, häntä inhoen ja pelaten. Muutamat myös sanoivat, että hän oli ollut rosvo. Muutamat eivät epäilleet antaa viittauksia siihen, että hän varmaankin oli tahrannut kätensä jollakin kauhealla rikoksella. Hayes tunsi, että kaikki häntä kammoivat ja vihasivat, mutta hän eli liian paljon omissa ajatuksissaan, että olisi siitä huolinut. Hänen ainoa tuumansa oli pysyä jyrkästi eritettuna kaikista niistä, jotka olivat häntä tunteneet tai hänestä huolineet, niin vapaa ehtoisesti kärsien vaivaloista elämää rikoksensa sovittamiseksi. Välistä kuitenkin, kun hän ajatteli, kuinka oudot onnettomuudet olivat häntä kohdanneet ja vähitellen ikäänkuin vastustamattomasti sysänneet hänen tähän surkeaan loppuun, tunsi hän tuon raskaan taakan, joka hänen omaatuntoansa painoi, hetkeksi ikäänkuin helpponevan.

Näin olivat vuodet vierineet eteenpäin, kun Hayes eräänä iltana, palatessaan kylmään kolkkoon kotiinsa, kulki erään miehen ohitse, joka hetkisen katsoi häntä ja sitten seuraten häntä pyysi häntä pysähtymään. Hayes kääntyi erään katulyhdyn alla, ja mies, joka nopeasti lähestyi häntä, kutsui häntä nimellä Filip Joyce.

Hayes tunsi vieraan Jakob Bonnelliksi, katusaarnaajaksi, josta hän oli eronnut Newcastle'ssa.

"He kertoivat teidän kaatuneeksi", sanoi saarnaaja, "enkä luullut tapaavani teitä enään tässä maailmassa".

Hayes oli niin liikutettu, ettei hän saattanut puhua monta sanaa. Hän pyysi ystävänsä seurata häntä kotiin, ja siellä saarnaaja hänelle kertoi käyneensä hänen syntymäkaupungissaan ja, lupauksensa mukaan, kertoneensa Margarethalle ja tämän isälle, että Hayes oli kuollut.

"Luvatkaa minulle", huudahti Hayes, "ettette milloinkaan heille ilmoita, että vielä olen elossa".

Hänen hurja käytöksensä hämmästytti saarnaajaa, mutta Hayes vielä samana iltana tunnusti hänelle sen rikoksen, johonka hän oli syypää.

"Tämä on hirveätä", sanoi saarnaaja, "se on teko tuskin anteeksi annettava".

Hayes ei vastannut mitään, vaan otti esille pienen rasian, jonka hän avasi. Saarnaajalle näytti hän rahakukkaron ja ristin, joka oli aivan täynnä hohtavia ja kimaltelevia timantteja.

"Tässä ne ovat semmoisina, kuin ne ryöstin", sanoi Hayes, "nämät kironut kalut, jotka viettelivät minua murhaamaan haavoitettua miestä. En ole koskenut hiukkeeseenkaan heidän arvostansa".

"Tämä on sovitettava niin paljon kuin mahdollista on", sanoi saarnamies. "Tahdon ristissä olevan nimimerkin avulla koettaa keksiä sitä perhekuntaa, jonka omat nämä kalut ovat, niin että voitte ne takaisin antaa".

Hayes häntä kiitti ja saarnamies tarkasti kirjoitti muistoon kaikki ristin tunnusmerkit. He käyttivät tämän yön vakaisin keskusteluihin, ja Hayes tunsi sydämessään lievitystä, jota hän ei ollut moneen aikaan havainnut. Kun erosivat, hänen ystävänsä hänelle kertoi, että hän muutamaksi ajaksi lähtisi pois Lontoosta, mutta pian jälleen palaisi.

* * * * *

Muutamia kuukausia tämän jälkeen Hayes istui eräänä iltana yksin huoneessansa, viihdyttäen levotonta mieltänsä lukemisella. Silloin koputus ovelle häntä havautti. Ottaen lamppua käteensä, hän avasi oven ja näki uskollisen ystävänsä Jakob Bonnellin ja erään vieraan hänen kanssansa. Lamppu valaisi vieraan kasvot, joka näytti enemmän iäkkäältä. Ulkomuodoltaan hän oli vakavan näköinen ja suuret viikset peittivät hänen huulensa, aivan ulkomaiseen tapaan. Hän näytti ikäänkuin olisi hän maailmassa paljon kokenut. Hayes säpsähti, kun hän näki miehen kasvot, ikäänkuin hän olisi muistanut jonkun hänen näköisensä ja vieläpä kauhulla sitä muistanut.

"Menkää sisään, herra Bonnel", sanoi vieras saarnaajalle oudolla ääntämisellä, "te voitte parhaiten selittää tämän käynnin syytä".

"Tämä on", sanoi saarnamies, "Beuafeantin kreivi, sen Beuafeantin kreivin veli, joka kaatui Valin kähäkässä. Pitkällisen kirjeenvaihdon jälkeen Europan mannermaalla olevain henkilöin kanssa, olen hänen löytänyt, ja hän on matkustanut tänne saadaksensa teidän kädestänne sitä timanttiristiä, jonka te Valin tappelutanterella otitte hänen kaatuneelta veljeltänsä. Risti on kauan kulkenut kalliina perintönä hänen suvussansa".

"Tässä se on", huudahti Hayes, kiireesti avaisten rasian, mutta vieras häntä pysäytti ja, ottaen lampun hänen kädestään, nosti hän sen kasvojansa kohti ja pyysi Hayesta tutkimaan hänen kasvojensa juonteita ja sanomaan tunsiko hän häntä.

Vieras katsoi häneen vakavasti ja Hayes vapisi kovasti, äkkiä aavistaen asian oikeata laitaa.

"Olen pettänyt ystäväni tässä", sanoi vieras vakavalla äänellä. "Minä itse olen se, jota te julmuudella pitelitte ja ryöstitte Valin tappelutanterella. Katsokaa tässä!"

Vieras veti paidan pois rinnaltansa, näytti lähellä vasenta olkapäätä kuulahaavan, joka jo oli parantunut. "Tämä on teidän tekonne", hän lisäsi.

Hayes päästi ilonhuudon ja tarttuen vieraan käteen kiinni, painoi hän päätään rintaa vasten ja rukoili anteeksi sen hirveän vääryyden, jonka hän oli tehnyt.

Muutamit kyneleet vierivät alas pitkin vanhan soturin ruskettuneita poskia, kun hän tarttui Hayesta kädestä kiinni ja vakuutti hänelle antaneensa kaikki anteeksi. "Tämä teidän jalo ystävä on kertonut minulle koko teidän oudon historian", lisäsi hän.

"Näin pitkälle on kaikki onnellisesti päättynyt", sanoi saarnamies, "mutta Jumalan avulla seuraa tästä vielä jotain onnellisempaa. Tahdotteko vielä terran nähdä Margareta Ransonia".

"Semmoisen onnellisuuden toivo on jo aikoja minulta mennyt", vastasi Hayes, "mutta tämä ilta ja sen äkki-arvaamaton ilo virittää taas vanhat toivot. Tahtoisiko Margaretha tai hänen isänsä nähdä minun jälleen?"

"Margaretha luulee teidän kuolleeksi", vastasi Bonnel, "mutta kuinka saatan epäillä, että hän iloitsisi nähdessänsä teitä elossa. Kun viimein häntä näin, oli hän vielä teidän tähtenne murhevaatteissa, ja hänen isänsä puhui teistä hellyydellä ja kaipauksella, arvellen että te olisitte tehneet hänen tyttärensä

onnelliseksi ja helppoittaneet häneltä hänen ammattinsa huolet vanhoilla päivillä".

Seuraavana päivänä Jakob Bonnel kirjoitti Margarethalle ja hänen isällensä, että Richard Hayes vielä eli ja että hän itse tällä viikolla aikoi tulla heidän luoksensa tuomaan vielä tärkeämpiä uutisia. Parin päivän perästä läksikin saarnaaja Hayes'in kanssa matkalle. Oli talvisaika ja maa lumessa. Matka kesti neljä päivää, joka aika tuntui Hayes'ille sangen pitkälliseltä ja ikävältä. Mutta hänen sydämensä oli huokeampi kuin oli ollut moneen vuoteen. Kun hän noissa vanhoissa majataloissa, joissa matkallansa olivat yötä, vaipui nukuksiin, näki hän unta, että hän taas oli työssä vanhan satulamaakarin luona ja että hänen tulevan elämänsä haikeat surut vielä olivat häneltä laupiaasti peitetyt. Mutta todellisuus tuntui hänestä enemmän unelmalta kuin unelma itse. Hän oli ikäänkuin uneksiva, kun hän taas seiso tuon vanhan huoneen edustalla, ja katsoi sen rapattua etuseinää ja sen kuluneet puiset portaot, jotka veivät työhuoneeseen, missä hän oli nähnyt niin monta ilon ja surun päivää; ja kun hän katsoi tuota pientä, lyijy-ruutuista akkunaa, josta hän oli hypännyt kadulle sinä yönä, jolloin pakeni. Kun hän nyt kaikkea tätä katseli ja näki sen muuttumattomaksi, niin epäilyksen varjo ja pelon väristys hetkeksi valtasi hänen, mutta ainoastaan kohta kadotaksensa. Jakob Bonnel meni ensin sisään ja viipyi siellä vähän aikaa, valmistaksensa tietä kumppanillensa. Sitten hän tuli ulos ja saattoi Hayestä työhuoneen takaiseen kamariin, missä vanha mestari, nyt iästä painuneena, aivan niinkuin ennenkin, istui nojatuolissaan; ja mikä oli suurin riemu, tuo suloinen Margaretha, joka oli surrut ja rakastanut häntä kaikissa vaiheissa, lankesi hauen kaulaansa sanaa sanomatta, ainoastaan nyyhkyttäen ilosta.

Jakob Bonnel jäi heidän luoksensa muutamaksi päiväksi, tehden kristillisen rakkauden työtä sen kaupungin köyhille. Sittemmin kävi hän heidän luonansa kerran vuoteensa, suljettuansa heidän kaupunkinsa työpiiriinsä. Hän kehoitti heitä aina kiitollisuuteen kaikkivaltiasta kohtaan, joka oli johtanut kaikki tähän onnelliseen loppuun: sillä ennen vanhan saarnamiehen seuraavaa käyntiä oli Hayes tullut Margaretan aviomieheksi, ja vanha satulamaakari oli vetäynyt pois ammatista ja jättänyt kaiken toimen vävyllensä. Huoneuksen kadun-puoliselle seinälle oli hän panettanut näin kuuluvan kilpikirjoituksen: "Ranson ja Hayes satulamaakarit".

SOKEA SISARENI

Kirj.

Charles Dickens

Suomennos ["My Blind Sister"].

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1877.
Uuden Suomettaren kustantama.

I.

Sillä tavalla tulin sen ensin huomaamaan. Lettie ja minä istuimme toinemme ikkunassa — ompelimme surupukuja kirkkoherramme perheelle, joiden piti varhain seuraavaksi päiväksi olla valmiina. Silloin hän sanoi minulle: "Jane, luulenpa auringon herenneen paistamasta; kaikki näyttää niin synkältä ja pimeältä. Eikö sinustakin ole samoin?"

Minä en tuota ottanut huomiooni, sillä vielä oli tunnin verran päivän aikaa. Hän tavoitti kädellään otsaansa, juuri kuin olisi tuntenut siinä kovan kivun, jonkatähden minä pyysinkin hänen jättää työnsä ja mennä hetkeksi puutarhaan vähän virkistäytymään; olimme koko päivän heittelemättä istuneet työme ääressä ja tuo nuori tyttöraukka oli siitä kenties aivan väsyksissä; niin olin minäkin ja silmiäni kolotti.

Siellä hän käveli kukkaislavojen keskellä ja poimi joitakuuta ruusuja — olimme näet heinäkuun keskipaikoilla — jotka hän sitte antoi minulle ikkunasta, sanoen että hänen täytyi mennä kaupunkiin, ostaaksensa tarpeita niihin leninkeihin, joita ompelimme. Minä olisin paremmin suonut hänen jäämään kotiin ja sanoin siitä syystä että puodit luultavasti jo olivat kiini. Mutta hän ei sitä kuunnellut, vaan meni matkaansa minun vielä puhuessani. Oli jo hämärä kun hän tuli kotiin; ikään olin sulkenut ikkunan ja sytyttänyt kynttelin. "Olen saanut franssuja Jane", sanoi hän ottaen hatun päästään ja istuutuen työllensä. Ommeltuaan noin viisi minuuttia, antoi hän kätensä vaipua syliinsä ja niin kummallinen toivottomuus osoittihe hänen kasvoissaan että minä siitä kauhistuin ja tulin järkiään hämille.

Mikä sinulla on Lettie? mitä on tapahtunut? kysyin minä peläten, tietämättä itsekään mitä.

Hetkisen katsoi hän minuun surullisena; sitte sanoi hän äkkiä: "Voin sen yhtä hyvästi sanoa kerralla. Jane — minä olen tulemaisillani sokeaksi".

Työni putosi lattialle ja minä kiljasin kauhistuksesta.

"Elä ole siitä milläsikään Jane; sitä ei voi kuitenkaan auttaa", lisäsi hän.

"Se on sinun mielikuvitustasi Lettie; huomenna menen kanssasi tohtori Nash'in luo. Mikä sinulle yht'äkkiä pisti sellaisen päähän?" kysyin minä, sillä minä luulin jonkun kummallisen oikun saaneen hänessä vallan. Äitimme oli eläessään vähäisen liiaksi hellitellet Lettieta, joka toisinaan oli näyttännyt yhtä itsepäisenä kuin oikkuisenakin.

"Se ei toimita mitään, Jane; minä olen itse käynyt tohtori Nash'in luona ja hän sanoi minulle suoraan että olen tulemaisillani sokeaksi. Olen jo kahdesti käynyt hänen luonansa; sillä aavistin mitä oli tapahtuva. Oi Janey mitä teemme? voi mitä teemme?" — ja nyt luopuivat hänestä lopen kaikki voimat ja hän laski päänsä käsivarsillensa, joita nojasi pöytään, ja itki ääneen.

"Kyllä kaikki käypi hyvin, Lettie. Minä en ensinkään luota tohtori Nash'in arvosteluun, vaan aion viedä sinut jonkun kuuluisan lääkärin luoksi Londoosen kuullakseni, sanooko hänkin samaa; ennen en voi ikinä uskoa iki-päiviksi tulevasi sokeaksi".

Tästä hän vähäisen rauhoittui.

"Londoosen, Janey! Mutta mistä otamme siihen rahat?" kysyi hän.

"Jätä huoli siitä minulle, kyllä minä tavalla tai toisella sen asian saan selville". Tosin se itsestänikin juuri sillä hetkellä tuntui pian mahdottomalta; mutta ylipäänsä on luja vakuutukseni se, että aina joku neuvo on jälellä, jos lujaa tahtoa vaan riittää sitä etsimään.

Lettie otti uudelleen työnsä; mutta minä käskin hänen heittämään sen pois. "Et saa pistää ainoatakaan kertaa enää, Lettie", sanoin minä. Sinä voit hyvin ruveta soittlemaan tuolla vanhalla pianolla ja laulella pienet laulusi ja sitte oleskella ulkona raittiissa ilmassa niin paljo kuin mahdollista — sinä olet ollut liiaksi sisässä ja tullut oikeen vaaleaksi entiseen nähden. Mene nyt maata pienen hyvän tytön tavalla; minäkin aion kohta tehdä saman".

"Mutta Janey, tänä iltana olisi vielä ommeltava paljo, jotta työ joutuisi huomen-aamuna varhain valmiiksi".

"Sinä Lettie, et ole pistävä niihin kertaakaan; tule nyt sanomaan minulle hyvää yötä ja sitte on sinun mentävä levolle".

"Ja sinä et paljon luota siihen, mitä tohtori Nash sanoi?" kysyi hän minulta hyvin suruisena.

"En, minä en usko häntä ensinkään". Kuullessaan minun puhuvan sellaisella varmuudella (vaikka sydämeni vapisi koko ai'an) meni hän hyvin rauhoitettuna levolle. Jos olisin myöntänyt luottavani lääkärin sanaan, olisi hän heittäynyt epätoivoon. Kun sitte olin yksinäni ja valvoin pitkältä aamua, pistellen neulaani kerta toisensa perästä vaatteen läpi, täytyi minun se monesti seisattaa, pyyhkiäkseni pois kyöneleitäni.

Lettie ja minä olimme molemmat yksinäisenä maailmassa — meillä ei ollut isää, ei äitiä eikä ketään tiettyä sukulaista. Lettie oli seitsentoista vuotias, minä häntä neljää vuotta vanhempi. Molemmat olimme ompeliattaria, työskentelimme joko kotonamme taikka kävimme ompelemassa kylässä. Asuntonamme oli pieni olilla katettu maja, jossa oli kolme huonetta vähäisen ulkopuolella kaupunkia, ja ikkunamme alla pienoinen sievä ryytimaa. Jotkut olivat antaneet meille neuvon muuttaa kaupunkiin, syystä että meillä varmasti siellä olisi parempi työ-ansio. Mutta niinhyvin Lettiestä kuin minusta oli tämä palkka, jossa olimme syntyneet ja kasvaneet, niin paljoa mieluisempi noita sulletuita ahtaita katuja, ett'emme koskaan tulleet sitä päättäneeksi, emmekä sitä milloinkaan katuneetkaan. Korkomme ei ollut suuri, mutta me olimme kuitenkin niin iloiset, saada turvautua siihen, kun milloin hyyryimme oli

aivan päivälle maksettava; emäntämme näet oli hyryyläisilleen sangen ankara; jos hiukankin viipyvät maksulla, antoi hän kohta heidän siitä kuulla.

Minä käytin tarkoin kaiken ajatusvoimani, löytääkseni jonkun neuvon, millä saisin Lettien Londoosen, mutta turhaan koko sen yötä, niinkuin seuraavan päivänkin. Niin kauvan kun meillä oli kahdet kädet, jotka voivat tehdä työtä, olisimme aivan hyvin voineet itsemme elättää; mutta kuinka nyt kävisi, kun meillä vaan oli yhdet! Rikkaat ihmiset eivät voi ymmärtää, miten monesti köyhälle pyrkii vaikeaksi käsillään ansaita toimeen-tulonsa ja miten mahdollista toisinaan on voida mitään säästää vastaiseksi pahaksi päiväksi.

II.

Sunnuntai tapasi minut yhtä neuvotoinna. Mutta kun se oli joutopäiväni, päätin etsiä tohtori Nashin, sillä aikaa kun Lettie oli kirkossa. Hän pukeutui aina hyvin sieväksi, sillä hänellä oli näöstään tuo kainomainen ylpeys, joka niin hyvin sopii nuorelle tytölle. Minusta hän oli sangen kaunis, ja sinä häntä pitivät kaikki naapuritkin. Hänellä oli valkovärinen hieno muoto ja vienoinen ruso poskilla, hieno kastanjanruskea tukka ja kauniit ruskeat silmät. Ei ollut helppo huomata niissä olevan mitään vikaa, jos ei vaan hyvin tarkkaan niitä katsonut, sillä silloin huomasi niillä himmeään varjon, joka kenties osoitti kivuloisuutta. Nyt hän oli karkoittanut mielestään kaikki itseään koskevat ajatuksensa ja käveli iloisena kuin sirkka pitkin viheriäistä käytävää valkeassa hatussa ja vaaleassa musliinileningissään. Hän nyykäytti iloisesti minulle päätään, siinä kun seisoin ovella, silmin seuraten häntä. Minä olin Lettiestä yhtä ylpeä, kuin milloinkaan äitini lie ollut. Aina hän oli ollut niin sukkela, helläsydäminen, herttainen olento, huolimatta hänen joskus vähä ylpeästä luonteestaan.

Hänen sitte mentyä ja kirkonkellojen herettyä soimasta, pukeusin minä kiireesti ja menin tohtori Nashin luo. Hän oli kotona ja hänen palveliansa neuvoi minut vastaanottohuoneeseen, jossa sain odottaa varsinkin tunnin. Kun tohtori viimeinkin tuli, kysyi hän minulta pikaisesti, minkätähden en voinut käyntiäni lykätä maanantaiksi, vai oliko asiani todellakin niin tärkeä? Hän ei tullut ajatelleeksi, miten kalliit työpäivät meille ovat, muuten hän ei suinkaan olisi puhunut niin, — sillä meillä on syytä luulla hänestä vaan hyvin suopeaa ja hyväntahtoista miestä. Sairastavaa äitiämme oli hän hoitanut yhtä hellästi, kuin jos hän olisi ollut rikas lady, vaikka emme koskaan voineet toivoa saavamme häntä palkita. Selitettyäni syyn tulooni hänen luoksensa, lauhui hän, vaan ei sanonut voivansa peruuttaa mitään siitä, mitä oli jo ennen Lettielle sanonut.

"Hän on kolme tai neljä kertaa käynyt luonani", sanoi hän. "Hän on pieni hupaisa tyttö, se on suuri vahinko, mutta minä en luule hänen näköänsä voitavan pelastaa — en todellakaan sitä luule Jane."

Hän selitti minulle minkätähden hän niin luuli, miten sairaus tulee edistymään, paljoa tarkemmin kuin mitä katson tarpeelliseksi kertoa. Sitte sanoi hän kyllä voivansa toimittaa hänelle paikan sokeain laitoksessa, jos niin tahtoisimme, ja että minun tulisi pitää häntä hyvästi ja antaa hänen usein olla ulkona vapaassa ilmassa. Ja tämän jälkeen palasin minä kotia hyvin heikolla toivolla; niinkun hyvinkin voitte mielessänne kuvata.

Tietysti minä en Lettielle kertonut missä olin käynyt eikä hänkään sitä milloinkaan aavistanut. Kun sinä iltana ei ollut mitään jumalanpalvelusta, aioimme mennä pitkin joen rantaa kävelemään, joka meillä tavallisesti ihanoina sunnuntai-iltoina oli tapana, koko kaupunki näet silloin keräytyi sinne, ja juhlavaatteissa olevat ihmiset elähdyttivät meitä paljoa enemmän, kun jos olisimme istuneet kotona lukien kirjojamme, joka yksistään kuitenkin monen mielestä vaan on oikea. Ollessamme juuri valmiina lähtemään tuli eräs naapureistamme poikansa kanssa meille. Mrs Crofts oli leski ja hänen poikansa tutki lääketiedettä tohtori Nash'in luona. He olivat uskotuita ystäviämme ja Lettien ja tuon nuoren miehen väli oli koko heidän muistin-aikansa ollut hellä. En kuitenkaan luule hänen milloinkaan puhuneen hänelle rakkaudesta. Kun Harry tuli, punastui Lettie kovasti ja meni ryytimaahan muka näyttääksensä hänelle sitä valkoista ruusupensasta, joka oli täydessä kukassa; mutta he seisoivat kuiskutellessaan siinä niin kauan, ett'en ikinä voi uskoa heidän siitä vaan puhuneen.

Vähän ai'an perästä näin Harryn synkkänä ja alakuloisena menevän portista ja Lettien kummallisen rajulla silmäyksellä sisään; minulle ei ollut mieluinen tuo hänen kasvoinsa liike. Kun Mrs Crofts häneltä kysyi menikö Harry jo pois, antoi Lettie hänelle lyhyen vastauksen ja meni huoneesensa.

"Harry tulee menemään kohta Londoosen. Minulle on tuleva suuri ilo, kun hän on suorittanut tutkintonsa ja saanut itsellensä viran. Tohtori Nash'illa on hänestä hyvin hyvä ajatus, sitä hän kyllä

ansaitseekin, sillä hän on niin hyvä poika Jane".

Minä vastasin että hän aina oli ollut suuri suosittuni ja että toivoisin kaikki käyvän hänelle hyvin. Mutta kun surullisesti kuuntelin Lettien tulon luoksemme, näytin minä luultavasti Mrs Crofts'in mielestä jotenkin kylmältä ja kummalliselta; sillä hän kysyi minulta enkö voinut hyvin tai oliko minulla jotain muuta, joka painoi mieltäni, johon minä ilmoitin hänelle pelkomme Lettie raukan silmistä. "En ole koskaan huomannut niissä mitään merkkiä sokeuteen, eikä Harrykaan ole milloinkaan siitä mitään maininnut. Ettehän suinkaan uskone sitä todeksi?" kysyi hän. Enhän tiennyt mitä ajatella. — Minä olin vakuutettu siitä että Lettie oli keskustelussaan ruusupensaun luona kertonut Mr Crofts'ille kaikki ja nyt minä toivoin niin hartaasti että hänen äitinsä menisi pois, saadakseni mennä lohduttamaan tuota lapsi raukkaa. Viimein meni hän pois. Silloin minä huusin Lettietä, joka paikalla tuli; hän oli liikutettu, vaan koetteli sitä peittää, jonkatähden minäkään en ollut huomaavinani mitään, vaan läksimme äänetöinnä joen partaalla olevalle nrrmivallille.

Ensimmäinen henkilö, jonka tiellä tapasimme, ja joka tuli meitä vastaan, oli Harry Crofts; mutta kun hän tuli luoksemme, käänsihe Lettie pois ja seurusteli emäntämme Mrs Davis'in kanssa, joka oli virkistäytymässä raittiissa ilmassa eräässä omituisessa ajopelissä, jota mies veti: Mrs Davis oli aina hyvin suosittelut Lettietä. Pari kolme kertaa käänttäytyään katsomaan eikö Lettie tulisi luoksemme, esitteli Harry Crofts, että istuutuisimme eräälle kaatuneelle puulle häntä odottamaan.

"Nuo Lettien silmät ovat huolettava asia Jane", sanoi hän äkkiä.

"Niin, niin on. Mitä luulette niistä? Onko hänellä mitään toivomista?"

"Tohtori Nash ei sano olevan; mutta ensi viikolla tulee tänne tohtori Philipson, joka on Englannin taitavin silmä-lääkäri, viettäöksensä eräitä päiviä tohtori Nash'in luona. Jane, antakaa hänen nähdä Lettie".

"Minulla on ollut aikomus koettaa viedä hänet Londoosen ja siellä etsiä hänelle apua".

"Siellä ei ole ketään niin taitavaa kun Philipson. Oi! Jane, jos minä vaan —".

"Luuletteko että voisitte häntä auttaa?"

"Minä koettelisin. Te tiedätte Jane että minä rakastan Lettietä, minä aion pyytää häntä vaimokseni ja sanoin sen hänelle tänään; mutta hän kielsi; sitte kertoi hän minulle silmistään — siinä oli syy hänen kieltoonsa, sillä minä tiedän hänen minua rakastavan, hän ei sitä koetellut kieltääkään".

"Niin Harry, te olette niin paljon olleet yhdessä mutta nyt ei voi naimisesta tulla kysymystäkään.

"Sitä hän juuri sanoo".

"Ja hänellä on siinä oikeen — hänen täytyy jäädä luokseni. Te ette voi naida sokeata, te Harry, jolla on niin loistava tulevaisuus".

Hän nyhtäsi muutamia heinän korsia, jotka viskasi jokeen tuskallisesti huudahtaen: "Minkätähden piti tämän onnettomuuden kohdata juuri Lettietä kaikista muista tytöistä Dalstonessa!", jolloin hän nousi ja meni hänen luoksensa. He puhelivat paljon keskenänsä, jota minä en tahtonut kuunnella, sillä heidän nuoret sydämensä ilmaisivat salaiset ajatuksensa toisillensa. Ah, Lettie rakasti häntä!

III.

Tohtori Philipson oli samasta mielestä kun tohtori Nash; mutta Lettie ei ollutkaan sitä niin läpi onnetoin, kun olin pelännyt. Hän saattoi ottaa milt'ei iloiset jäähyväiset Harrylta, kun tämä joitakuuta päiviä sen jälkeen matkusti Londoosen.

"Nyt toivon Jane, että hän on minut unhottava", sanoi hän; "minä en rakasta tietää häntä niin synkkämielisenä."

Samana päivänä lähetti Mrs Davis hänelle pääsölipun konsertiin, joka oli pidettävä sokeain laitoksessa ja hän meni sinne. Kotiin tultuaan kertoi hän niiden sokeain poikain ja tyttöin, jotka lauloivat, näyttäneen niin tyytyväisiltä ja onnellisilta. "Minkästähd en minäkin voisi olla sitte samoin? Kuinka monta ihanampaa näköä minulla on muistettavaa, joita harva heistä milloinkaan on nähnyt", lisäsi hän huoaten.

Hänen näkönsä alkoi nyt vähitellen vähetä. Ennenkun kuitenkin sen huomasiinkin, alkoi hän jo haparoida käsillään, astuessaan vaan yli lattian. Tohtori Nash tarjoutui taas hankkimaan hänelle sija sokeain laitoksessa, mutta silloin hän aina pyysi: "Anna minun jäädä luoksesi Jane!" niin etten hennonut tätä vastustaa, vaikka hänellä uskottavasti olisi siellä ollut monta etua, joita minä en kotona voinut hänelle hankkia. Meitä lähellä asui eräs vanha saksalainen kelloseppä, joka oli hyvin soitannon harrastaja ja oli urkuristina kaupungin katolisessa kirkossa. Me olimme aina olleet toistemme kanssa hyvin tuttavat, Lettiellä oli usein tapana viedä hänelle ryytimaastamme kukkasja ja hänen lapsillansa tulla luoksemme pyytämään tilkkuja nukkinsa vaatteiksi. Müllerillä oli synkkä haaveksiva näkö, mutta sydän puhdasta kultaa. Hän oli sydämellinen ihmis-ystävä ja yksinkertainen elämässään ja hänen keskustelunsa oli enemmän kuin muu mikään opettanut Lettieta tyytymään kohtaloonsa. Hän oli itse aina kärsivällinen ja nöyrästi tyytyväinen monesti niukkaan osaansa.

"Opettele soitantoa — minä tahdon sinua neuvoa", sanoi hän Lettielle. Hän rupesi itse toisinaan käymään meillä opettamassa Lettielle Haydenin ja Händelin ihanoita hengellisiä kappaleita, opettaen häntä myöskin laulamaan niinkuin episkopalisessa kirkossa, joka oli paljoa kauniimpaa ja ylevämpää kuin meidän yksinkertaiset metodisti-hymnimme. Hänen lauluaan kuunteleminen oli todellinen nautinto. Näytti silta kuin olisi hän tuntenut sydämessään kaikki entistä syvemmin ja paremmin voinut ne esitellä kuin ennen; hänen lohdutuksenaan oli antaa niiden suloisten tunteitten, jotka rakkaus oli herättänyt eloon hänen rinnassaan, kummuta laulussa esille. Minä tiedän että se oli muisto Harryn rakkaudesta, joka antoi hänelle tuon lempeyden ja lahjoitti hänelle sellaisen kärsivällisyyden kestäämään kohtaloaan, joka häneltä ehkä muuten olisi puuttunut. Lettie, joka ennen oli ollut sukkela ja pistelikäs kieleltään, ei koskaan enää lausunut epä-ystävällistä sanaa kellenkään ihmiselle.

En mainitse mitään siitä, miten köyhät olimme, sillä miten muuten se olisi voinut ollakaan? Kuitenkin meillä oli ystäviä, jotka edelleen olivat meille hyviä, yksin Mrs Daviskin liukeni ja uskoi minulle kaikessa hiljaisuudessa että jos en voisikaan hyryä maksaa, niin ei hän minua siitä kuitenkaan hätyyttäisi. Kaikeksi onneksi en tarvinnut hänen avuliaisuuttaan käyttää, sillä pahoin pelkään, jos se niiksi olisi tullut, ett'ei hän olisi voinut kärsiä kuuden pensen tappiota, vaan ennen antanut meidän mennä, niinkuin muidenkin. Hän oli niin rakastunut rahoihinsa, vaimo raukka! Lettien oli tapana toisinaan käydä sokeain laitoksessa, jossa hän sai opetellaita neulontaa, verkonkudontaa ja korityötä. Kirkkoherramme, joka on parhain ihminen, joka ikinä lie elänyt, kudotti hänellä suojusverkkoja hedelmäpuilleen ja kalaverkkoja sekä neulotti sukkaa itselleen ja poi'illeen; joten hän sai tilaisuuden suureksi osaksi itse ansaita elatuksensa. Kun onnettomuus nyt kerran oli tullut, ei se tuntunut meistä puoliakaan niin vaikealta, kuin miksi sitä odottaessamme olimme sen kuvaalleet. Lettie oli enimmiten iloinen. Minä en koskaan kuullut hänen valittavan, päin vastoin sanoi hän usein että meillä oli niin paljo, josta tulisi olla kiitollinen. Hänessä elävä syvä uskonnollinen tunto pelasti hänet synkkämielisyydestä sekä heikko toivo siitä että hänen kärsimisensä kerran otettaisiin pois, jonka toivon minä kuitenkin vasta myöhemmin hänessä huomasiin. Se oli Harry, joka häneen oli istuttanut sen ajatuksen, enkä luule panevani liikoja jos sanon että hänen voimakas miehevä rakkautensa Lettieen oli hänessä vahvana vaikuttimena siihen uutteruuteen, jolla hän tieteitään harjoitti, joka sittemmin tuotti hänelle niin hyvin ansaitun ja kunnioitetun maineen.

Sikäli elelimme kuusi levollista vuotta. Lettie käyskenteli hiljaa ja tynesti tiensä ja minä talutin hänet joka sunnuntai kirkkoon ja sieltä takaisin. Tällä aikaa luki Harry ensin Londoossa, sitte Edinburghissa ja viimein kertoi äitinsä hänen menneen Pariisiin, ollen peloissaan siitä että tämä sinne kiintyisi asumaan ja ottaisi siellä itselleen paavilaisuskoisen vaimon. Muutamia päiviä näytti nyt Lettie surulliselta ja levottomalta, mutta sai kuitenkin kohta iloisuutensa takaisin. Päivämme kuuluivat hiljakseen ilman mitään muutoksitta. Minä istuin enimmiten työssäni ja Lettie soitteli, jota hän jo voi tehdä jommoisellakin sukkeluudella. Monesti näin ihmisten seisahtuvan ryytimaamme alle kuunnellakseen hänen lauluansa. Sitte olen kuullut monta mainiota taideniekkaa, vaan en kertaakaan sellaista, joka niin olisi sydäntäni liikuttanut, kuin minun sokea sisar-raukkani. Sunnuntaisina kirkossa eroitti hänen äänensä, miten se heleänä ja suloisena kuului kaikkein yli; niin yksinkertaiset ja rajut, kuin metodistihymnimme ovatkin, olivat ne yhtä hyvin hänen laulaessaan niin kauniita. Laulun ja urkujen tähden meni hän välistä Pyhän John'in kirkkoon, mutta minä katsoin väääräksi muuttaa. Tottumuksen voima on meissä oppimattomissa yksinkertaisissa ihmisissä niin suuri, ett'en koskaan tuntenut sabattiani viettäneeni, jos en saanut rukouksiani lukea siinä pienoisessa rauhallisessa kappelissa, johon äitimme, ollessamme vielä pieninä lapsina, oli aina meidät saattanut.

Lettie rakasti enemmän ylevämpää kirkkosoitantoa ja kukapa voi häneltä, lapsiraukalta sitä huvitusta kieltää? Parina kertana, jolloin hän oli pyytännyt minua saattamaan itseään sinne, liikutti tuo soitanto minua kovasti, miten mahtoiakaan se sitte viehättää häntä, joka itse oli pelkkä elämä ja innostus! Hän sanoi sen saattavan hänet tuntemaan itsensä onnellisemmaksi sekä kiitollisemmaksi Jumalaa kohtaan. Kenties oli hän yhden aistin kadottamalla saanut suuremman voiman nauttia toisilla.

IV.

Näiden vuosien kuluttua palasi Harry Crofts. Hän kävi useasti luonamme ja me otimme hänet aina ilolla vastaan. Mutta vaikka Lettie tuntui olevan iloinen ja onnellinen, näytti hän sitä vastoin levottomalta ja suruiselta. Hän voi pitkät ai'at Lettien soittaessa seisoa pianon ääressä hellittelemättä häntä katsellen tutkivin ja synkein silmin. Eräänä päivänä sanoi hän vihdoon minulle: "Pelkäätekö te Jane — minä en luule Lettien sitä tekevän? Hän näyttää vahvalta ja terveeltä". Minä arvasin heti sillä kysymyksellä olevan syvemmän tarkoituksen ja pyysin hänen sentähden sanomaan oliko hän keksinyt jonkun parannus-aineen sisareni silmille. Hän punastui kovasti.

"Niin, minä luulen. Minä olin Parisissa saapuvilla opereerattaessa erään nuoren tytön silmiä, jotka olivat samalla tavalla sairaat kuin Lettien. Se onnistui".

Minä en voinut virkkaa sanaakaan. Tuo toivo näytti minusta liian suurelta ja ihanalta, voidakseen toteutua. Juuri sillä hetkellä aukasi Lettie oven ja tuli sisään. Aurinko paistoi hänen takanansa ja näytti ikään kuin olisi hän tuonut sen kanssaan huoneeseen. "Onko Harry täällä?" kysyi hän paikalla.

Se oli omituista että hän aina tunsu hänen läsnä-olonsa, vaikk'ei hän häntä nähnyt eikä kuullut hänen puhuvan. Harry meni paikalla häntä vastaan, otti häntä kädestä ja talutti hänen minun luokseni.

"Sanokaa se hänelle Jane — vai teenkö sen minä?" kuiskahti hän. Minä viittasin häntä itseään puhumaan, jonka hän arvelematta tekikin.

"Lettie, onko sinulla uskallusta antautumaan opereerattavaksi, jonka kautta kenties silmäsi saisivat näkönsä jälleen?"

Lettie laski kätensä ristiin ja niin suloinen punastus levisi hänen poskillensa, että olisi luullut niitä enkelin kasvoiksi, niin kirkastetuilta ne loistivat.

"Ah, uskallan! mitä hyvänsä Harry, mitä hyvänsä, kun vaan sitä toivoa saan elättää!" sanoi hän hiljaa.

Minä katsoin Harryyn kysyvästi, eikö hänen pitäisi valmistaa häntä pitämään mahdollisena ett'ei se onnistuisi, jolloin tämä äkkiä sanoi:

"Lettie, minun täytyy edeltä-käsin sanoa sinulle että operationi mahdollisesti voisi käydä huonosti, vaikk'en minä sitä pelkää. Mutta myönny siihen kuitenkin minun tähteni Lettie", lisäsi hän hiljaa.

"No niin Harry, sinun tähtesi sitte", vastasi hän keveästi huoahtaen. "Josko en näköäni saakaan takasin, enhän kuitenkaan tule toisenlaiseksi kuin nyt olen."

He menivät yhdessä ryytimaahan ja Harryn tyynestä, vakaasta käytöksestä voin arvata hänen valmistavan Lettietä siihen, mitä oli tulossa.

Lettie oli aina ollut sielultaan hyvin voimakas, niin ett'en vähintäkään pelännyt voimien nytkään häneltä luopuvan.

Seuraavalla viikolla operationi toimitettiin. Tohtorit Nash ja Philipson olivat molemmat saapuvilla; mutta Harry toimitti sen itse. Hänen käytöksensä oli ihmeteltävä. Lettie oli, niinkuin ennakolta arvasin, vahva; itse asiassa ei ollut heikkoa muita kuin minä, sillä kun kaikki oli ohitse, menin minä tainnoksiin. Operationi oli täydellisesti onnistunut, sillä Lettie näki nyt yhtä hyvästi kuin minä itse. Monet viikot pidimme häntä nyt pimeässä huoneessa, sitte sai hän vähitellen totuttautua valoon; näiden aikojen ilo oli suurempi, kuin mitä sanoin voi selittää.

Kohta tämän jälkeen pyysi Harry häntä omakseen ja, totta puhuen, eipä kukaan sitä lahjaa ansainnut paremmin, kuin hän. Maine tästä onnistuneesta työstä levisi nopeasti, tuottaen hänelle suurta luottamusta. Pidettyään silmätaudit tutkintonsa etevimpänä esineenä, on hän nyt tullutkin yhtä mainehikkaaksi silmälääkäriksi kuin itse tohtori Philipson; monipa pitää häntä etevämpänäkin. Tämä operationi, joka silloin herätti niin suurta huomiota, ei ole nykyään enää harvinainen, sillä sellaista sokeutta, joka Lettietä vaivasi, ei pidetä enää parantumattomana.

Tämä on kaikki, mitä elämäkertomuksestamme voin sanoa. Se ei ole enemmän omituinen kuin runollinenkaan; mutta kun minua niin useasti on pyydetty sitä kertomaan, olen nyt ottanut sen todenmukaisesti tehdäkseeni.

MAALARIN MAINE

Tositapauksien mukaan kertonut

Xaver Riedl

Suomentanut Katri S. [Katri Suomalainen].

Helsingissä

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1877.

Uuden Suomettaren kustantama.

I.

Vangittu nero.

— "Voitko antaa minulle vähän rahaa Kaarle? Pienelle Baby'llemme täytyy ostaa sukia. En voi millään muotoa sitä enää tuonneemmaksi jättää. Meidän täytyy sen sijaan kieltää itseltämme jotain muuta".

— "Ja tuo jotain muuta on tietysti oleva kangas uutta tauluani varten".

Kaarle Rossiter lausui tämän vastauksen tuimalla, murisevalla äänellä; otti kurttautuneen dollarin setelin taskustaan ja pani sen pöydälle lähelle vaimoansa, sitten tarttui hän jälleen kirjaansa ja luki eteenpäin.

Tämä kirja oli englantilaisen taidearvostelijan Ruskin'in kirjoittama. Rouva Rossiter ei olisi ymmärtänyt tämän kirjan sisältöä, eikä olisi pitänyt lukuakaan sen ymmärtämisestä. Hän oli tehnyt pyyntönsä katsomatta mieheensä eikä vastannut mitään siihen ynseään tapaan, jolla tämä hänen pyyntönsä täytti, vaan jatkoi entistä utteraa ompelemistaan.

Lattialla lähellä häntä oli kori täynnä vanhoja kuluneita vaatteita — paraasta päästä lasten vaatteita — ja siitä otti rouva kappaleen toisen perästä ja paikkasi niitä.

Näin istuivat he, mies ja vaimo ilottomina, äänettöminä aina yöhön saakka. — Tämä tapahtui pienessä köyhässä perheessä Chicago'ssa.

Kuluneista matoista alkain aina nuoren rouvan virttyneisiin vaatteisiin asti todisti kaikki tässä huoneessa suurinta köyhyyttä. Tapetit olivat siellä täällä paikatut, vieläpä toisen värisellä paperilla kuin alkuperäiset. Vanha sohva — jäännös paremmilta ajoilta — oli tuiki kulunut ja paikottain rikkikin. Kirjahyllyllä oli vaan muutamia kirjoja. Kaikkialla huoneessa olivat huolenpito ja puhtaus turhaan koittaneet tehdä köyhyiden vähemmin silmiinpistäväksi ja tuo nuori rouva, halvassa kuluneessa puvussa, mutta hiukset huolellisesti kammattuina, lumivalkoinen kaulus kaulassa ja yhtä moitteettomat manchetit ranteella kyyristyneenä vaate repaleitten yli, oli ikäänkuin elävä kuva koko tästä kodista. Surullisena, mutta utterasti ompeli hän — tuntikausin.

Vihdoin viimein viskasi Rossiter pois kirjansa, heittäysi tuolinsa selkä-nojalle ja pani molemmat kätensä yhteen päänsä taakse.

— "Sielun maalaaminen! hm, kummallista sentään", puheli hän mieltäväisenä ikäänkuin lukemisensa kautta olisi tullut tähän ajatukseen.

Rouva Rossiter oli juuri ottanut koristaan pienen karttuna-vaatteen ja katseli sitä. Monet suuret reiät siinä osoittivat selvästi, että pienonen, joka oli sitä pitänyt, varmaankin oli oikeen erinomaisen taitava vaatteitansa kuluttamaan ja pahoin pitelemään.

Rouva parka huokasi hiljaa, turhaan etsiessään pienestä käärystä paikaksi sopivaa tilkkua, joka olisi ollut kyliksi suuri reikiä peittämään.

— "Mitä tarkoitat armaani?" kysyi hän hajamielisenä.

— "Puhelen vaan sen johdosta mitä Ruskin sielun maalaamisesta sanoo. Mikä suuri aate, Minette", jatkoi hän innokkaasti, "oletko edes milloinkaan koettanut mielessäsi kuvitella minkä näköinen sielu on? Minä olen sen tehnyt. — Minä näin kerran unen — vuosia sitten. Ensimmäinen lemmittyäni meni miehelle, joka oli paha juomari. Surut ja vaivat saattoivat vaimo paron viimein manalan majoille. Eräänä yönä hänen kuolemansa jälkeen olin unissa näkevinäni hänen henkensä. Ulkomuodoltaan oli se ihmisolennon kaltainen, mutta muutoin kuin yksi ainoa suuri sininen liekki. Se liehuili sinne tänne, pidättäen kumminkin aina ulkonaiset piirteet. Henki näkyi kulkevan puolisonsa rinnalla ja aivan oudolla omituisella tavalla virkkoi tämä ylikuonnollinen olento minulle: tämä on minun rangaistukseni. Oi jospa heti seuraavana aamuna olisin koettanut saada tämän näkyni kankaalle! Nyt on siitä jäljellä enää vaan himmeä muisto — nyt on se liian myöhäistä".

— "Mikä vahinko, Kaarleni!"

Hämmästyneenä tästä harvinaisesta osan-otosta, kääntyi Rossiter, joka puhuessaan oli pitänyt silmänsä seinään luotuina, vaimonsa puoleen ja katseli häntä.

— "Voi näitä kurjan pieniä tilkkusia! Ei ainoakaan niistä ole kyllin suuri reikää peittämään. Minun täytynee ensin ommella yhteen muutamia niistä. Sanoitko jotain armaani?"

— "En mitään tärkeätä", vastasi Rossiter kylmäkiskoisesti pettyneenä, ja äreänä vaimonsa viimeisistä sanoista.

Rouva Rossiter huomasi kohta muutoksen miehensä äänessä ja katsahti hänen synkkään muotoonsa.

— "En voi sinua auttaa, Kaarle", sanoi hän vähäisellä kärsimättömyydellä.

"Me olemme niin köyhät, että minun täytyy repaleita ajatella, repaleista puhua ja repaleita yhteenommella. Minä surkuttelen, että olen häirinnyt mielenkuvituksesi lentoa. Mietin niin innokkaasti työtäni tässä, ett'en ensinkään huomannut ääneen puhuvani".

— "Se ei tee mitään. Tule, käydään levolle! Oletpa tänä iltana jo kylliksi ommellut; nyt on jo hyvin myöhä".

Rossiter sanoi tämän tavallisella, puoleksi pakotetulla maltilla ja ystävällisyydellä. Hänen vaimonsa pani pois työnsä hiljaisella huokauksella ja laskeusi vuoteelleen, miettiäkseen jonkinlaista keinoa talonsa pahinta vihollista, köyhyyttä, vastaan.

Seuraavana aamuna päivän koitossa heräsi rouva Rossiter ja nousi vuoteeltaan. Hän heitti liinan hartieilleen ja rupesi jälleen lastensa vaatteita paikkaamaan. Kun viimeinen kappale niistä oli valmiina, nojasi hän päänsä seinää vasten ja mietiskeli alkavan päivän toimia. Sitten puki hän vaatteet yllensä ja keitti pienessä rauta-uunissa aamiaisen, auttaen samassa kahta vanhempaa lastaan pukeumaan. Äidille oli kovin vaikea saada näitä pienosiaan pysymään ääneti pestessään ja kammatessaan heitä.

— "Hiljaa Mamie! sinä herätät isän. Frank ole toki vähemmällä, isä ja pieni Baby nukkuvat vielä".

Toinen tai toinen näistä lauseista oli alinomaan hänen huulillaan.

Kaikkein vaikein kumminkin rouva Rossiterin aamutoimista oli hänen miehensä herättäminen. Hän lähestyi vuodetta ja katseli nukkuvata. Tuossa makasi hän, kaunispiirteiset säännölliset kasvot vaimoonsa käännettyinä. Hänen nukkuessa poistui puna tavallisesti hänen poskiltaan ja hänen pitkät ruskeat silmänripsinsä kauniina kaareilivat hänen valkealla ihollaan. Rouva Rossiter'ille oli tämä hänen miehensä kauneus — jolle Rossiter itse ei näkynyt vähintäkään arvoa antavan — alituisena ilon ja ylpeyden syynä. Heidän lapsensa olivat kaikki isänsä näköisiä ja sepä oli äidille mitä suurin lohdutus hänen muutoin niin ilottomassa elämässään.

Hänen sydämensä pelkäsi, nyt kuin aina, tätä alati uudistettavaa aamutoimintaa, mutta hänen täytyi se tehdä. Hän laski hiljaa kätensä miehensä olalle:

— "Kaarle, Kaarle!" sanoi hän vienolla äänellä.

Vitkalleen aukasi Rossiter suuret ruskeat silmänsä ja loi hajamielisen, uneksuvan katseen vaimoonsa.

— "Kello on kohta seitsemän ja aamiainen melkeen valmis".

— "Minä uneksuin ihanasta kuvasta", sanoi mies veltosti kohottautuen kyynäspäänsä nojalle. Hän katsahti köyhään huoneeseen ja sitten hienosti hymyillen vaimoonsa. "Oi vaimoni", sanoi hän, "sinä tulet minulle ilmoittamaan, että paratiisi jälleen on kadotettu".

Kaarle Rossiter aloitti aina päivänsä tämmöisillä puoleksi leikkisillä puoleksi ivallisilla puheilla — — paitsi sunnuntai-päiviä. Näinä vapaa-päivinä nousee hän varhain ja tarttuen siveltimeensä ja

maalilautaseensa istahti hän maalailemaan eikä laannut tästä hauskaasta työstään ennenkuin myöhäinen ilta pakoittamalla pakoitti hänet siihen.

Rouva Rossiterille oli mitä vaikeinta lastensa mielessä yhteen sovittaa sunnuntaipäivän pyhittämisen tuntoa ja kunnioitusta isää kohti, mutta se onnistui hänelle kumminkin. Hän opetti pienosilleen jo varhain, ett'ei "isää" saisi tuomita niitten sääntöjen mukaan kuin tavallisia kuolevaisia ihmisiä tuomitaan.

Kun Kaarle istahti aamiaispöytään riensi hänen vaimonsa uunin luo ja toi hänelle sieltä lautasella kaksi munaa sekä viipaleen voita-leipää. Itselleen ja lapsilleen oli hänellä vaan pelkkää leipää sekä palasteltua lihaa edelliseltä päivältä, mutta sitä ei hän sallinut miehensä syödä.

— "Särjenkö munat valmiiksi Kaarleni? Ne ovat kuumat ja minun sormeni eivät ole niin arat kuin sinun", sanoi Minette.

Ja huolimatta siitä, että hänen oma aamiaisensa jäähtyi, auttoi rouva Rossiter ensin miestänsä, palasteli sitten leipää maitoon lapsilleen ja viimeiseksi vasta ryhtyi omaan jäähtyneeseen ruokaansa, kahviin ja lihaan.

Monelle kenties näyttäneen tarpeettomalta, että näitä satunnaisia vähäpätöisyyksiä näin tarkasti kertoilemme. Mutta nepä juuri kuvaavat sankarimme taloudellista elämää.

Nopeasti lopetti rouva Rossiter aamutoimensa, otti sitten pienimmän lapsensa käsivarrelleen ja läksi ulos täyttämään päätöksen, jonka yöllä valvoessaan oli tehnyt.

Koska hän oli liian köyhä voidakseen käyttää hevois-rautatietä, täytyi hänen, vaikka suruista ja vaivoista uupuneena, kävellä pitkin katuja, lapsi käsivarrellaan, kunnes saapui määräraikkaansa.

Hän nosti pienosensa toiselta käsivarreltaan toiselle: nousi kapeita, pimeitä portaita myöten vitkalleen ylöspäin ja koputti arasti erästä pientä ovea. Miellyttävän näköinen vaimoihminen aukasi oven ja pyysi tulleitten astumaan huoneeseen, joka toimitti kyökin virkaa ja josta lihaliemen haju tuoksusi vastaan.

— "Onko minulla kunnia puhutella rouva Tourtelotte'a?" kysyi Minette.

— "Niin rouvaseni! Missä saatan olla teille hyödyksi?" ja ranskalainen rouva, liukas liikunnoiltaan, oli jo toisesta huoneesta tuonut tuolin, jonka tarjosi väsyneelle vieraalleen.

— "Eräs lady, yksi teidän työn-antajianne, sanoi lähettäneensä tänne koko joukon koru-ompelusta ja kertoi minulle myös, että teillä on enemmän työtä kuin voitten valmistaa".

Minette punastui ja keskeytti puheensa, ja rouva Tourtelotte tarkasteli häntä vilkkailla silmillään huonosta hatusta ja vanhanmuotisesta shaalista alkain aina kuluneeseen kenkään asti, joka pisti esiin virttyneen hameen liepeen alta.

— "No entäs sitten rouva?" kysyi hän.

— "Kenties — ajattelin minä — — antaisitte te työtä muille".

— "Teillekö rouva?"

— "Niin".

— "Totta kyllä, että minulla on enemmän työtä kuin mitä voin valmiiksi saada" — hän pysähtyi ja näytti hiukan epäilevän, mutta kotvasen kuluttua jatkoi hän: "Sitten olisi — suokaa anteeksi rouva — tarpeellista, että ensin saisin nähdä joitain näytettä työstänne, joten voisi tietää minkälaista ompelusta saatan teille uskoa".

Rouva Rossiter otti taskustaan koru-ompeluksella kirjailun vaate-kappaleen. Punastuvin poskin ja sanaakaan virkkamatta ojensi hän sen rouva Tourtelotte'lle.

— "Onko tämä tosiaankin teidän omaa työtänne?"

Minette nyökkäytti myöntäväisesti päätään.

— "Sangen kauniisti tehty! — Kyllä minulta työtä saatten rouvaseni... Kuinka pitkä aika on siitä kuin tämän valmistitte?" kysyi ranskalainen rouva yhä tarkastellen kaunista ompelusta.

— "Seitsemän vuotta", änkytti rouva Rossiter.

Seikka oli se, että tämä koru-työ oli ollut osa hänen myötäjaisistään. Kuinka monta onnellista muistoa

ja suloista toivoa oli noussut hänen mieleensä tätä ommellessa... Kaiken elinaikani — niin hän oli ajatellut — tahdon säilyttää paraimmat kappaleet näistä, mutta köyhyys oli pakoittanut hänet ottamaan niistä toisen toisensa perästä käytettäväksi, koska häneltä puuttui varoja uudistaa heidän jokapäiväistä vaate-varastoaan. Nytpä oli yksi noista korukappaleista todistajana hänen taidostaan, mutta — samalla myöskin hänen köyhyydestään. Eipä ihmettä, jos tämä koski hänen sydämeensä ja kyyneleitä väkisinkin kiertyi hänen silmiinsä.

— "No niin", sanoi rouva Tourtelotte nopeasti, "tässä on koko joukko nenäliinoja, joihin on ommeltava yhdyskirjaimia ja tässä on lankaa ja neuloja. Antakaa minun ensin nähdä miten nämät teiltä onnistuvat, niin sitten" — ja hän lopetti puheensa omituisella tavalla keikauttaen päätään.

Rouva Rossiter'ille, joka kauan aikaa yhä oli saanut paikkailla vanhoja, kuluneita lapsen vaatteita, oli erittäin mieluista kerrankin ryhtyä koru-ompeluun. Ja niinpä tämä vanha, tuttu työ, hänen illoin istuessaan sen ääressä, muistutti hänelle hänen avioliittonsa ensimmäisiä onnellisia päiviä. Hän olisi niin kernaasti suonut miehensä nytkin vielä joskus lukevan hänelle ääneen niinkuin ennen melkeen joka päivä oli tehnyt: olivathan muutoin niin tukalia nuo pitkät talviset illat, jolloin tuskin tuli sanaakaan vaihetuksi.

— "Mitä sinä luet Kaarle?" kysyi rouva Rossiter eräänä iltana mieheltään kun tänä, täyttääksen piippuansa, kotvaseksi pani pois kirjansa.

— "Onpahan vaan muuan teos ylenluonnollisuudesta taiteessa".

Rouva Rossiter oli kotvasen ääneti.

"Sinä et koskaan enää lue ääneen", virkkoi hän sitten verkalleen.

Hänen miehensä sytytti tulitikun.

— "Niin, armaani, täytyihän meidän siitä lakata", sanoi hän tuon tuostakin pysähtyen laskiessaan piipustaan savupilviä, "kun lapset alinomaa huusivat ja sinä tuskin kymmentäkään minuuttia yhtä mittaa ehdit minua kuunnella".

Rossiter heitti pois tulitikku-pätkän ja tarttui kirjaansa.

— "Etköhän tänä iltana lukisi minulle vähän?" kysyi hänen vaimonsa arastellen.

— "No miksi ei" — sanoi Kaarle silmännähtävästi häirittyinä — "voisinhan sitä tehdä, mutta" — tässä käänteli hän kirjansa lehtiä — "olen juuri keskellä kirjaa, ja sitä paitsi pelkään, ett'ei tämä sinua huvittaisi".

— "Voi minä olen niin kyllästynyt tähän äänettömyyteen, tahtoisin vaan kuulla sinun ääntäsi".

— "Vai niin, no sitten..." ja Rossiter alkoi heti lukea.

Rouva parka koetti ponnistella voimiansa ymmärtääkseen kaikkia, mutta vähä väliä tuli kohtia, jotka olivat hänelle umpi-outoja.

— "Luulempa vaan, ett'ei tämä sinua miellytä", virkkoi Rossiter, pannen kirjansa pois tavallista varemmin.

Hänen vaimonsa hymyili sanaakaan sanomatta. Hän olisi kernaasti suonut, että miehensä, hänelle käsittämättömän esteetillisen esitelmän sijaan, olisi valinnut jonkun kaunokirjallisen teoksen tai matkakertomuksen luettavaksi. Mutta hän oli jo pannut kaiken rohkeutensa liikkeelle pyytäänsä miestä kerrankin lukemisella hauskuttamaan pitkää, ikävää talvis-iltaa, eikä hän siis uskaltanut toista pyyntöä tehdä.

— "Olithan sangen ystävällinen, Kaarle, kun minun tähteni väsyit itseäs ääneen lukemisella", vastasi hän vältellen.

Hän ei milloinkaan enää pyytänyt saada kuulla mitä hänen miehensä luki. Äänettömänä, mietteisinsä vaipuneena istui hän, ommellen kaiket illat. Hänen työnsä oli kaunista ja tuotti hänelle hyvän hinnan. Pienet hauskuudet lapsille, vähäiset mukavuudet talossa sekä silloin tällöin joku herkku-ruoka pöydällä todistivat, että emännällä oli muutamaa dollaria enemmän käytettävänä kuin tavallista.

Rossiter, jos joskus ihmettelikin kuinka hänen vaimonsa arastelevat rahan-pyyntöt niin kerrassaan olivat laanneet, teki sen aina vaan äänettömänä itsekseen. Mutta kerran, kun rouva Rossiter jo noin kuusi viikkoa oli uutta työtänsä toimiskellut, täytyi hänen miehensä kuitenkin huomata tämä asia.

— "Minette, annas joku riepu, jolla pyyhkisin nuo vesipilkut pöydältä", sanoi Rossiter eräänä päivänä

ja laski jo kätensä vaate-kasalle, joka oli tuolilla lähellä häntä.

— "Ai! älä ota siitä. Siinä..." huudahti hänen vaimonsa ja pyyhkäisi nopeasti pöydän käsiliinalla.

— "Mitäs tuossa on?" kysyi Kaarle osottaen vaate-kasaa.

— "Onhan vaan vaatetta tyynynpäällyksiä varten, jotka pitää kirjaella", änkytti Minette, ja vähän vitkailtuaan kertoi hän koko asian. "En tahtonut aina jokaisen pienen tarpeen vuoksi vaivata sinua rahan-pyyntöilläni, koska tiedän sun tarvitsevan palkkasi taiteellisten aikeittesi toteuttamiseksi. Minusta tuntui raskaalle pyytää sinulta rahoja, koska ne itsellesikin ovat tarpeen — jok'ainoa penni".

— "Niinpä kyllä, eikä niitä juuri paljoa olekaan", vastasi Rossiter katkeralla äänellä ja alkoi kiivain askelin kävellä edes takaisin huoneessa. "Minette, kuinka saisin joskus maailmassa niin paljon säästetyksi, että pääsisin Europaan? Siinäpä tempu!"

Nuori rouva koetti paraillaan pujoittaa lankaa neulan silmään, mutta kyyneleitten tähden, jotka kiertyivät hänen silmiinsä, näki hän edessänsä tuhansittain kimaltelevia neuloja. — Hän oli pelännyt miehensä panevan pahaksensa, että vaimonsa rahan edestä teki työtä muille. Tosin oli hän vavissut miehensä vihaa, mutta toisten oli hän taas toivonut kenties saavansa häneltä ystävällisen silmänluonnin kiitokseksi siitä, että oli koettanut olla apuna pienten talon-tarpeitten hankkimisessa. Ja yksi ainoa lempeä katse, yksi ainoa hellä syleily olisikin ollut hänelle yltäkylläinen palkinto... Sitä rouva parka vaan ei koskaan ollut ajatellut, ettei hänen miehensä ensinkään pitäisi lukua näistä hänen vaivoistaan ja ponnistuksistaan. Tämä tuntui hänestä kovin katkeralle. Hän oli jo paljon kärsinyt miehensä tähden — ja aina valittamatta, nurisematta — mutta ei mikään ollut niin hänen sydämeensä koskenut kuin tämä viimeinen itsekkäisyyden osoite.

Varhain ja myöhään oli vaimo parka tehnyt työtä: hän oli hoitanut miestänsä tämän sairasna ollessa, hän oli luopunut kaikista mukavuuden ja hauskuuden vaatimuksista ja uhrannut koko elämänsä yksistään miehensä ja lastensa hyväksi. Ja kaikesta tuosta ei hänen miehensä suonut hänelle ainoatakaan kiitollisuuden osoitusta, vaan valitti alati, että köyhyys oli hänellä esteenä taipumustensa kehittämässä, kunnian ja maineen saavuttamisessa.

— "Seikka on se", jatkoi Rossiter katsoen ulos ikkunasta, "ett'ei minun olisi tosiaan pitänyt naida. Silloin olisin voinut pyhittää kaiken elämäni taiteelle. Mitä hyödyttävät minua nämät monet vuodet, jolloin olen tehnyt kirjoituspyötiä ääressä työtä kuin viheliäinen orja tuon pelkän jokapäiväisen leivän tähden? Miehen pää-määrän pitää oleman jotakin, josta hän saattaa olla ylpeä. Mutta kirjanpito — voi mokoman syitä ylpeilemiseen!"

Minette ei vastannut mitään. Mies oli puhunut tavallisella murisevalla äänellään puoleksi itsekseen.

Vaiettuaan astui hän akkunan luota uunin ääreen. Hänen vaimonsa istui akkunan vieressä koettaen laskeutuvan auringon himmeässä valossa vielä valmistaa yhden tyynynpäällyksen.

— "Otin tänään tauluni '*pieni emännöitsijä*' mukanani taidekauppiaalle Van Bechten'ille myöväkseni sen hänelle. 'Rossiter', sanoi hän, 'onpa häpeä, että teidän kaltaisenne neron täytyy kuihtua kauppakirjojen ääressä, kirjoitellen vaan saippuan ja tupakan pintoja. Teidän pitäisi lähteä Euroopaan'. Tiedänhän kyllä hänen olevan oikeassa, mutta mitäpä siitä maksaa puhuakaan! Minä olen tuomittu, — minä olen sidottu tähän yhteen paikkaan!"

Rouva Rossiter pani pois työnsä ja katseli kolkkoa seutua tuolla ulkona. Sitten seurasi hetkisen vaitoloa. Rossiter tuijotti hehkuviin hiiliin, ja hänen vaimonsa muisteli niitä aikoja, jolloin hän oli luullut olevansa miehensä ainoana ilona. Hän muisteli kuinka hän silloin aina oli toivonut elävänsä onnellisena hänen kanssaan ja kuinka suloista hänelle oli ollut se ajatus, että hänen tuli jokaisesta iloisesta hetkestä elämässään kiittää miestänsä! Voi, ainoastaan seitsemän vuotta oli siitä pitäin kulunut, ja nyt täytyi hänen jo ansaita ravinnon sekä vaatteet itsellensä ja kolmelle lapselleen... Mies vaan nurisi niitä siteitä, joilla hän oli kiinnitetty heihin.

— "Kaarle", sanoi Minette vienolla äänellä, "sinun ei tarvitse pitää itseäs sidottuna. Mene vaan minne mielesi pitää. Jos tunnet, että Jumala on sinut korkeampiin tehtäviin määrännyt kuin mitä täällä voit toimittaa, niin olet vapaa suurempaa kutsumustasi täyttämään. Minä rakastan sinua —" hänen äänensä vapisi ja hän pysähtyi hetkiseksi, vaan jatkoi sitten taas — "mutta minä en tahdo olla vaimona miehellä, jolle olen rasiukseksi. Mitä lapsiimme tulee —"

Hän pysähtyi äkkiä. Hänen rakastava, alttiiksi antava sydämensä ja koko hänen lempeä luontonsa vastusti sitä ajatusta, että tuo mies, jota hän niin suuresti oli kunnioittanut, voisi vaimonsa heikoille hartioille laskea koko huolen heidän kolmesta lapsestaan ja ainoastaan siinä tarkoituksessa, että itse sitä helpommin voisi kunniaa ja mainetta saavuttaa. — Mitä hänen omaan äidinvelvollisuutensa tuntoon tuli, piti hän lujasti kiinni siitä, ettei mikään muu kuin kuolema voisi häntä siitä eroittaa. Ja samoin,

ajatteli hän, pitäisi isänkin tunteman.

— "Kaarle", sanoi hän, nopeasti kohottautuen tuoiltaan ja astuen nuorimman lapsensa kätkyen luo, "kumpaiseenko luulet Jumalan sinua vaativan: olemaan uskollisena aviopuolisona ja isänä vai tulemaan mainioksi taideniekaksi?"

— "Koska Luoja on suonut mulle luonnonlahjoja, joitten avulla voisin ihmiskuntaa ylentää ja innostuttaa vielä sittenkin kun minun lyhyt elämäni on sammunut, niin on epäilemättä minun velvollisuuteni käyttää tuota lahjaa".

Minette loi mieheensä pitkän, surullisen ja tiedustelevan katseen.

— "Mutta minusta taas", sanoi hän rohkeasti, "on vanhempain ensimmäinen velvollisuus pyhittää elämänsä lapsilleen".

— "Tietysti", myönsi Rossiter vilpittömästi, "mutta näethän kuinka minun velvollisuuteni ovat keskenään risti-riitaiset. Minä puolestani pitäisin parempana tuota korkeampaa velvollisuutta. Mutta seikka on juuri se, ettei minun koskaan olisi pitänyt naida".

Näin lopetti hän, syvästi huoaten. Hän ei ensinkään ajatellut, että hänen olisi miehen lailla tullut kärsiä tehdyn erhetyksen seurauksia, hän vaan yhä syytti sallimusta, joka oli suonut hänelle neron, vaan sitten sitonut hänet halpoihin kahleisiin.

Vaimo parka se vaan tunsu väärydeksi, että hänen yksinään tuli kantaa onnettoman avioliiton seurauksia. Mutta lapsiansa täytyi hänen elättää, lapsillensa hankkia suojaa ja vaatetta — se oli hänelle selvää selvempi. Ja luottaen Jumalaan oli hän valmis ottamaan kantaaksensa tämän raskaan taakan.

II.

Ystävä hädässä.

— "Vai on siis Rossiter lähtenyt pois meiltä?" puhui mrs [lyhennys Englantilaisesta sanasta mistress (lue missis) merkitsee = rouva; samoin mr., lyhennys sanasta mister = herra] Basset miehellensä, mr John Basset'ille, joka oli päämies kauppuhuoneessa "Basset ja kumppani".

— "Mokomatakin vahinkoa", vastasi mr Basset jupisten. "En minä olisi häntä niinkään kauan pitänyt, joll'ei minun olisi käynyt sääliksi hänen perheensä".

— "Samapa se juuri hänen perheellensä oli", huomautti hänen rouvansa tyynesti.

— "Vai niin?" sanoi Basset, joka paraillaan oli tuskastuttavassa toimessa, nimittäin panemassa puhdasta kaulusta kaulaansa. "Mistä syystä se niin sama on, tahtoisin tietää?"

— "Siitä syystä, että rouva Rossiter itse elättää itsensä ja lapsensa", vastasi mrs Basset sysäten mansettinsa ylös ja mielihyvällä katsellen kauniita käsiänsä.

— "Kuinka? Oletko tiennyt tämän seikan koko ajan", tiuskasi mr Basset. "Miks'et ole minulle siitä ennen sanonut?" Ja samassa lohkesi nappi, johon hän oli järeillä käsillään koettanut kaulusta kiinnittää.

Mr Basset'illa oli sama luulo kuin monella muullakin miehisellä miehellä, että nimittäin jok'ainoiaan vahinkoon on vaimo-ihminen syypää.

— "Tonttu vieköön sen tytön, joka näitä kapineita silittää!" huudahti hän. "Hänen suurin huvituksensa näkyy olevan repiä silittimellä ihmisten paidoista napit irti ja likistää ne sitten vaan koreasti kiinni, luulotellen, että kaikki muka on niinkuin olla pitää. Jos sinä, Lotta, viitsisit vähän tarkemmin katsella vaatteita kun ne pesusta tuodaan, niin ei tällaista harmia tapahtuisi".

"Hm! Nappien pitäisi muka olla aivan juurtuneita vaatteesen ja yhä kasvaa sitä myöten kuin kuluvatkin, jotta kyllä kestäisivät maltittomain miesten nyhtämisiä". Niin vastasi mrs Basset aivan tyynesti, olkansa yli tarkastellen oliko hameen lieve oikeen järjestyksessä.

— "Min'en usko tuota!" huudahti mr Basset, hikoillen uuden kauluksen kimpussa. "Mistä sinä sen tiedät?"

— "Mitä niin? Vai niin, Rossiterin rouvastako? Minä näin hänen tuovan työtä rouva Tourtelotten luokse. Minäkin teetin hänellä pari neulomusta meidän Babyille".

Viimeiset sanat lausui hän puoli-ääneen ja vienoudella, joka muutoin oli vierasta hänen äänellensä.

Kaksi vuotta sitten oli nimittäin heidän ainoa lapsensa, neljä vuotta vanha poika, kuollut, ja hänen nimensä mainitseminen se aina oli tuskallista vanhemmille kummallekin ja senpä vuoksi he koettivat niin vähän kuin mahdollista ottaa asiata puheeksi.

— "Niin ne, hyvähän se on, että hän saattaa perheestänsä huolta pitää", vastasi mr Basset vähän lempeämmin. "Rossiter taitaa mennä nyt kolmeksi vuodeksi Euroopaan".

— "Millä ihmeellä hän sinne pääsee?"

— "Hm! Hän oli asettanut Van Bechten'in puodissa näytteille kaksi kuvaa, myötäväksikin sen lurjus! Jok'ainoa hänen maalaamansa kuva on lähtenyt minun taskustani, jok'ainoa! Minä maksoin tuolle mokomalle kirjurille 75 dollaria kuukaudessa, ja hän vaan piirusteli ja maalaili. Niin, jok'ainoa näistä kuvista on lähtenyt minun taskustani!"

— "Mutta mitenkä hän pääsee Euroopaan, kysyin minä?"

— "Olenhan sen jo sanonut — tai olisin sen ainakin sanonut, jollet sinä alinomaa minua keskeyttäisi. Kenraali Porte-Riche näki hänen kuvansa. Tiedäthän että hän on olevinaan taiteen tuntia, ja taiteen ystävä. Hän ihastui muka iki-hyväksi noihin tauluihin, maksoi kelpo hinnan ja teki viimein Rossiter'ille semmoisen tarjouksen, että tämä lähtisi hänen kanssaan Euroopaan, valitsemaan hänen kanssaan kuvia kuvakalleriaan kenraalin uudessa kartanossa".

— "Ja Rossiter tietysti suostui siihen ilomielin?"

— "Ilollako? Hm! Taideniekat ja kirjailijat ovat näet aina olevinaan niin 'ylevä-henkisiä', puhuvat aina 'luonnonperäisestä aatelistansa', ynnä muuta sellaista, mutta annas vaan kun joku miljonain hallitsija, villa- tai petroleumi-kauppias viittaa heille, niin heti paikalla ollaan valmiit tulemaan".

— "Mitäs siitä? Kenraali puolisoineen tahtoo olla taiteen ja kirjallisuuden suojelijain kirjoissa, ja niinpä saattaa kumpikin puoli olla tyytyväisenä", vastasi mrs Basset lempeästi.

Hänen miehensä jupisi jotain epäselvää, ja siihen heidän puheensa päättyi. Mr Basset ei sen enempää asiata ajatellut. Rouva sitä vastoin päätti itsekseen ruveta huolta pitämään hylätystä maalarin vaimosta.

Ei siinä kyllin, että mrs Basset toimitti hänelle työtä, vieläpä hän eräänä aamuna itse meni rouva Rossiterin matalaan majaan. Pieni asunto oli huolellisesti siivottu, pöly oli pyhitty huonekaluilta niin että kaikki näytti hyvin sievältä.

Pieni Baby nukkui kätkyessä, Frank lattialla leikki puisilla leluillaan ja Mamie oli paraillaan nukkeansa puettamassa. Rouva Rossiter istui ompelu-pöytänsä ääressä, kirjaellen hienoa nenäliinan.

— "Minun uusia nenäliinojani", ajatteli tarkkasilmäinen mrs Basset.

Hän katseli ympärillensä pienessä, iloisessa huoneessa, jonne aurinko niin iloisesti lähetti säteitään. Molemmat leikkivät lapset puhelivat hiljaa keskenänsä, ja äiti istui kauniin työnsä ääressä lähellä pienintä nukkuvaa lastaan. Mrs Basset'ista ei näyttänyt köyhyys tässä pienessä perheessä läheskään niin kauhistavalta, kuin hän oli sitä mielessään kuvaillut. Kaikki oli täällä niin siistiä ja somaa. Lapset näyttivät hänestä niin sieville ja rakastettaville, — kenties siksi, ettei hänellä omaa lasta ollut — ja muutaman minuutin kuluttua istuikin jo Frank hänen sylissään, ihmetellen hänen kaunista kelloansa, ja Mamie silitteli hyvän ladin pehmoista muhvia.

Mitä rouva Rossiter'iin tulee oli mrs Basset hänen mielestään lumoava olento, kaunis ja komea, armas ja hyväntahtoinen. Poloinen ompelijatar ei voinut muuta kuin ihaila rikasta ja kaunista kauppianrouvaa; kadehtia häntä, tai pyrkiä niin täydellisen olennon kaltaiseksi — semmoista ei hän uneksintukaan.

Mrs Basset puolestaan oli sangen suosiollinen nuorta köyhää rouvaa kohtaan. Totta kyllä, että tämä maalarin vaimo oli pieni, poloinen ja arka olento, joka oli joutunut onnettomaan avioliittoon ja oli hyvin heikko kaikissa taipumaan itsekkään miehensä tahdon alle, mutta pitihän ottaa osaa hänen murheensa ja olla hyvä häntä kohtaan. Mrs Basset osoitti aina ystävyyttä köyhille ja onnettomille.

— "Teidän miehenne on matkustanut pois pitemmäksi aikaa. Oletteko saaneet häneltä kirjettä?"

— "Olen".

— "No mitä hän kirjoittaa?" kysyi mrs Basset huolettomasti, silittellen pehmoisella muhwillansa Mamien korvaa. Mutta hämmästyen pitkästä vaiti-olosta, joka seurasi hänen kysymystään, kääntyi hän rouva Rossiterin puoleen.

Tämä oli pudottanut työn syliinsä ja kätkenyt kasvot käsiinsä.

— "Suokaa anteeksi mrs Rossiter! voi mitä olenkaan tehnyt".

Näin puhuen riensi kauppiaan-rouva Minetten luo, mutta tämä viittasi toisella kädellään häntä poistumaan, toisella yhä vielä peittäen kasvojaan.

— "Mieleni on varsin paha", änkytti mrs Basset, "minä pyydän suokaa anteeksi!"

— "Se ei tee mitään", vastasi rouva Rossiter ponnistaen voimiansa jälleen tointuakseen, vaikka ei voinut tukahduttaa syvää huokausta, joka nousi hänen rinnastaan. Lapset, huomattuaan äitinsä itkevän, riensivät hänen luokseen ja tarttuivat hänen vaatteisinsa. "Menkää te leikkimään pienoset", sanoi rouva Rossiter syleillen heitä.

Mrs Basset oli istunut tuolille lähellä Minetteä ja laskenut kätensä hänen olalleen.

Hylätty vaimo otti kirjeen taskustansa.

— "Tässä, — lukekaa!" kuiskasi hän, pistäen kirjeen mrs Bassetin käteen. Vitkalleen aukasi tämä tuon pienen paperin ja luki seuraavaa:

"Rakas vaimoni! Kirjeeni päivä-määrästä näet, että olen saapunut Berliiniin. Oikeastaan olemme jo olleet täällä useampia viikkoja, mutta me lähdemme pian Italiaan. Minusta tuntuu kuin vasta nyt oikeen käsittäisin mitä elämä on. Nyt ei minun enää tarvitse orjan töitä toimitella jokapäiväistä leipää ansaitakseni. Päiväni ovat mulle liian lyhyet ja öitäni sulostuttavat ihanat unelmat, jotka minä vielä kyllä toteutan. Oikeassa olin kun väitin olevani määrätty korkeampiin tehtäviin kuin perhettä elättämään. Öin ja päivin kiitan Luojaa tästä uudesta vapaudestani. Kovat olivat nuo orjuuteni ajat — mutta nyt ne ovat menneet. Minä tunnen jalkaini alla tien, joka vie mua johonkin suureen, ja tätä tietä olen päättänyt kulkea päähän saakka. Se vaatii minulta monen vuoden vaivaa ja työtä ennenkuin pääsen täydellisyyteen, mutta minä olen sinne kerran pääsevä. Älä ole milläsikään, älä ole pahoillasi, jos et muutamiin vuosiin kuulekaan minusta mitään. Niin, älä muuta odotakaan. Pitäkäämme kumpikin itsemme vapaina; kumpikin oikeutettuna elämään miten mieli. Toivoni on, että olet onnellinen kodissasi ja lastesi luona. Hyvästi! Kaarle Rossiter."

Mrs Basset katsoi hämmästyneenä rouva Rossiteriin, ja tuo pieni kirje, jota hän vastikään oli lukenut, putosi hänen kädestään lattialle.

— "Aikooko tuo mies todellakin tällä kylmäkiskoisella tavalla erota vaimostaan ja lapsistaan?"

Rouva Rossiter nyökkähytti surullisesti päätään, ja hänen kumartuessaan nostamaan kirjettä lattialta, vierähti kuuma kyynel hänen silmistään matolle.

— "Onko milloinkaan moista kuultu!" jatkoi Mrs Basset jälleen. "Hän toivoo teidän olevan onnellinen kodissanne, lastenne luona! Eikö huolenpito lapsistanne ole yhtä hyvin hänen kuin teidän velvollisuutenne?"

— "Hän on suunnittanut itselleen aivan toisellaisen tehtävän".

— "Sitä olisi hänen pitänyt ajatella ennenkuin hänellä oli vaimo ja lapsia".

— "Hän olkoon niin vapaa kuin jos ei koskaan olisi nainutkaan", sanoi vaimo parka hiljaisella päättäväsyydellä.

— "No mitä aiotte te tehdä?" kysyi mrs Basset ihmetellen.

— "Aikomukseni on hakea eroa", vastasi rouva Rossiter levollisesti.

— "Eroa? Tekö?"

— "Ja miksikä en? Tuleeko minun väkisin riippua kiinni miehessä, joka saattaa minulle tämmöisen kirjeen kirjoittaa?" Rouva Rossiter puhui katkeralla äänellä pitäen kirjettä edessään, ja hänen silmissään paloi suuttumuksen tuli. "Tekisittekö te niin jos olisitte tämmöisessä tilassa?"

— "Minäkö? Tietysti en. Minä en sitä tekisi, mutta te olette aivan toisissa suhteissa kuin minä. Te olette tähän saakka kärsineet häneltä kaikki. Kukaan ei voi vaatia liian suurta rohkeutta teiltä".

— "Ihmiset saavat usein nähdä semmoista mitä eivät ole odottaneetkaan", sanoi Minette lyhyesti ja tarttui jälleen työhönsä.

Mrs Basset katseli häntä ihmetellen.

— "Tepä vasta luja olento oletten! Te otatte kaikki asiat niin rauhallisesti. Ei kukaan aavistakaan, että

te yksin voisitte itsenne ja perheenne elättää. Mutta te koitatte ja se onnistuu. Teillä on todellakin kiven kova tahto. Minä puolestani, vaikka kyllä näytän itsenäiseltä, en tiedä, mitä teidän sijassanne tekisin".

— "Semmoiset asiat eivät tulekaan niin äkkiä, minulla on ollut kylliksi aikaa valmistua niihin".

Mrs Basset istui hetkisen syviin mietteisin vaipuneena, sitten jatkoi hän jälleen puhettansa niin totisena kuin ei mitään keskeytystä olisi tapahtunutkaan.

— "Mutta miten ihmeen lailla te annoitte asian mennä näin pitkälle? Kyllä minunkin Johnini — niinkuin luullakseni kaikki miehet — olisi itsekäs ja salaperäinen, jos antaisin hänen mielin määrin menetellä. Mutta minä osasin heti alusta kohdella häntä hänen luontonsa mukaisesti. Ensimmäisinä aikoina yhdessä-oloamme olisi hän tehnyt minun tähteni vaikka mitä, ja tältä kannalta en minä laskenut häntä pois. Minä en hellittänyt valtikkaa. Väliin hän tosin murisee — mutta sen tekevät kaikki naineet miehet. Minä annan hänen murista, se käy hänelle lopulta ikävämmäksi kuin minulle.

"Mutta te olitte varmaan jo alusta liian perään-antava. Te autoitte häntä riisumaan päällystakkia, toitte hänelle hänen tohvelinsa, järjestitte hänen hiuksensa ja juoksitte kaikkialle häntä tapaamaan".

Mrs Bassett purskahti nauramaan ja astui huoneen poikki Minetten luokse.

— "Voi mitä houkkia me vaimot toisinaan olemme!" huudahti hän sitten.

Minette pyyhkäsi vesikarpalot, jotka olivat kiertyneet hänen silmiinsä.

— "Hyvä Minette!" kuiskasi Mrs Basset, kumartuen hänen puoleensa ja kietoen kätensä hänen kaulaansa. "Taivas, näettekö, katsoo meidän parastamme, kun ei suosi ensimmäistä rakkauttamme. Jos minä olisin tullut naimisiin niinkuin ensin olin aikonut, niin tuskinpa olisin paremmassa tilassa kuin tekään".

Rouvista tuli pian ystävykset. He rupesivat puhelemaan yhä enemmän, ja kesken itkuansakin täytyi rouva Rossiterin hymyillä kun Mrs Basset kohotti pikku Frankin korkealle ilmaan ja suudeltuaan jälleen laski hänet maahan.

— "Sinä olet pikkuinen kultainen poika semmoinen", hyväili tukkukauppiaan rouva lasta; "ensikerran tänne tullessani tuon sinulle torven ja rummun ja monta muuta hyödyllistä kapinetta. Ja te, rouva Rossiter", sanoi hän ojentaen tälle kätensä, "jos joskus mitä tarvitsette, niin älkää unhoittako ystävän oikeutta, vaan antakaa minulle tieto".

— "Te olette varsin hyvä! Toivoakseni ei minulta ole puuttuva, mitä välttämättömästi tarvitsen".

Ja iloisesti hymyillen läksi rikas rouva pois köyhästä asunnosta, rohkaistuaan matalan majan asukkaan mieltä ja jätettyään jälkeensä iloisen toivon.

Siitä pitäin oli rikkaan rouvan muutoin niin yksitoikkoisessa elämässä mitä mieluisin huvitus käydä köyhän rouva Rossiterin luona, haastella hetken tai pari hänen kanssansa ja leikkiä hänen lastensa kanssa. Frank oli melkein samassa iässä kuin hänenkin poika-vainajansa, ja useinpa Mrs Basset leikillään uhkasi ryöstävänsä hänet kerran omakseen. Mutta eipä rouva Rossiter olisi millään hinnalla luopunut lapsestansa, niin kauan kuin suinkin jaksoi ansaita leipää.

Rikkaan rouvan täytyi tyytyä vaan siihen, että sai hankkia pienosille leluja ja namsia, viedä heitä kävelemään ja muulla tavalla huvittaa heitä, — palaten sitten yksinänsä komean kotinsa hiljaisuuteen ja yksitoikkoisuuteen. Sisarukset eivät olisi saattaneet kiintyä toisiinsa niin paljon kuin nämät molemmat vaimot. Ja kun rouva Rossiterin pieni Baby kuoli, niin Mrs Basset se hienoilla käsillänsä laitteli ja puki pienen vainajan sen viimeiseen kehtoon.

Ja Mrs Basset se myös ensimmäisenä sai sanomalehtien kautta tiedon "maalari Rossiterista Romassa". Hän toi sanomalehden hylätyn puolison luettavaksi. Pian nähtiin sanomalehdissä yhä useammin tietoja tuosta "Amerikalaisesta taideniekastasta". Hänen taulujansa kehuittiin paljon, mutta niistä ei ollut ainoatakaan vielä tullut taideniekan kotimaahan, paitsi muutamia, jotka olivat rikkaitten Amerikalai-
sten yksityistä omaisuutta. Viiden vuoden kuluttua rupesivat sanomalehdet puhumaan paljon eräästä suuresta kuvasta, joka oli Rossiterilla paraikaa tekeillä.

Muutoin ei Mrs Basset paljon välittänyt taiteesta, mutta nyt hän huolellisesti tarkasteli pienimpiäkin tietoja taiteen maailmasta. Hän teki tuttavuutta Romasta äsken tulleitten henkilöitten kanssa saadakseen siten tietoja Rossiterin maineesta maalarina. Ja kaikkia mitä suinkin tästä asiasta sai kuulla, kiiruhti hän piämmiten ilmoittamaan onnettomalle ystävälleen.

Mitä Mrs Bassetiin itseensä ja hänen ajatukseensa Rossiterista tulee, niin eivät mitkään kiitokset mainion maalarin nerollisuudesta voineet saada häntä unhoittamaan millä kylmäkiskoisella,

sydämmettömällä tavalla tämä oli eronnut vaimostaan ja lapsistaan. Mutta rouva Rossiteria ilahuttivat nämät tiedot lastensa isän maineesta sitä enemmän. Hänen sydämensä unhoitti miehen itsekkäisyyden ja hän tunsu totista iloa tästä menestyksestä, vaikka ei mies siitä ollut antanut vaimollensa tietoa puolellakaan sanalla. Sitten Rossiterin lähdön oli Minette monta vuotta saanut ankarasti ja ahkerasti tehdä työtä ja elää mitä yksinkertaisimmasti. Hänen ainoa ystävänsä oli mrs Basset; ja niin suuressa hiljaisuudessa, maailmasta eroitettuna eleli rouva Rossiter, ett'ei yksikään aavistanut hänen olevan kuuluisan taideniekan vaimon, vaikka hän lastensa tähden tahtoi pitää tämän nimen.

III.

Chicagon tulipalossa.

Koko viikkokauden oli Chicagon sanomalehdissä seuraava ilmoitus nähtävänä:

"Rossiterin suuri taulu: *Sielun lento*.

"Maanantaina 9. p:nä lokakuuta on tämä suuri taideteos näytteillä Academy of Design'issä (maalauksakatemiassa). Sen edellisenä perjantaina ja lauantaina on näyttely suljettu".

Aikauskirjoissa nähtiin myöskin melkein joka päivä Rossiteria ja hänen maalaustansa koskevia ilmoituksia. Joskus oli siellä myös pieniä arvosteluja niiltä harvoilta onnellisilta, jotka omin silmin, Rossiterin atelierissa (työhuoneessa) Romassa olivat nähneet hänen taulunsa; ja olipa siellä vielä hauskoja kuvauksia taiteilijan omasta personastakin, jotka kaikki olivat omiansa herättämään yleisössä mitä kiihkeintä uteliaisuutta.

Eräs Chicagon kuukauslehti "Monthly Art Synopsis" mainitsee Rossiterista seuraavilla sanoilla:

"Ennenkuin tämä lehti ensi kerran ilmestyy, tulee tuo ihmeellinen mestari-teos: *Sielun lento* näytettäväksi maalauksakatemiassamme. Tuskin lienee tänne milloinkaan niin suurella maltittomuudella odotettu mitään taulua, kuin nyt tätä Rossiterin mainiota teosta. Taidenieikka on jo aikaa sitten päättänyt, että tämän taulun ensimmäinen julkinen näytöntö tapahtuisi Chicagossa, siinä kaupungissa, mistä hän kuusi vuotta sitten köyhänä ja tuntemattomana läksi. Kuuluisana palaa hän nyt tuoden mukanaan siveltimensä luoman kuvan, jota Roman taide-arvostelijat ovat tunnustaneet kaikista paraimmaksi nykyajan teokseksi. Taulua on tähän saakka niin huolellisesti salattu yleisöltä, ett'emme voi tuoda esiin kuin yhden ainoan kuvauksen siitä.

"Eräässä Berlinin sanomalehdessä on luettavana näin kuuluva kirje Romasta:

"Amerikalaisen taideniekan, Kaarle Rossiterin, työhuoneessa on äsköittäin valmistunut eräs taulu nimeltä: *Sielun lento*. Tuiki mahdotonta on sanoin selittää tätä kuvaa. Ihmeellinen värien rikkaus, elävä henkisyys, valtava mielenkuvailu — tuo kaikki tekee selityksen mahdottomaksi. — Se kuvailee sielua, joka kulkee äärettömän avaruuden kautta — tuon muodottoman, äärettömän, rajattoman pimeyden kautta, jota me sanomme avaruudeksi, ja jossa summattomain matkain päässä tähdet kimaltelevat. Sielu on kuvattu valoisaksi olenoksi ihmisruumiin rajapiirteissä, mutta sanomattoman ihana on tämä olento. Siipiä sillä ei ole, mutta itse liikkumisen aate on niin elävästi esitetty, että näyttää aivan kuin sielu hajoittaisi edestään pimeyttä ja liiteleisi yhä kauemmas ja kauemmas. Koko olento on niin eterillinen, että katsoja melkein pelkää sen heti ensi silmänräpäyksessä sulavan ja haihtuvan kuin kesäinen hattara ja katoovan pimeyteen, jonka läpi sen matka käy. Tämän kuvan ihanuus, tunto yksinäisyydestä ja äärettömän avaruuden ylevyydestä täyttää hartaudella katsojan mielen. Samoin kuin Dante'n 'helvetti', vaikuttaa sekin pyhää kauhistusta.

"Niissä harvoissa Rossiterin kuvissa, jotka tähän saakka ovat tänne saapuneet, vallitsee joka ainoassa suurin puhtaus ja värien komeus. Niistä on maksettu summattomia summia. Koloristina on Rossiter kieltämättä nykyajan etevimpiä maalareita".

Sen päivän edellisenä lauantaina, jolloin Rossiterin taulu "Sielun Lento" oli näytteille pantava, pysähtyi mrs Basset, matkallaan rouva Rossiterin luokse, erään puodin eteen, missä värejä ynnä muita maalaus-tarpeita myytiin. Siellä valikoi hän värilaatikon pientä lemmittyänsä Frankia varten ja kuuli kuinka puoti-poika, viitaten eräasen puodissa olevaan herraan, hiljaa kuiskasi kumppalilleen: "Onhan tuo aivan muittenkin kuolevaisten näköinen".

Kohta sen jälkeen katsahti tukkukauppiaan-rouva vieressä seisovaan herraan. Tämä samassa kohotti silmänsä, ja heidän katseensa kohtasivat toisiaan.

— "Mr Rossiter!" — "Mrs Basset!" huusivat he yht'aikaa.

Rossiter näytti kenties hiukan vanhemmalle kuin ennen, mutta muutoin näytti kuluneista vuosista olleen hyötyä sekä hänen hengelliselle että ruumiillisellekin ulkonäyllynsä.

Mitä hänen käytökseensä tulee, osoittihe siinä oman arvon tunteminen, sekä vakavuus ja levollisuus, jommoista vaan ylhäisten kanssa seurusteleminen voi tuottaa ja mrs Bassetkin — vaikka ei suinkaan muutoin katsellut tätä miestä suotuisin silmin — ei voinut kokonaan vastustaa hänen sointuvan äänensä ja sulavan käytöksensä lumousvoimaa.

— "Ei ole tarvis kysyä teiltä mistä te tulleten kun sanomalehdet jo on meille tuon kaiken kertoneet!" sanoi mrs Basset hymyillen. "Ja mitäs me tavalliset ihmiset voimmekaan sanoa mainioille miehille kun heitä tapaamme. Sanomalehdet ilmoittavat kaikkia mitä heidän terveyteensä, tulemiseensa ja menemiseensä tulee".

Rossiter teki sievän kumarruksen.

— "Kun minä", sanoi hän, "tapaan erään Chicagon kaunottaren voin aina siihen mitä muotilehdistä olen hänestä lukenut liittää: mrs Basset, lehdet ovat mulle ainoastaan puolia kertoneet!"

Mrs Bassetin mieleen muistuvat ne mielistelevät viittaukset, joita hänestä oli lausuttu viimeisessä numerossa muotilehteä "Sunday Times", ja hän myhähti tyytyväisesti.

Samassa toi puotipoika paketin, joka sisälsi pienen Frankin värilaatikon. Mrs Basset olisi kernaasti tehnyt pienen viittauksen Rossiterin vaimosta ja lapsista, ja sanat pyörivätkin jo hänen kielellään, mutta silmäys tuon miehen puoleen esti hänet siitä; hän sanoi jäähyväiset ja läksi puodista.

Hänen taas kävellessään kadulla, heräsi rohkeus hänessä jälleen.

— "Tuo konna", sanoi hän itseksensä, "minun ei olisi pitänyt olla häntä tuntevinani. Minua harmittaa etten uskaltanut sanoa hänelle ajatustani!"

Kun mrs Basset saapui rouva Rossiterin luo, kertoi hän tietysti ystävälleen koko tapauksen ja tämä kuunteli sitä äänetönnä.

— "Tuomitkaa te häntä hänen teoksensa mukaan", sanoi hän sitten levollisesti, "minä olen ainoa inhimillinen olento, jolla on oikeus tuomita häntä puolisona ja isänä ja minä en valita".

Armas, uskollinen vaimonsydän!

Rouva Rossiter vastaan-otti kalliina aarteena jokaisen pienimmänkin sanoman, joka koski hänen miestänsä. Hän leikkasi nämä ilmoitukset sanomalehdistä erilleen, säilytti niitä huolellisesti laatikossa ja lueskeli niitä tuon tuostakin uudelleen. Hän oli pannut vähän rahaa säästöön hankkiaksensa itselleen ja lapsilleen pääsöpiletin taide-näyttelyyn; olipa jo varustanut kullekin heistä juhlapuvunkin siksi. Ei ollut suinkaan hänen aikomuksensa mennä sinne ensimmäisenä päivänä, jolloin pääsömaksu oli suuri, vasta sitten kun rikkaat taiteen ystävät olivat kylläksensä ihailleet, oli tuleva hänenkin vuoronsa mennä lapsineen katsomaan heidän isänsä kuuluisata taideteosta. Kumpikin lapsi oli jo niin vanha, että saattoi heidän perheellisiä olojansa käsittää; Mamie oli kaksitoista, Frank kymmenen vuotta vanha ja he muistivat vallan hyvin sen ajan, jolloin isä oli lähtenyt pois.

Mrs Bassetin kertomus kohtauksesta Rossiterin kanssa poisti kokonaan unen rouva Rossiterin silmistä. Kaiken yötä muistui vaan hänen mieleensä, että miehensä nyt oli samassa kaupungissa, niin lähellä häntä; hän mietiskeli missähän tuo oleskellee ja puoleksi toivoi, puoleksi pelkäsi että kenties yks'kaks' voisi tavata häntä. Sunnuntaina meni äiti, kuten tavallisesti, lastensa kanssa kirkkoon ja saattoi heidät illalla sunnuntaikouluun, mutta hänen ajatuksensa vaan alinomaa lensivät tuon miehen luo, jota hän rakasti. Illalla, rukoillessaan, kiitti hän Jumalaa miehensä menestyksestä ja ajateltuansa häntä koko päivän, näki vaimo parka unissaankin yhä vaan miestänsä.

Mitä Rossiteriin itseensä tulee, ei kohtaus mrs Bassetin kanssa ollut saanut hänen ajatuksiansa kääntymään hänen perheensä. Kuusi vuotta sitten, jolloin hän läksi kotoansa, ei mrs Basset ollut hänen vaimolleen muuta kuin toisetkaan rikkaat rouvat, jotka hänelle työtä toimittivat. Hänen ajatustensa ainoana määränä oli hänen suuri taulunsa, ja hän riemuitsi niistä ylistyksistä, joita hänelle kaikilta haaroin oli tulvinut. Elämässä ei hänellä ollut mitään muuta iloa tai surua, mitään muuta muistoa tai toivoa paitsi niitä, jotka oli yhdistyksessä hänen neronsa tuotteen kanssa. Hänen entinen perhe-elämänsä, sen vastukset, sen puutokset, hänen syrjäinen asemansa — ne olivat hänelle vastenmielisiä muistoja; hän ei tahtonut niitä ajatella. Hän karkoitti vähimmänsä muiston niistä kun vaan sen taisi.

Sillä välin lähestyi Chicagoo nopein askelin tuo kovan onnen kamala tapaus. Samoin kuin kaikki muut

kaupungin asukkaat laskeusi Rossiterkin iki-muistettavana sunnuntai-iltana 8 p:nä lokakuuta 1871 levollisesti vuoteelleen, mielessään kuvaillen sitä yleistä riemua, minkä hänen kuvansa oli nostava. Hän nukkui syvään uneen, väsyneenä kuin oli matkasta.

Kaduilla oli jo hirveä hälinä, kirkonkellot soivat kamalaa soittoansa, — mutta yhä vielä makasi Rossiter sikeästi; hän ei kuullut tuon kauhean öisen tulipalon hirmuja. Viimeinkin riensi palvelija häntä herättämään. Hänen ensimmäisenä ajatuksenaan oli hänen epäjumalansa, hänen taulunsa.

— "Mikä palaa?" huudahti hän ja sai kamalan vastauksen.

— "Kaikki palaa, — koko kaupunki on hukassa!"

Hurjana syöksi hän ulos liekin valaisemalle kadulle aaltoilevaan ihmisjoukkoon.

Ulvoen lennätteli tuuli isoja kekäleitä kattojen ylitse, ja säkeniä sinkoili rankkasateena. Komea operarakennus oli ilmi-tulessa, oikealla ja vasemmalla, edessä ja takana löivät liekit ulos talojen akkunoista; ainoastaan Washingtonin kadun eteläpäässä oli vielä muutamia kortteleita, joihin tuli ei ollut ennättänyt, vaikka jo uhkasi niitäkin kolmelta haaralta.

Rossiter juoksi State-Street'ia alas, kunne sai taide-akademian näkyviin.

Valkea ei ollut saapunut siihen. Rossiterin sydän tykytti kuin olisi ollut pakahtumaisillaan, ja juuri silloin, aivan hänen silmäinsä edessä, tulla singahti läheisestä talosta palavia kekäleitä ja tulisia säkeniä akademian katolle, ja muutaman minuutin kuluttua oli koko rakennus jo ilmitulessa.

Tuskan huuto tunkeusi Rossiterin rinnasta. Tuntui kuin olisi kaikki elonvoimat luopuneet hänestä tällä hetkellä.

Hän ei enää tiennyt mitä hänen ympärillensä tapahtui. Riehuva ihmisjoukko kuljetti häntä mukanaan niinkuin aalto lastua tai karissutta lehteä.

Tultuaan jälleen tuntoihinsa ja käsitettyään asemansa, huomasi hän olevansa tuhansien muitten pakenevaisten seurassa Michiganjärven rannalla. Säkeniä ja tuhkaa tulla tuprueli heidän päällensä, kauhea tuli riehui heidän takanaan, ja ainoastaan järvi heidän edessään esti liekkejä edemmäs leviämästä.

Joku pakotti Rossiteria nousemaan sataman laiturille, sillä välin kuin hän itse puolipyöröksissä vaan katsoa tuijotti järvellä palavata höyryalusta. Kovan onnen isku, joka ryösti häneltä hänen ainoan kalliin aarteensa, tuon mainion taulun, oli kokonaan huumauttanut hänet. Hän luuli välistä tämän kaiken olevan vaan kauhean kauheata unta.

Vihdoin, tiistaina aamulla varhain, saapui laiturille eräs höyrylaiva, joka otti kannelleen niin suuren joukon onnettomia kuin suinkin mahdollista ja kuljetti heidät palaneitten siltain, tuhkaläjäin ja raunioitten ohitse siihen osaan kaupunkia, mikä oli säilynyt tulelta. Rossiter, uupuneena ja nääntyneenä pitkällisestä nälästä ja kovista mielen liikutuksista samoeli sinne tänne ilman mitään määrää. Vihdoin istahti hän muutamain muitten kanssa erään kirkon portaille, aivan lähellä palanutta kaupungin-osaa. Joku kysäsi häneltä oliko hän jo syönyt aamiaista. Miehen täytyi kahdesti uudistaa kysymyksensä, ennenkuin huumannut Rossiter saattoi sen käsittää.

— "En — kyllä olen", vastasi hän tylsästi.

— "Milloin?" kysyi toinen.

Rossiter mietti hetkisen.

— "Eilen aamulla. Laiturilla antoi muuan mies minulle palasen leipää", sanoi hän.

Ympärillä olijat naurahtivat, kesken kauhistaankin, miehelle, joka ei vuorokauteen ollut syönyt mitään. Rossiter otti hänelle tarjotun leivän ja söi sen, sanaakaan sanomatta. Syvä epätoivo oli estänyt häntä tuntemasta nälkääkään. syötyään heittäysi hän, peräti nääntyneenä, kirkon kiviselle lattialle, päänalasekseen pannen käsivartensa, ja vaipui syvään uneen. Muutaman tunnin kuluttua heräsi hän, ja läksi jälleen ilman mitään määrää kuljeskelemaan katuja myöten, joilla taaskin ihmisiä vilisi. Ilma oli tukahduttavan kuuma, aurinko paahtoi palavasti. Kirkot olivat avoinna, tarjoten suojaa tuhansille poloisille, joidenka kodit olivat poroksi palaneet. Rossiter istahti huolettomasti eräälle rauniolle ja tyhjensi taskunsa, löytämättä niistä muuta kuin moniaita pieniä vaskirahoja. Kukkaronsa sekä kellonsa oli hän unhottanut ravintolaan. Sinne oli myöskin jäänyt hänen matka-laukkunsa ja muut kapineensa ja kaikki, kaikki oli nyt mennyt — jäljellä oli vaan tuhkaläjä. Rossiter katseli kauan noita pieniä rahoja kädessänsä.

— "Näitten loputtua olen kerjäläinen! Ei mitään, paitsi näitä, ole mulla maailmassa!"

Hänen päänsä vaipui alas.

— "Kerjäläinen!" huoautti hän. "Monivuotisten toivojen ja ponnistusten perästä ei muuta kuin — kerjäläinen!"

Kukaan ei häntä huomannut, kukaan ei puhutellut häntä. Istuihan kaikkialla palaneitten huoneitten raunioina tahi paljaalla nokisella maalla kodittomia, varattomia raukkoja, niinkuin Rossiterkin, äänettömän surun ja epätoivon uhrina. Hän ei siis ollut mikään harvinainen ilmiö, joka olisi voinut ohikulkevan uteliaisuutta herättää. Vastapäätä sitä paikkaa, missä Rossiter istui, oli kirkko, ja kun hän illan tultua tuns ankaran nälän, hiipi hän poikki kadun ja asettui siellä niitten riviin, joiden oli täytynyt turvautua kristillisten lähimmäistensä anteliaisuuteen ja hyväntekeväisyyteen.

Tällä tavoin vietti hän monta päivää. Öillä nukkui hän jonkun tulelta säästyneen kirkon kovalla kivilattialla ja päivillä taas kuljeskeli hän määrätönnä sinne tänne raunioitten välitse. Hän ei tavannut tuttavata ainoatakaan, sillä kuuden vuoden poissa-olo oli tehnyt hänet vieraaksi Chicagossa. Joku tuntematon joskus puhutteli häntä, sillä näinä hädän ja surkeuden aikoina teki yhteinen onnettomuus pian vento-vieraistakin tutut.

— "Oletteko paljonkin kadottaneet?" kysyi häneltä muuan mies.

— "Kaikki!" ähkäsi Rossiter, tylsästi katsoen avaruuteen.

— "Tuossa oli minun tehtaani", jatkoi toinen osoittaen lähellä heitä olevaa tiili- ja kivi-kasaa. "En ole mitään pelastanut. Mutta Chicago rakennetaan kohta uudelleen. Niin, herrani, kymmenen vuoden perästä ei pidä enää näkymän jälkeäkään tästä äärettömästä onnettomuudesta".

Mutta Rossiteria ei tämä voinut lohduttaa. Hän ei ajatellut Chicagon tulevaisuutta. Hänen taulunsa oli hänen ainoa aarteensa. Se oli mennyt. Muuta hän ei ajatellut.

Hänen mieleensä ei kertaakaan juhtunut, että kenties hänen vaimonsa ja lapsensakin olivat jääneet raunioitten alle. Hän ei koettanut etsiä entisiä ystäviänsä ja tuttaviansa. Ilman määrää, ilman tarkoitusta kuljeskeli tuo poloinen vaan äänetönnä ympäri.

Mutta hänen vaimonsa sitä vastoin ajatteli häntä. Hänen asuntonsa oli kaikeksi onneksi säästynyt tulipalolta. Öin ja päivin ajatteli rouva Rossiter vaan miestänsä. Hänen kauheata kuolemaansa — jos lie joutunut tulen uhriksi — tai sitä surkeutta, mitä hän kaiketi kärsi, jos oli eloon jäänyt. Kun sanomalehdet jälleen alkoivat ilmestyä — vaikka paljoa pienempinä entistä — — mainittiin yhdessä niistä Rossiteriakin, mutta hän itse ei sitä lukenut, sillä hänellä ei ollut viittäkymmentä centiä, jolla olisi ostanut tuommoisen lehden.

Uuden postiviraston akkunassa riippui vähäistä myöhemmin, satojen muitten kuulutusten joukossa, eräs häntä koskeva. Mutta Rossiter ei sitä huomannut.

Turhaan eräs vasta perustettu ilmoitustoimisto kuulusti häntä. Ei jälkeäkään hänestä näkynyt; ja monta viikkoa turhaan etsittyään ja kuulusteltuaan uskoivat hänen vaimonsa ja mrs Basset viimein, että Rossiter luultavasti oli hukkunut liekkeihin.

Kerran, marraskuun lopulla, mainittiin sanomalehdissä erästä kanta-rahastoa, joka New-York'issa oli koottu Chicagon taide-niekkojen hyväksi. Siinä oli myöskin lyhyt kertomus Chicagon taide-akademian palosta ja niistä tauluista, jotka oli ehditty sieltä pelastaa. Ovenvartija, yhdessä erään akademiassa asuvan taide-niekan kanssa, oli nimittäin puitteista leikannut useampia kuvia, joitten joukossa myöskin Rothermel'in kuuluisan teoksen: "Taistelu Gettysburg'illa". Kertoja antoi myöskin muutamia tietoja niistä taiteilijoista, joita tulipalo oli sinne tänne hajoittanut, niinkuin syksyn tullen ankara pohjatuuli meidän laululintusia hajoittaa. Muun muassa lausuttiin seuraavata:

"Kaarle Rossiter, joka oli saapunut tänne suurta maalaustansa: *Sielun lentoa* näytteille panemaan, makaa nyt kovasti kipeänä talossa N:o — Superior Street'in varrella. Vielä ei tiedetä onko hänen mainio teoksensa pelastettu, vaiko tuleen hukkunut".

Rouva Rossiter, joka aina aamuin illoin osti sanomalehden, etsiäkseen siitä jotain tietoa kadonneesta miehestään, osti tämänkin lehden hevosrautatie-vaunuissa.

Silmäiltyään tähän ilmoitukseen soitti hän heti vaunun kelloa, otti pientä Frankia kädestä kiinni ja astui vaunuista pois. Muutaman silmänräpäyksen kuluttua oli hän jo matkalla onnettoman miehensä luokse.

Päivät olivat sangen lyhyet ja jo alkoi hämärtää kun rouva Rossiter saapui sille talolle, jossa toivoi

kohtaavansa miestänsä. Tulipalon jälkeen ei ollut vielä tällä kadulla, enempää kuin useammilla muillakaan, kaasuväläistusta; siellä täällä vaan joku kynttilä akkunasta loi heikon valonsa ulos. Talon numeroita oli mahdoton erottaa ja vasta useammasta talosta tiedusteltuaan, pääsi hän määräraikkaansa.

Hän kolkutti eräisen oveen, jonka hänelle avasi nuori sievän näköinen nainen.

— "Asuuko mr Rossiter täällä?" änkytti Minette.

Nainen epäili kotvasen, mutta vastasi sitten: "asuu, astukaa sisään!"

Minette astui pieneen huoneeseen, jossa rouva heti tarjosi hänelle tuolin ja toi sitten viereisestä huoneesta toisen tuolin Frankille.

— "Saisinko tavata mr Rossiteria?"

— "Niin — enpä tiedä; hän on kovin sairas. Lääkäri, käydessään eilen hänen luonaan, kielsi meitä ketäkään laskemasta hänen luokseen". Kotvasen kuluttua ja heitettyään Minetteen tutkistelevan silmäyksen jatkoi hän:

— "Kenties olette sukuja mr Rossiterille?"

Samassa aukeni toisen huoneen ovi ja joku huusi: "Julia!" Nuori nainen totteli heti kutsumusta. Hän oli poissa jonkun aikaa, silloin kuului askeleita ja sopotusta toisesta suojasta. Raskaalta tuntui Minetten sydämessä, kun hän silmäili ympärilleen. Huone oli nähtävästi jaettu kahteen osaan; katto oli samalla lakena. Kylmä tuuli puhalsi raoista sisään, muutamain paikoin näkyi luntakin, jota oli satanut kaiken iltapäivää. Huoneessa oli uuni ja vuode. Seinät olivat laudoista ja niiden välykset tukitut liistoilla. Pöydällä näkyi muutamia tyhjiä astioita. Huonetta valaisi yksi ainoa nauriisen pistetty kynttilä. Kaikki oli niin köyhää ja kolkkoa. Se oli vain väliaikainen suoja.

Vähän ajan kuluttua kuului koputus ulko-ovella ja talon nainen avasi oven.

"Tekö, herra tohtori! Olipa erinomaisen hyvä että tulitte".

Lääkäri puisti pois lumen päällystakiltansa ja kysyi:

— "Kuinka hän voi?"

— "Nähtävästi yhtäläisesti kuin ennenkin".

Lääkäri heitti tarkan silmäyksen vieraasen.

— "Tämä rouva tahtois nähdä mr Rossiteria", sanoi nainen.

— "Vai niin! Menenpä ensin katsomaan mitenkä sairaan laita on".

Hän tuli jo moniaan silmänräpäyksen kuluttua takaisin ja puheli hiljaisella äänellä hoitajan kanssa. Minette oli selvään kuulevinaan sanat: "Ei nyt enää ole väliä!" Lääkäri viittasi sitten hänelle ja pian astui Minette poikansa kanssa sairaan kammariin.

Tämä huone oli muutoin edellisen kaltainen, mutta tästä puuttui uuni, ja lattiana oli pelkkä maa-pohja, jolla siellä täällä näkyi lunta. Vuoteen pääpuolella seiso maalaamaton puutuoli, ja sillä paloi perunaan pistetty kynttilä.

Eräs mies, talon omistaja kuten Minette sittemmin kuuli, seiso vuoteen vieressä lääke-pullo kädessä. Vuoteella makasi Rossiter niin muuttuneena, ett'ei hänen vaimonsa ensi silmäyksellä tahtonut häntä tuntea. Hän voivotteli ja käänteli rauhatonna päätänsä tyynyllä.

— "Onko hän puhunut paljon?" kysäsi lääkäri hiljaa.

Mies pudisti päätään, kääntämättä silmiään sairaasta.

— "Eikö siis mitään apua enää?" kuiskasi hän

— "Ei mitään", vastasi lääkäri.

— "Kuinka kauan luulette sen vielä kestävän?"

— "Ei enää kauan. Kenties huomiseen".

Minette seiso tällä välin liikahtamatta sängyn jalkapäässä. Tämmöinen siis oli loppu monivuotisen

työn, erillä-olon ja alttiiksi-antamuksen perästä. Tuossa makasi nyt se mies, jonka onnen ja menestyksen tähden hän oli kärsinyt niin paljon hengellisiä ja ruumiillisia vaivoja! Nyt oli viimeinenkin toivon kipinä sammunut. Kuolinvuoteellaan, vieraitten keskellä, makasi tuossa mies, ja vaimo lapsineen seisoi hänen vuoteensa vieressä neuvotonna, avuton.

Lääkäri läksi hetkisen kuluttua pois. Isäntä toi tuolit Minettelle ja Frankille ja niin istuivat he sitten vartoen kuolevaisen vieressä.

— "Onko hän kauan ollut kipeänä?" kysyi Minette.

— "Lähemmäksi viisi viikkoa, — aina tuosta suuresta tulipalosta saakka. Kodittomuus, puute ja mielen-liikutukset tuottivat häneen kuume-taudin".

— "Oletteko te sukua hänelle?"

— "En ole. — Saksassa olimme vaan yhdessä vuoden aikaa, ja kun hän ei tiennyt minne mennä, otin minä hänet luokseni".

— "Hän ei *tiennyt minne mennä!*"

Rouva Rossiter toisti useamman kerran hiljaa itsekseen näitä sanoja ja ajatteli kyynelsilmin omaa köyhää, mutta lämmintä, ja hänelle itselleen niin kallista kotoaan.

Frank, peloissaan kamalasta äänettömyydestä ja siitä mitä näki edessään, tarttui pienine kätösineen äitinsä käteen. Hän oli lapsellisessa mielessään aina kuvaillut isäänsä rikkaaksi, voimakkaaksi, lempeäksi ja kauniiksi mieheksi. Ja tuossa makasi nyt isä laihana, kalman kalpeana; pitkät ruskeat hiuksensa valuiivat epäjärjestyksessä alas pielukselle ja syvään vajonneitten silmäin ympärille oli tauti uurtanut suuret tummat kehät. Hän, jota lapsi oli rikkaaksi ja mainioksi kuvaillut, makasi tuossa avuton unhoitettuna, ja tämä huono suoja, sekä viheliäinen vuode olivat hänelle armeliaisuuden suomia lahjoja. Lapsi parka ei voinut tätä käsittää!

Vitkaan kului pitkä, kolkko yö ja aamun tultua tunkeusi pieni valon säde pimeään huoneeseen. Sairas kääntelihe rauhattomasti vuoteellaan ja mumisi: — "Se oli väärin! Minun ei olisi pitänyt niin tehdä". Raskas huokaus nousi hänen rinnastaan.

— "Antakaa tänne siveltimeni, antakaa", ja hän liikutti heikosti kättään, ikäänkuin maalaten. "Myöhäistä, myöhäistä", kuiskasi hän sitten hiljaa, "jo alkaa pimittää! En näe enää! Oi..."

Hän aukasi silmänsä ja katsoi ympärillensä. Noissa kauniissa, kirkaissa silmissä näkyi jo tuo kuolevain omituinen katse.

— "Minä tahdoin avaruuden kansoittaa", sanoi hän, "no niin, onhan se täynnä sieluja".

— "Kaarle, armas Kaarleni tunnetko minua? Oi puhu mulle sananen!" huusi hänen vaimonsa.

Rossiter loi pitkän, sanomattoman tuskallisen katseen Minetteen. Omituinen pelko ja vavistus näkyi hänen vaaleilla kuihtuneilla kasvoillaan. Hiljaa kuiskasi hän vapisevin huulin:

— "Kyllä tunnen sinut, sinä olet kosto!"

Rouva Rossiter nähtävästi ei ymmärtänyt näitä sanoja. Hän katsoi mieheensä, kyynel tulva virtasi hänen silmistään ja hiljaa nyhkyttäen vaipui hän polvilleen kuolevaisen vuoteen viereen.

Silloin tunsikin hän kuinka vapiseva käsi haperoi hänen oikeata kättään; hän otti sen silmiltään, laski sen miehensä kylmenevään käteen ja katseli kyneleittensä kautta hänen armaita kasvojaan.

— "Sinä itket Minette! Kuinka usein olen unissani nähnyt sun kyneleiset kasvosi! Kokonaisen kyynelmeren olen ylpeydelläni puristanut sinun silmistäsi, ja tuo meri — — se on muuttuva tulimereksi mulle kun astun Ijankaikkisen tuomio-istuimen eteen. — Niin äärettömäksi tuli-mereksi, vielä kauheammaksi kuin se, johon tämä kaupunki ja sen kanssa minun kunnianhimoni teot hukkuivat".

Hänen päänsä painui taas alas pielukselle.

— "En voi olemattomaksi tehdä mitään, — en mitään!" kuiskasi hän sitten jälleen.

— "Kaarle, Kaarle!" rukoili Minette. "Katso toki vielä kerran meihin, minuun ja lapseesi. Siunaa Frankia!" Ja äiti veti vuoteen viereen pojan, joka arkana oli poistunut.

Rossiter hengitti raskaasti; näytti siltä kuin hän ei enää voisi mitään puhua. Hänen silmäluomensa olivat jo painuneet kiini, mutta nyt kerrassaan heräsi hänessä uusi virkistävä ajatus. Hän kuiskasi hiljaa

silmät puolittain auki:

— "Sinäkö Minette — sinä poloinen ylen-annettu — tuot mulle poikamme siunattavaksi? — Uskotko sitten siunaukseni voimaa? — Silloin et lue mua kadotettujen joukkoon, sinä uskot — että Jumala voi antaa mulle anteeksi!"

— "Niin, niin! Hän on antava sulle anteeksi niinkuin minäkin sen teen!
— Oi siunaa Frankia!"

Autuaallinen rauha levisi kerrassaan Rossiterin kalpeille kasvoille. Hänen oikea kätensä lepäsi vielä vapisevana vaimon kädessä. Hän nosti sen hiljaa ja laski poikansa päähän, kuiskaten:

— "Sovitusta! Anteeksi-antamusta! Jumala siunatkoon sinua ja kaikkia omaisiani — jotka jätin — unhoittaen ensimmäisen, kalliimman velvollisuuteni!"

— "Hyvä Jumala, anna anteeksi!..."

Vavahdus kävi läpi hänen ruumiinsa, silmänluomet sulkeutuivat ja pää painui alas pielukselle.

Rouva Rossiter nousi ja painoi suutelon miehensä kylmälle otsalle. Nyt oli kunnianhimoiselle taideniekalle se hetki lyönyt, josta hän niin kauan oli uneksinut, jonka saavuttamiseksi oli uhrannut oman sekä omaistensa onnen. "Sielun lento" — se oli nyt tosi-asia!

Rossiter oli nyt kylmänä. Ijankaikkinen tuomari oli täyttänyt rangaistuksensa. Hän oli pitänyt parempana katkaista Rossiterin elämänlangan kuin jälleen yhdistää häntä vaimoon, joka ei enää olisi voinut häntä kunnioittaa, joskin oli hänelle anteeksi antanut.

* * * * *

"Evening Bulletin" nimisessä Chicagon sanomalehdessä oli 28 p. marraskuuta 1871 kuolinkertomus, josta painatamme tähän seuraavan:

"Kaarle Rossiter on kuollut. Tänä aamuna kello viisi veti hän viimeisen hengähdyksensä. Suru hänen suuren taulunsa hukkumisesta, kärsimiset ja puutokset, joita hän tuon suuren tulipalon jälkeen oli saanut kärsiä, kaikki nämät yhdessä jouduttivat hänen lähtönsä täältä. Mahdotonta on sanoin selittää sitä kaksinkertaista vahinkoa, minkä uuden-aikaiselle taiteelle on tehnyt tämän mainion maalarin kuolema, ja hänen suurimman, täydellisimmän — voisimme melkein sanoa ainoan — teoksensa hukkuminen. Muita pienempiä taulujansa, jotka ovat yksityisillä omistajilla tai kesken-tekoisia, on taideniekka itse pitänyt vaan koetuksina. Muutama viikko sitten toivottiin vielä 'Sielun lennonkin' olevan taide-akademiasta pelastettujen taulujen joukossa, mutta nyt on saatu se katkera tieto, että tämä mainio mestariteos on joutunut riehuvan tulen uhriksi. Keskellä tuota yleistä häiriötä 8 p:nä marraskuuta katosi tämä kuuluisa maalari ja kaikki koetukset löytää hänet jälleen olivat turhat. Kun tuo äsken perustettu apurahasto oli perustettu, löydettiin hän vihdoin, mutta ystävään hyväntekeväisyys ja osanotto tulivat lilan myöhään kuolevaiselle. Koko Euroopassa, ja erittäinkin Romassa, vastaan-otetaan varmaankin tieto taideniekkan kuolemasta ja hänen teoksensa hukkumisesta suurella surulla. Uskallammepa sanoa että sitä pidetään katkerimpana muistona Chicagon tulipalosta".

Maalari vainaja haudattiin hiljaisuudessa ja ilman mitään komeutta, vaimo ja lapset vaan rukoilivat hänen haudallaan. Näinä yleisen hädän aikoina ei pidetty mitään komeita hautajaisia.

Ei ollut ankara tuli säästännyt mrs Bassetia ja hänen miestänsäkään. Viimemainitun kauppahuone oli nimittäin sekin hukkunut kauheaan tulimereen, joka tuhosi lähes koko Chicagon. Mutta mr Basset oli aina ollut erittäin varovainen. Hän oli vakuuttanut omaisuutensa sekä New-York'in että Baltimoren palovakuutus-yhtiössä; ja hänen vahinkonsa siis ei ollut suuri. Mutta hänen vaimonsa tuli tämän onnettoman tapauksen moninaisten liikutusten perästä niin huonoksi ja heikko-hermoiseksi, että hänen täytyi seurata lääkäriä neuvon ja lähteä talveksi S:t Augustine nimiseen, terveelliseen paikkaan Floridan niemellä.

Mrs Basset pyysi mieheltään saada ottaa mukaansa rouva Rossiterin ja hänen lapsensa. Hän pelkäsi saavansa kieltävän vastauksen ja hämmästyi olkeen kun mies vastasi:

— "Tuota juuri, armaiseni, olen minä aikonut sulle ehdoittaa. Sepä oiva ajatus! Koko maailma puhuu mainiosta Rossiterista, ja minua onnitellaan siitä, että hän niin kauan oli palvellut minulla. 'Mr Basset', sanoi minulle eilen muuan meidän mahtavimpia rahamiehiämme, 'teidän nimenne tulee Rossiterin nimen mukana taidehistoriaan'. Minulla on muutoin eräs tuuma, josta sinä, jos se onnistuu, saat kuulla enemmän, kävellessäsi S:t Augustinen oransi-lehdoissa ja kun etelän lempeä ilman-ala on tehnyt sinut terveeksi".

Rouva Rossiter ei saattanut olla vastaan-ottamatta mrs Bassetin ystävällistä tarjousta.

Seuraavana vuonna, helmikuussa, istuivat mrs Basset ja hänen ystävänsä eräänä päivänä sievän huvilan kuistilla S:t Augustinissä ja puhelivat pian tapahtuvasta kotimatkastaan Chicagoon. Siinä heidän puhellessaan sai edellinen lennätinsanoman mieheltään, joka sisälsi seuraavat sanat:

"Mrs Bassetille S:t Auguttinissä,

"Baldivia Street N:o —. Ensi sunnuntaina tulen noutamaan sinua ja ystäväsi kotiin. Ne yksityiset henkilöt, joilla on mainion Rossiter-vainajan tekemiä kuvia, ovat suosiollisesti sallineet minun asettaa ne näytteille Bostonissa. Näyttely on tuottanut leskelle puhdasta tuloa kolmetuhatta dollaria. Toivon samoin käyvän New-Yorkissa ja Filadelfiassakin. Onnittele rouva Rossiteria! Oma miehesi."

Mr Bassetin harras halu saada oman nimensä yhdistykseen Rossiterin kuuluisan nimen kanssa oli tämän kaiken matkaan saanut!

Rouva Rossiterilla on nykyjään pieni sievä huvila Michigan-järven rannalla. Hänellä on kylläksi varoja pitääkseen huolta lastensa kunnollisesta kasvatuksesta. Joskin Rossiter eläissään, anteeksi-antamattomalla käytöksellensä, oli syvästi haavoittanut vaimonsa sydäntä, niin oli nyt, hänen kuolemansa jälkeen syy tähän onnettomaan seikkaan, nimittäin hänen hyvät taidelahjansa, hankkineet leskelle suruttomat päivät. Hänen poikansa Frank piirustaa oivallisesti ja toivoo, kuten isänsäkin, tulevaisuutensa kuuluisaksi, ei kumminkaan perheensä onnea uhraamalla, vaan isän viimeisen siunauksen kautta.

HERRAN VUOSI

Kirj.

J. H. Riehl

Suomennos. [Lydia Hällfors]

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1877.

Uuden Suomettaren kustantama.

Herran vuonna 850 oli monenkaltainen surkeus Saksan maalla. Normannilaiset raivosivat ryöstäen ja murhaten pohjoisrannoilla; samoin tekivät Sorbit Thüringenillä ja Hessenissä. Kauhea nälkä tuli lisäksi koko maahan. Täysi oli siis kurjuuden malja.

Niiltä seuduin, missä rauha oli hallinnut, arvattiin noin joka kolmas mies nälkään kuolleeksi; vaan miten oli laita vihollisen hävittämällä tienoilla, sitä ei kukaan tiedä. Historia on unhoituksen suohon upottanut tämän viheliäisyyden muistot. Tämä sota oli, näet, täydellinen hävitys-sota; senvuoksi tallasi vihollinen kaikki istutukset ja turmeli tou'ot, ja siten nekin vähät viljat, jotka Jumalan laupeus oli säästänyt, hävitettiin ihmisten armottomuuden kautta.

Tätä kovaa aikaa olivat tulen merkit taivaalla yön aikana jo edeltäkäsinn ennustaneet. Pilvi nousi pohjoisesta ja toinen idästä; alinomaa sinkoillen leimahtavia salamoita vasten toisiansa hyökkäsivät ne vastatusten keskitaivaalla ja sykertyivät toisiinsa ikäänkuin kaksi taistelevaa sotajoukkoa. Vaan kaikkein ihmisten sydän vapisi, ja koiratkin sanotaan sillä kertaa ulisseen surkeammin ja linnut laulaneen surullisemmin kuin muulloin.

Rheinin ja Tonavan rannoille ilmaantui vääriä prophetoita, jotka Antikristuksen edelläkävijäin tavoin saarnasivat että viimeiset ajat olivat käsissä. Mutta useat maalliset virkamiehet hoitivat virkansa niin omavaltaisesti ja jumalattomasti, kuin ei heidän hallituksellensa, eikä elämällensä, eikä maailmalle ikänä olisi voinut loppua tulla ja ikäänkuin ei korkeimman Tuomarin istuin milloinkaan asetettaisi korkeammalle kaikkia kuninkaan-istuimia koko maan päällä.

Edellisinä vuosina oli vapaa mies Fuldan maalta — hänen nimensä on joutunut unohduksiin — antanut perityn maatilansa aatelisen maan-isännän haltuun, sen kautta tullaksensa tämän suojiin olematta hänen palveluksessansa, ja itselleen sekä lapsilleen säilyttääksensä sen tilan asumis-oikeuden, joka oli ollut yksistään hänen esi-isänsä oma.

Mutta kovan ajan alussa kuoli maan-isäntä, hänen sukunsa hävisi, ja toinen herra sai hänen hovinsa ja kartanonsa ja niiden muassa myöskin mainitun miehen talon. Uusi isäntä tahtoi kohta tehdä orjaksensa tuon vanhan miehen, joka maansa pois antamisella jo oli osaksi menettänyt vapautensa, eikä tämä vääryyttä kärsivä, yleisen hämmingin ja hädän tähden, voinut saada mitään suojaa mahtavan herran väkivaltaa vastaan. Silloin hän epätoivon rohkeudella päätti mieluummin kärsiä kurjuutta kuin ruveta orjaksi. Hänessä asui vielä muinaisten Germaanien uljuus ja uhkamielisyys ja monesti ajatteli hän ylenkatseella nykyistä aikaa, jolloin sotaiset uroot olivat yhä harvenemassa ja niiden sijaan karttui nöyriä munkkeja ja rauhallisia talonpoikia. Hänen isänsä isä oli vielä nähnyt entisten jumalain palvelusta pyhissä lehdoissa. Mitkä jumalat olivat siis paremmat, vanhat tahi uudet? Vanhain jumalain kanssa oli entinen, hyvä aikakin kadonnut. Ja ikäänkuin rangaistukseksi tuli nyt pitkät murheen vuodet ja uusi kristin-uskon jumala ei voinut eikä kukaties tahtonutkaan auttaa kansaansa tästä vaivasta. Näin ajatteli Fuldan mies. Hän päätti auttaa itseänsä esi-isien tavoin, oman nyrkkinsä nojalla, huolimatta oliko Jumala hänen apunansa tahi ei.

Sen vuoksi hän eräänä yönä vyötti miekkansa vyötärelleen ja lähti pakoon talostansa, joka ei enää ollut hänen omansa, samassa paeten uuden herransa väkivaltaa. Hän ei ottanut mukaansa muuta kuin kalliimmat aarteensa, nim. vaimonsa, lapsensa ja miekkansa. Ja koska nyt oli sydäntalvi oli heillä lämpöiset pedon taljat viittana vaatteiden yllä. Mutta tällä köyhällä ajalla ei heillä ollut mukansa evästä, ei rahaa eikä kalliita kaluja.

He aikoivat kulkea Main-virran alkujooksua kohti ja sieltä tunkeuta yli rajan Thüringen'in ja Sachsen'in maahan. Tämä oli rohkea yritys, sillä heidän matkansa johti hävitetyin, nälkään nääntyvän maakunnan poikki ja nyt oli vuoden viimeiset, lyhyet ja kolkot päivät käsissä. Mutta pakolaiset olivatkin lujaa väkeä, joihin ei ilmat paljon pystyneet; heillä oli jäntevät jäsenet ja nälkään tottunut vatsa.

Tähän aikaanhan sekin tapahtui että kuningas Ludwik Saksalaiselta Flammersheimin kohdalla katkesi kaksi kylkiluuta ja hän matkusti kuitenkin terveen tavoin eteenpäin, eikä päästänyt huokaustakaan huuliltansa, vaikka katkenneet kylkiluut kuuluivat rosahtelevan hänen liikkueessaan. Vasta keskusteltuansa Kaarle veljensä kanssa Lotharin valtakunnan jakamisesta ja saatuansa oman osansa määrättyksi, lähti hän Aachen'iin, jouto-aikana parantamaan vammaansa.

Olipa silloin jäykät ajat, jäykät kansat ja jäykät kuninkaat, jotka eivät paljon pitäneet väliä vaikka muutama valtakunta hajosi tahi muutamat kylkiluut katkesivat.

Nyt oli uuden vuoden aatto ja kolmas päivä siitä kuu Fuldan mies vaimoneen, lapsineen pakeni kodistansa. Lapsi oli kolmannella ja sai vielä elatuksensa äidin rinnasta; näin kasvatti tämä voimaton sukukunta voimakkaita sikiöitänsä. Olihan tuo väkevä Hermelkin ollut äidin rinnalla seitsemän vuotta. — Vuorotellen mies ja vaimo kantoivat lasta ja käärivät sen huolellisesti lämpöisiin turkiksiin.

Päivä oli hirveän kylmä. Vielä kylmempi oli ilta. Matkustajat olivat eksyneet Röhn'in metsävuoristoon. Ensimmäisenä päivänä olivat he saaneet vähäisen syötävää eräältä armeliaalta talonpojalta, joka itse oli nälkään nääntymäisillään. Nälkäisinä olivat he jo eilis-iltana laskeneet levolle metsän lumienietokselle.

Aamulla mies vielä reippaasti alkoi matkansa hyvillä mielin; sillä joka lähtee orjuudesta vapauteen, se ei huomaakaan matkan vaivoja. Äänetönä, vaimon lujalla kärsivällisyydellä, kulki kumppali hänen rinnallansa, nukkuva lapsi sylissä. Mutta päivällisen aikaan eksyivät he kokonaan vuoren rotkoihin; ilta läheni, vaan ei mistäänpäin näkynyt pirtin savua nousevan. Ainoastaan metsän-otusten ja petojen jälkiä oli lumessa ristin rastin, mutta koko päivän kuluessa ei yksikään ihmisen jälki ollut matkamiesten mieltä virkistytämässä. Yhä useammin heräsi lapsi, itki yhä katkerammin ja pyysi lapsen kielellänsä ruokaa, sillä äidillä ei enää ollut hänelle kylliksi antaa.

Silloin maailma vähän väliä rupesi mustenemaan miehen silmissä ja hänen rohkeutensa oli kerrassaan tyhjiin raukenemaisillaan. Tätä kesti kuitenkin vaan silmänräpäys — taas hän nosti päänsä pystyyn ja katseli uhkamielisenä eteenpäin äärettömään erämaahan ja kevein askelin kulki hän polutonta uraansa, nähtävästi iloisena ikäänkuin härmäiset puut olisivat olleet hiirenkorvalla, ja kuin kalliolta alas syöksevä, sumupeittoinen puro olisi ollut virvoittava lähteen silmä suvella.

Pohjoismaiden jättiläispoikaa — joksi esi-isämme nimittivät talven — muisti mies seuraavana kolkkona hetkenä; hänestä oli ikäänkuin tuo julma jättiläinen, kuolon kalpea serkku, olisi tulossa tappamaan häntä ja hänen vaimoansa ja lastansa. Hänen päätänsä pyörtytti ja pakkanen väristytti koko hänen ruumistansa.

Valju vaimo oli kristityn marttyyrin kaltainen, joka vietiin tuolle hirmuhaltijalle uhrattavaksi. Mutta vaikka hän oli menehtyä ruumiin vaivoista ja sielun tuskasta, kauhistutti häntä kuitenkin yli kaiken hänen miehensä kasvot. Kun yö joutui ja laskevan auringon viimeiset, lumeen heijastavat, sameriat säteet olivat sammumaisillaan, muuttui miehen jäykkä muoto hirvittäväksi. Hänen sielussansa näkyi raivoavan ankara taistelu. Silmänsä tuijoittivat oudosti, hän purekseli vavahtelevia huuliansa ja, ikäänkuin ulkonaisella voimalla kukistaaksensa sisällistä vihollistaan, tarttui hän tuon tuostakin miekkansa ponteen. Härmäiset hiukset ja parta tekivät hänen kasvonsa kamalan juhlalliseksi. Sammuvan ilta-ruskon ja vuorten takaa nousevan punertavan kuun kaksois-valossa näytti mies muinaisen pakanuuden papilta, joka taistellen jumalien vihaa vastaan valmistautuu tässä salon tempelissä heille tuottamaan vaaditun sovitus-uhrin.

Matkustajat saapuivat näin eräälle kunnaalle, jolla mustat basalti-patsaat kohosivat lumesta. Kalliolohkareen alle, jonka patsaat kohotessaan olivat nostaneet katoksen tapaiseksi ilmaan, pääsivät he uupuneina tuulen suojaan, löysivät lumettoman paikan ja kyliksi kuivia risuja, joista tehtiin lämmittävä valkea. Tässä he päättivät olla yötä, mutta kalvava nälkä esti heitä nukkumasta: lapsikin parkui yhä useammin ja haikeammin.

Miehellä ei ollut yhtään rauhaa; hän ei voinut istua eikä maata; väliin nojaten kivipatsaasen katseli hän leimuavia liekkejä, tahi käveli edes takaisin käsivarret ristissä. Heiluvasta hiilloksesta nosti hän silmänsä talvista tähti-taivasta kohti ja puhui vaimolle: "Muinais-aikojen jättiläiset ja uroot tuolla tähtinä loistavat. Ennen he katselivat meitä mielisuosin. Katsos kuinka he nyt noin tylästi tuikkivat, yhtä armotonna kuin itse kylmäsydäminen talvi. Kun isämme vielä uskoivat jumaloihin ja uhrasivat heille, astuivat nämät apua tuottaen alas maan päälle. Teidän pappinne ovat poistaneet vanhat jumalat sieluistamme; jumalat palasivat taivaasen ja kurjuus jäi ihmisten osaksi".

Vaimo vastasi nöyrästi, mutta uskon lujalla luottamuksella: "Yksi ainoa Jumala on astunut alas maan päälle ja ihmisenä kärsinyt ihmisten tähden. Silloin jumaluus täytti koko maan, niin ettei toista jumalaa täällä tarvita".

Mies vaikenä. Aivan läheltä kuului nälkäisten susien ulvonta. Tämä yölaulu ei säikäyttänyt heikkoo vaimoa; mutta kun hän taasen katsahti miehensä silmiin, silloin hän säikähti, sillä tämän silmät olivat suden silmiä julmemmat.

Ja mies jatkoi puhettansa näin: "Kun kova onni isiämme kohtasi, muistivat he rikoksiansa ja uhrasivat sovitus-uhrin. Kuta suurempi rikos ja jota kovempi hätä, sitä kalliimpi lahja oli sovitus-uhriksi annettava.

"Ovathan laulajat — salaa munkeilta — meille laulaneet kuinka tuo hyvä pohjoismaiden kuningas Domaldi pantiin uhri-alttarille, missä hänen oma kansansa uhrasi hänen, parhaan miehensä, jumalille, saadaksensa heitä huojentamaan nälän hätää. Ja kun uhriveitsi lopetti kuninkaan hengen, poistui nälkäkin maasta".

Noin puhui mies palavin sudensilmin ja intohimojensa vallassa pieksi hän ilmaa miekkallansa. Vaan nyt ei vaimo vastannut mitään.

Olivatpa ihmiset hurjamieliset ja heidän tunteensa hillitsemättömät siihen aikaan, jolloin kuningaskin, vaikka hänen kylkiluunsa olivat murretut, vielä oli kylliksi voimakas murentamaan koko suuren valtakunnan.

Uudelleen ja yhä tuimemmasti puhui mies: "Et kuullut, akka, mitä toispäivänä kertoi meille tuo talonpoika, joka viimeksi antoi meille ruokaa. Kuuntele siis nyt! Arkkipiispa Rhaban jakelee jokapäivä Winkel'in linnassa ruokaa sadoille nälkäisille, jotka tänä kovana aikana kokoontuvat sinne kaikilta haaroilta. Hiljakkoin tapahtui että myöskin melkein nälkään nääntynyt vaimo pieni poika sylissä tuli sinne. Vaan kun hän astui kynnyksen yli vaipui hän heikkoudesta maahan ja heitti henkensä. Mutta lapsi oli äitinsä rinnalla ja koetti saada siitä elatusta, ikäänkuin äiti olisi vielä elänyt. Tätä nähdessään sumeentuvivat tylymmätkin miehet. Näin kukistui juuri ja vesa säästy. Olisihan äidin pitänyt jättää lapsensa, voidaksensa itse jäädä henkiin miehensä ja muiden lastensa turvaksi".

Silloin vaimo taas puhkesi puhumaan: "Ei!" huusi hän ja nousi jalona seisomaan. "Autuas on se äiti, joka näin antoi henkensä lapsensa edestä! Taivaasen noustessaan näki hänen sielunsa pojan, joka pelastettuna vielä imi kuollutta rintaa! Sekö äiti heitti henkensä heikkouteen? Oi, niin ei käynyt! Ilon kyllyydestä hänen rintansa halkesi, kun hän nyt kuolemaan asti väsyneenä näki lapsensa pelastetuksi. Riemun hekumaan hän raukesi".

Mies vaipui pitkään äänettömyyteen. Hänen täytyi peittää kasvonsa ja kääntää ne pois vaimosta, joka istui valkean ääressä, rauhallisesti katsellen uneksivaa lasta.

Vihdoin hän taasen tointui. Pitkin askelin käveli hän edestakaisin hiiltyvän nuotion edessä ja entistä

tuimmekin tuijoittivat hänen silmänsä.

"Nyt liennemme lähellä sitä hetkeä, jolloin vanha vuosi kättelee uutta", huusi hän. "Papit, kun lukevat vuosia, sanovat: 'Herran vuonna'; — mutta tämän surkean, kovan, jumalilta kirotnun vuoden lopussa sopii paremmin sanoa: 'paholaisen vuonna'".

"Ja kuitenkin", vastasi vaimo lempeästi, "on se yksi vuosi, jona Jumala syntyi ihmiseksi, tuottanut niin runsaan siunauksen kaikille vuosille sen jälkeen, että Herran syntymän perästä kovinkin vuosi saa olla 'Herran vuosi'".

Mies otti lapsen äidin sylistä. "Hetki on kallis! Vuoden viimeisenä hetkenä saa tiedon tulevista asioista, kun vyöttää miekan vyötäreille, nousee kotituvan katolle ja kääntää kasvot itäänpäin. Yhtä vaan mielin tänään tietää: elämmekö huomispäivän yli vai ei! Onhan tämä kallio katoksineen ainoa kotimme. Suo minun siis muinaistavan mukaan lapsen kanssa astua katolle. Ja sill'aikaa kun minä siellä tiedustelen tulevaisuutta, ajattele sinä tässä sitä sovittavaa uhri-kuolemaa, johon pohjoiskansa saattoi paraan miehensä, Domaldi kuninkaan, poistaaksensa nälän maasta!"

Nyt vaimo huusi epätoivon tuskissa: "Kuuntele ensin, kun kerron sinulle toisesta uhraamisesta! Kuule miten kävi, kun Jehova käski Abrahamin uhrata hänen kalliin tavaransa, Isak poikansa!"

Vaan mies ei häntä enää kuullut. Hän riensi lapsineen ylös paasi-katokselle ja katosi näkyvistä pensaston taakse.

Vaimo aikoi lähteä miehensä perään, äidin sydän ajoi häntä suojelemaan lastansa. Vaan kun hän nousi istualtaan, tuli vasta ilmi kuinka heikoksi nälkä oli hänet tehnyt; hän vaipui tainnoksissa maahan.

Äkkiä lapsen itku herätti äidin elämään jälleen. Hän nosti päätänsä ja kuunteli. Aivan läheltä puiden takaa kuului taistelun jytinä. Sitä seurasi äänetön hiljaisuus.

Silloin äiti tointui; voimiansa ponnistamalla juoksi hän viidakkoon mistä lapsen ääni oli kuulunut. Ja hänen edessään seisoj siellä mies, säihkyvin silmin, miekka kädessä. Kirkkaassa kuutamossa näkyi verta miekasta tippuvan ja miehen kasvot ja käsivarsi olivat veressä. "Lapseni!" kiljaisi äiti. "Missä on lapseni?"

Ja mies antoi hänelle lapsen, jota hän oli kantanut vasemmassa kainalossaan, lämpöisen vuodan peitossa. Lapsi oli terve; uudelleen nukkuneena se unessa hymyili. "Me olemme molemmat hyvässä tallessa", sanoi mies värähtävällä äänellä.

Vaimo kyseli mitä tapahtunut oli. Vaan mies pyysi vapisten: "Jatka nyt sitä, mikä äsken jäi keskitiehen; kerro isästä, jonka Jumala oli käskenyt uhrata oma lapsensa".

Ihmetellen kertoi vaimo Isakin uhraamisesta ja päätti kertomuksensa näillä raamatun sanoilla, jotka hän usein oli kuullut Fuldan luostarissa: "Silloin Herran enkeli huusi Abrahamille, sanoen: 'Älä satuta kättäs poikaan, äläkä hänelle mitään tee; sillä nyt minä tiedän, että pelkää Jumalaa, ja ettet ole säästännyt ainokaista poikaasi minun tähteni'. Niin Abraham nosti silmänsä ja äkkäsi oinaan tuonempana, sarvista sekaantuneen tiheään pensastoon. Ja Abraham meni, otti sen oinaan ja uhrasi poltto-uhriksi poikansa sijaan".

Vaimon vaiettua puhui mies: "Siis ei tänään ole käynyt kuten Domaldin, vaan kuten Isakin uhrattaessa kävi. Katso, minäkin olin uhrata lapseni, ei Abrahamin mielessä, totellakseni Jumalaa, vaan vihastuneille, vanhoille jumalille sovitushuriksi, ja olin myöskin päättänyt, että käyttäisimme lapsemme lihan ravinnoksi ja siten pelastuisimme nälkään nääntymästä! Mutta kun minä hurmoksissa ja hurjapäisenä astuin viidakkoon, näin siellä kaksi sutta, jotka olivat metsäkaurista raatelemassa. Silloin kaikki valkeni silmäini edessä, miekka kädessä ja lapsi vuodan alla kainalossa hyppäsin esiin ja tapoin pedot! Tuossa on metsä-kauris, jonka Jumala lähetti meille, samoin kuin oinaan Abrahamille, uhratun pojan sijaan!"

Ennustajan tavoin huudahti vaimo: "Isakin uhri on ainoastaan esikuvana suuremmasta uhrista. Sillä kun aika oli täytetty, antoi Jumala Poikansa sovitushurin kaikkein ihmisten synneistä. Ja sen todella tapahtuneen uhrin jälkeen sanomme: Herran vuonna!"

"Niin" sanoi mies masentuneena itsekseen; "tämän vuoden viimeinen hetki on osoittanut, että tämäkin vuosi oli Herran vuosi".

Valkean ääressä tyydyttivät molemmat nälkänsä metsäkauriin lihalla. Sitten he vaipuivat suloiseen uneen.

Uuden vuoden aamurisko herätti makaajat. He kiipesivät ylös kallio-katokselle, josta mies eilen illalla turhaan koetti tutkia tulevaisuutta. Ihmeen ihana näkö-ala oli nyt heidän nähtävänä: avara, rikas

Main'in laakso hohti päivänpaisteessa, taloja näkyi kaikkialta ja satoja koti-lieden savuja kohosi valkoisena pilvenä kirkasta talvi-taivasta kohden. Tätä nähdessään puoliset suutelivat toisiansa, suutelivat lastansa, lankesivat maahan polvillensa ja rukoilivat Jumalaa. — Mies ei vielä uskaltanut katsoa vaimoansa. Mutta vaimo lempeästi nosti hänen seisomaan ja sanoi: "Unhoittakaamme kulunut vuosi, vaikk'ei se ollutkaan paholaisen vuosi; sillä onhan uusi vuosi vasta muutaman tunnin ikäinen ja kuitenkin se jo on tuottanut niin runsaan siunauksen, että me ilomielin tartumme matkasauvaan. Tänpäiväinen matkamme alkaa samoin kuin eilinenkin loppui: *Herran vuonna!*"

MITÄ MUMMO KERTOI

Tanskaksi kirjoitti J.

Suomeksi käänsi Uppa. [H. E. Wegelius]

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1877.
Uuden Suomettaren kustantama.

Mummo nosti leivänpalasen, jonka pikku sisareni oli pudottanut, puhalsi siihen, pyyhki sitä keveästi kädellä ja söi sen.

"Miksi niin teet, mummo? Anna ennen leipäpala linnuille".

Hän katseli ylös lempeillä sinisillä silmillänsä.

"Minä tein niin juuri sen tähden, että se oli pudonnut maahan; tein niin osoittaakseni leivälle kunniaa".

Maria, vanhin sisareni, pudotti työnsä käsistään.

"Eikö teillä aina ole ollut hyviä päiviä, Mummo? Oletteko koskaan kaivannut leipää?"

"Jolla on mitä sinä, Maria, sanot hyväksi päiviksi, hän unohuttaa pian mikä siunaus leipä on. On ollut elämässäni aika, jolloin minä sen unohutin".

"Olisi varmaankin hyödyksi meille saada kuulla se", sanoin minä ja katsoin rukoilevilla silmillä Mummon puoleen.

"Eipä se taida vahingoksikaan olla".

Hän oli hetken ääneti, näytti ikään kuin hän ajatuksissansa muistuttaisi itsellensä jotakin, ennenkuin hän alkoi:

'Suuret maskitanssit oli pidettävät erään ministerin tykönä — kas, siihen aikaan oli ministeri jotakin, sen saatte uskoa, minä olin myöskin kutsuttu ja iloitsin äärettömästi; taisin silloin olla kahdeksantoista vuotta vanha taikka niillä paikoin.

Täti Amalia, isäni serkku, joka piti huolta talosta äitini kuoltua, oli yhtä suuressa hommassa pitojen tähden kuin minäkin. Hän antoi minulle neuvoja vaatteitteni suhteen ja minun piti sekä kävelemän että niaaman hänen katsoessansa; hänkin oli ennen aikoinansa ollut semmoisissa paikoissa ja ymmärsi näitä asioita.

"Millä minä reunustan päällyshameeni?" kysyin minä.

"Pitseillä tietysti. — Jos vaan jalkani ei olisi niin kipiä, niin menisin itse kanssasi. Valitse nyt hyvin, Maria, äläkä säästele; sitä rahaa, joka pitkistä annetaan, ei tarvitse koskaan katua".

"Minulla on vielä jäljellä suuri osa siitä summasta, jonka isä mulle antoi, tati, enkä minä aio säästää".

Isäni seisoi oven suussa; hän oli myös menossa ulos.

"Joutaako reipas tyttöni kävelemään vähäisen minun kanssani?" kysyi hän, nostaen hiukan leukaani ja katsellen minua silmään lempeällä tavallansa.

"En jouda, isä, tiedättehän kuinka mulla on kiire nyt!" vastasin minä ja riensin rappuja alas ja kadulle ulos.

Varmaankin ette voi mielistyä minuhun, lapset! En ollutkaan todella mieleinen silloin.

Oli niin paljo ja monenkaltaisia pitsejä, että oli vähän vaikea tehdä päätöstä; viimein sain käsihini kappaleen, joka oli kaikkia muita parempi.

"No, jos tahdotte niin kallista ostaa, sittenpä kehoitamme teitä ilman epäilemättä näitä ottamaan — katsokaapa vaan, kuinka sievät ne ovat, ja sitten ne kestävät ikuisesti, todellakin ikuisesti. Kun pitsejä ostetaan, ei pidä koskaan säästellä, muuten saapi katua".

Niin ikään oli tätikin sanonut; kun mulla nyt vaan olisi rahaa kylliksi muassani, vähän ujosti kysyin hintaa.

Se oli muka loppupää, luvattiin helpottaa hyvin, jos ottaisin kaikki. Neljäseitsemättä markkaa, se oli todellakin muka koiranhinta, mutta eipä tarvitse niin suurta lukua pitää ahkerien ostajien kanssa. Pitsit pantiin laskoksiin ja pidettiin minun huikeevien silmiäni edessä. Minä varistin pöydälle kaikki mitä oli pienessä helmikukkarossani — se oli ollut äitini oma — rahat kalisivat ja kilisivät, vaan eipä siinä ollut kuin yksi kuudetta markkaa.

"Se ei haittaa mitään; mitä jää saa olla toistaiseksi. Nuoret tytöt saavat neularahansa kuukausittain, kyllä me tuon tiedämme; tämä on aivan mitätön asia".

[Neularahaksi sanotaan ne käsirahat, jotka naiset ja tytöt toisinaan saavat erityisiä vaatteukseen kuuluvia tarpeitansa varten. Kääntäjän muist.]

"Mutta saanko vaihettaa ne pois, jos niin tahtoisin?"

Omatuntoni oli levoton, senpätähden panin tämän ehdon. Isäni oli varakas, mutta ei suinkaan rikas, ja vaikka hän oli antelias minua kohtaan, vihasi hän kuitenkin tuhlausta.

"Saatte kyllä, mutta ette varmaankaan niitä vaiheta".

Tytyväisenä otin tuon pienen mytyn; nytpä tati Amalia saa nähdä, että kyllä osaan ostaa pitsejä ilman häntä.

"Hyvää päivää, Maria!"

Kun minä astuin ulos puodista, otti pitkäläntä nuori mies hatun päästänsä, tervehtien minua. Ensin en tuntenut häntä, mutta kohta riensin takaisin ja saavutin hänet. Hän oli kaukaista sukua minun kanssani, mutta hänen äitinsä ja minun olivat olleet ystävyksiä, melkein kuin sisarukset, ja kun äitini eli, he milt'eivät joka päivä olleet yhdessä. Sittenkin kohtasimme toisiamme hyvin usein, mutta viimeisenä vuonna oli meidän keskuutemme ollut ikäänkuin katkaistu. Mistä se oikeastaan tuli? Eihän meidän välillämme ollut mitään riitaa.

"Paavo, enpä tuntenut sinua heti!"

Hän kääntyi ja katseli minua niin kummallisen totisesti, melkein surullisesti. Minä jatkoin:

"Sinä olet kasvanut niin pitkäksi ja muuttunut minun mielestäni. No, tottahan teillä hyvin jaksetaan?"

"Ei ole jaksettu hyvin, Maria"; oli jotakin nuhtelevaista ja arkaa hänen olennessansa, "äitini on ollut sairas koko syksyn ja talven, nyt hän kuitenkin, Jumalan kiitos, voi paremmin".

"Minun käy kovin sääliksi; en ole aavistanutkaan, että tati oli sairas".

"Sinä et ole käynyt meillä, Maria!"

"Etkä sinä meillä".

"Ei, aivan tosi; olemme käyneet kukin omaa tietämme".

Hän joudutti kulkuansa; minun oli vaikea seurata häntä. Voi, kuinka umpimieliseltä hän näytti, ja

kuitenkin olimme ennen oikein hyviä ystäviä! Mutta minä kyllä sen ansaitsin; olinhan kokonaan unohuttanut heitä koko tämän ajan. Tuskin rohkenin sanoa mitään; hän oli niin hiljainen ja totinen; minusta tuntui kuin hän olisi tullut paljoo vanhemmaksi ja aivan kasvanut minun ohitse.

"Paavo", aloin kuitenkin taas, "tohdinko seurata sinua kotia äitiäsi tervehtimään?"

"Kiitoksia! On ilahuttava äitiäni saada nähdä sinua. — Alussa äitin oli kovin ikävä sinua ja hän ajatteli päänsä puhki löytääksensä syytä siihen, ett'et käynyt meillä. Nytpä, luulenma, on hän jo poistanut nämät ajatukset mielestänsä".

Tuntui mielestäni, kuin olisin kadottanut jotakin, jota en koskaan voisi saada takaisin. Kasvojeni näky mahtoi hämmästyttää häntä, sillä hän pysähtyi ja sanoi ystävällisemmällä äänellä:

"Parempi myöhään, kuin ei koskaan, Mariaseni; Jumalan kiitos, että äiti on sen verran reipastunut".

He asuivat suuren ja komean huoneen neljännessä kerroksessa. Ne olivat ylishuoneita, mutta ne olivat valoisat ja iloiset ja niissä oli aina yltäkyllin kukkia; täti Tooran ei tarvinnut muuta kuin pistää oksa kukkais-astiaan, niin se alkoi kukoistaa. Kauniita tauluja ripputtiin seinissä, se oli Paavon ammatti, hän osasi piirustaa, ennenkuin hän tunsu kirjaimiakaan, vakuutti hänen äitinsä.

"Odota vähän, täytyyhän toki ilmoittaa sinua".

Täti Toora istui suuressa keuhkokuolissa akkunan ääressä ensimmäisen kevätauringon säteiden valaisemana, huopatakki oli tarkasti kääritty hänen jalkojensa ympäri ja tyynyjä yltäkyllin. Pienellä pöydällä hänen vieressään oli vesilasi, sokuroittuja appelsiini-kuoria teevadissa, ja kaunis maljakko täynnä kukkia. Hänen lempeät kasvonsa näyttivät oikein liikuttetulta.

"Mutta, Maria, mistä tämä tuleekaan? — minä olen hyvin kaivannut sinua ja ikävöinyt sinua. — Olitko aivan unohuttanut minun?"

"Enpä tietänyt, että olit sairas, tati Toora", vastasin minä ja suutelin totisella katumuksella hänen hienoa, laihaa kätöstänsä; "miks'ei Paavo ole sanonut, että olit sairas?"

"Minä käskin hänen sanoa sen teille, mutta hän ei tahtonut", veri kuohahti ylös hänen vaaleihin kasvoihinsa, "Paavo on kummallinen ihminen, hänellä on omat ajatuksensa, joihin ei saa koskea".

Hän ei sanonut muuta, mutta minä arvasin ajatuksen. Heillä oli aivan vähä varaa, mutta meillä yltäkyllin, heidän ei sopinut hakea meitä. Tulin yhä enemmän alakuloiseksi.

"Jospa tietäisit, mitä Paavo on minulle tehnyt", jatkoi hän, "hän on hoitanut minua yöt ja päivät ja hankkinut kaikki, mikä voi virkistää ja voimistaa. — Minkä näköinen hän sinusta oli?"

"Melkein samannäköinen kuin ennenkin".

Se ei ollut totta, mutta hän katseli minua niin tutkivilla ja surullisilla silmillä, ett'en tohtinut totuutta tunnustaa.

"Hän tekee aivan liiaksi ahkerasti työtä. Nyt hänen suuri taulunsa on se, joka kysyy kaikki hänen voimansa, kaikki hänen ajatuksensa ovat siihen työhön kiinnitetyt, mutta paitsi sitä antaa hän opetustuntia siellä ja täällä ja on piirustus-opettajana muutamassa koulussa. — Ja minuakin hänen täytyy holhoaa; usein ajattelen, että se on enemmän, kuin joku ihminen voi kestää. Jos hän toki saisi välistä vähän huvitusta, mutta se ei tule kysymykseenkään. Jos voisit houkutella hänen teidän tyköne tulemaan jonkun illan, — hän oli ennen isäsi mieleinen".

"Se hän vieläkin on, tati Toora; isä pitää Paavo suuressa arvossa, mutta hänellä on niin paljo ajattelemissa; minun olisi pitänyt muistuttaa häntä; se on minun syyni vaan — enpä itse voi ymmärtää, mihinkä aika on mennyt".

Hän taputti minun päätäni ja minä tunsin, että olin menettänyt paljoo enemmän kuin he, kun olin ollut poissa heidän seurastansa ja vetäytynyt pois hänen hellän, äitillisen silmänsä alta.

"Tahtoisin mielelläni jättää hyvästi Paavolle".

"Mene vaan sisään hänen tykönsä, Mariaseni; se ei haittaa, jos häntä häiritään, hän on kumminkin liian ahkera työssänsä".

"Tule sisään!"

Paavo hypähti ylös, kun minä avasin oven; hän asetti itsensä maalausjalkojen eteen, niin ett'en saattanut hänen tauluansa nähdä. Ennen oli hän aina näyttänyt minulle teoksiansa, ja se oli ollut

minulle suureksi iloksi; nyt tuntui aivan kuin olisin ulos-suljettu.

"Kuinka äitin laita sinun mielestäsi on?"

"Hyvä, selvästi näkyy, että hän on paranemaan päin. — Mutta itsepä näytät kipeänpuoliselta, Paavo!"

Hän teki malttamattoman liikutuksen, niinkuin tuo asia ei ansaitsisi puhumista.

"Etkö pian tule meillä käymään?"

"Kiitoksia, en käy missään, — en jouda".

"Oi, sinä vaivaat itseäs liian ahkeralla työllä ja se ei käy laatuun".

Hän katseli minua oudolla silmäyksellä, se oli itsepäinen ja myös ylpeä.

"Leipä, Maria!" sanoi hän vaan ja sitten hän avasi oven minulle.

Mieleni masentui. Usein olin juossut keveänä ja iloisena näitä rappuja alas; Paavo silloin tavallisesti huusi jälkeeni "tule pian takaisin, hyvin pian" — sillä me kohtelimme toisiamme melkein kuin veli ja sisar; — ja nyt! mutta se oli kaikki minun syyni ja olipa minulla paljoa muutakin omassa-tunnossani; tunsin että minun tilani oli kehnolla kannalla.

Nuorempi ollessani elin hiljaisesti kotona ja otin vaivakseni olla vähäksi avuksi muille, koetin lapsellisella tavallani seurata äitini jälkiä ja vähässäkään määrässä täyttää hänen sijansa. Mutta viimeisenä aikana oli oma itseni kohonnut kaikkea muuta ylemmäksi ja ajatukseni olivat olleet kiinnitetyt itseheni, ainoastaan itseheni; jouduin tuskaan omasta puolestani.

Siellä nyt kävin kantaen nuot kalliit pitsit! Keveä myyttyni oli äkkiä käynyt raskaammaksi, kuin voi sanoa.

"Leipää!" Pieni vapiseva käsi koski kappahani, vaaleat, kuihtuneet lapsenkasvot tuijottivat minuhun: "Leipää!" — kuului melkein kuin kirkuna.

Mitä oli minun tekemistä? — likeisimmässä kadunkulmassa asui leipuri, sinne tuon pienen ryysyisen pojan vedin.

"Antakaat minulle Ranskan-leipä ja hieno ruisleipä, mitä suurimpia teillä on! — Saat aluksi syödä kakkosen, poikanen!"

Avasin kukkaroni, siinä ei ollut penniäkään.

"Minulla, paha kyllä, ei ole rahaa muassa! — tulen sitten maksamaan, eihän tuo haita mitään?"

"Antakaat anteeksi, mutta en tunne teitä, ja täällä kulkee niin paljo ihmisiä; emme koskaan semmoisiin rupea!"

Hän pani leivät takaisin hyllylle ja otti kakkosen, johon lapsi jo oli tarttunut. Tänä kävi poikaa syvään sydämmelle. Silmänvalkoinen tuli niin kummallisesti näkyviin.

"Poika kulta, tahdotko odottaa hetken aikaa täällä? — Lupaatko, ett'et mene mihinkään, ennenkuin palaan?"

Hän lupasi nyreällä katsannolla; selvästi voin nähdä, ett'ei hän enää suuresti luottanut minuhun.

"Saat odottaa oven ulkopuolella", sanoi puotineiti.

Oikein lentämällä lähdin pitsein-kauppiaan tykö.

"Teidän täytyy välttämättä ottaa nämät takaisin! Lupasittehan sen itse; olkaat hyvät ja kiiruhtakaat vähän!"

"Me lupasimme vaihettaa!"

"Mutta enpä tahdo pitsejä ollenkaan; antakaat vaan rahat takaisin, yksi kuudetta markkaa".

He mahtoivat luulla, että minua oli hirveästi toruttu kotona; näin, että keskustelivat yhdessä.

"No, olkoon menneeksi sitten tämän kerran. — Mutta ettekö sittenkin tahdo pitää pitsit? Saatte maksaa niitä kuukausittain pienillä summilla".

Minä kielsin heti tarjouksen, pistin rahat kukkaroon ja riensin pois. Jos hän vaan ei olisi mennyt tiehensä! — ei, siellä hän seiso i aivan hiljaa, silmät puoleksi ummistuneina, kärsivällisesti nojaten muuria vasten. Pienet lihat kasvot selkenivät, kun minä tulin, mutta ei hän vielä ollut likimailleenkaan huoleton.

"Syö aluksi kakkonen!"

Tuskin olin lausunut nämät sanat, kun se jo oli syöty; mitä hänehen tuli, ei kukaan saisi toista kertaa temmata sitä hänen suustansa.

"Montako teitä on kotona?"

"Äiti ja kolme pienokaista, — ei isä!"

Hän tuijotti oudolla katsannolla minuhun.

"Jaksatko kantaa enemmän?"

"Jaksan kyllä kantaa paljo enemmän".

Näytti kuin olisi hän ollut valmis viemään kaikki mitä puodissa oli.

"Minä tulen mukaasi, poikani! — antakaat mulle vielä viisi leipää, semmoisia, jotka maksavat neljäkymmentä penniä; ne minä voin itse kantaa".

Kaksi markkaa ja seitsemän seitsemättä penniä kaikesta. Voi hyvä Jumala, kuinka leipä ottaa paljoa isompaa tilaa kuin pitsit!

Me lähdimme nyt molemmat käymään eteenpäin mitä jaksoimme. Oli pitkä matka; lapsella oli huonot, puoleksi kuluneet kengät, jotka eivät koskaan olleet sopineet sille. Antura oli irti, kanta kalisi ja kolisi, viimein se putosi, olipa tuo helpoitus, sopi kulkea nopeammin, kun se oli poissa.

"Tässäkö talossa te asutte?"

"Niin, kadun puolella", vastasi hän jollakin ylpeydellä, "niin korkealla, kuin pääsee menemään, mutta täytyy varovasti kulkea, sillä kolmessa kohden puuttuu rappuja. Välistä putoaa joku nurin niskoin niitä alas".

Pienet kasvot irmastelivat naurettavasti, tämä oli kait olevinaan hänen naurunsa.

"Ei ensimmäinen ovi, eikä toinen, vaan kolmas!"

Hän puhui rohkeammasti ja alkoi näyttää iloiselta.

"Mitähän ne sanovat sisällä?"

Musta verho rippui pienen akkunan edessä, kakluunista tuli savua sisään, oli puoleksi pimeä huoneessa; ensimmäisessä tuokiossa en voinut eroittaa mitään.

"Leipää!"

Kolme lapsen-ääntä — yksi niistä hyvin hienosti, melkein huoaten — huusi: "leipää, leipää!" Kuusi pientä kättä kurotettiin veljeä kohtaan.

Pitkäläntäinen vaalea vaimo, joka oli kääritty säkinnäköiseen röjyntapaiseen määräämättömästä väristä, kohosi nyt seisolle tuolilta, jolla nähtävästi oli istunut nukahtamassa, ja tuijotti minuhun.

"Herra Jumala, mistä tulette, neiti?" kysyi hän.

"Kohtasin poikanne, ja arvasin, että vähä leipää olisi muillenko makuista. — Se on sievä poikanen".

En tietänyt mitä mun piti sanoa.

"Niitä ei voi pitää paremmassa siivossa", sanoi hän syvällä katsannolla; sitten hän jatkoi, oman ajatuksensa juoksua pitkiittäen: "jospa tietäisin, kuinka saisoin hänen hautaan".

Mahdoin näyttää hämmästyneeltä, sillä hän havaitsi heti, että tässä selitystä tarvittiin.

"Minä tarkoitin miestäni".

Hän osotti sänkyä, jonka uutimet olivat kiinni vedetyt.

"Onko teillä tämä ainoa huone, tässäkö kaikki makaatte?" kysyin kauhistuen.

"Niin, enkä suinkaan valita, jos vaan saamme jäädä tänne, mutta viisi markkaa kuukaudessa on kovin paljo leskelle".

Viisi markkaa kuukaudessa! — Heidän maksettavansa hyyry koko vuodelta ei tehnyt paljo enempää kuin mitä yhden päällyshameen pitsit maksoivat.

Lapset kurottivat taas pieniä käsiänsä, ja minä ne täytin. Vanhin poika katseli nyt minua turvallisesti, niinkuin vanhaa ystävää katsellaan.

"Teidänkin täytyy välttämättä syödä vähä!"

Koetin tunkea äidille leivän.

"Kiitoksia! Saanko panna sen talteen? Ruoka maistuu puulle suussani, en mahda olla oikein terve. Kun näin valvoo yöt ja päivät, tulee mieli niin oudoksi. — Viimein toivoin vaan, että loppu pian tulisi, sillä en voinut kestä enää! Hän on ollut hyvä aviomies minulle, mutta en voinut kestä! — kun kaikki oli ohitse mennyt", nyt hän itkien osotti sänkyä, "kaduin kuitenkin, että olin semmoisia ajatellut, kyllä kait vielä olisin kestänyt vähäisen aikaa".

"Kysyittekö neuvoa lääkäritä?"

"Kävi täällä yksi ja kirjoitti jotakin paperille, mutta ei se ensinkään auttanut".

"Eikö täällä ole pappi käynyt?"

"Pappiko? Ei, semmoista ei ole ollut, sillä emme ketään tunne. Mitäpä hyötyä siitä olisi ollutkaan, mieheni oli tainnuksissa kahdeksan viimeistä päivää".

Hän kumartui ja pisti pitkää, hoikkaa oksaa kakluuniin; kolme neljättä osaa siitä pisti ulos aukosta, mutta puheen kestäessä hän sysäsi sitä sisään aina sitä myöten, kuin se suitsuten paloi poroksi. Pieni kasa samallaisia oksia oli laattialla.

"Etkö jaksa syödä, mitä olet saanut, Hannu? No, se oli ensi kerta pitkään aikaan! — Niin, paljo kiitoksia teille, neiti, sillä viimeinen leipäpala syötiin aamulla eikä mulla ole penniäkään. Vähää maitoa pienoiselle tarvitsisimme myös, vaan ei kukaan tahdo antaa meille velaksi enää".

Hän katsoi epävakaisella katsannolla minun puoleeni.

"Juokse maitoa hakemaan, Hannu, tässä on rahaa!"

Tyhjensin kukkaroni horjuvalle, punaiseksi maalatulle pöydälle, pudistin sitä: markkoja ja pennejä kolisi ja pyöri huiskin haiskin.

"Saatte kaikki", sanoin äidille, "suokoon Jumala, että mulla olisi vielä enempää".

Se oli tuhlaavaisesti tehty, sanonevat muutamat hyvin rikkaat ja älykkäät ihmiset, ja niinpä se kyllä taisi ollakin, lapsekkaasti ja ajattelemattomasti, mutta eikö pitsien kauppa sitten ollut vielä hullumpi? — en ole vielä tullut niin viisaaksi, että katuisin, mitä silloin tein.

Äiti tuijotti kummaksuen minuhun, hän ei näyttänyt iloiselta, vaan hämmästyneeltä. Yht'äkkiä kuvautui ikäänkuin joku jalo ajatus hänen kasvoihinsa, joihin suru ja murhe olivat painaneet merkkinsä.

"Neiti kulta", sanoi hän, "saatteko niin tehdä? — eihän se käy laatuun!"

"Se on oma rahani enkä ole koskaan paremmin käyttänyt rahaa", kuului vastaukseni.

"Sitten Jumala teitä siunatkoon, neiti!" Hän kokosi rahat ja peitti ne molemmilla käsillänsä, sanoen:

"Tuskin voin uskoa, että se on muuta kuin unennäkö".

Hannu seurasi minua alas rappuja myöten, hän piti tarkasti vaarilla joka askeleen, viimein hän seisoi katu-ovessa ja heilutti pientä rikkiäistä lakkiansa.

Mikä köyhyys ja kurjuus!

Herra, kiitän sinua, että lähetit minua niiden tykö, kuului sielussani, Herra, kiitän sinua!

Että minun juuri tällä hetkellä suotiin toimittaa tämä pieni hyvä työ, sen katsoin merkiksi, että kaikki

oli sovitettu ja että nyt sain rohkealla mielellä alottaa uuden elämän.

"Näytäppäs, mitä olet ostanut".

Täti Amalia pisti päänsä ulos etuhuoneeseen, hän ei malttanut odottaa siksi kuin tulin sisään.

"Olen jättänyt koko asian sikseen, täti, en menekään tansseihin".

"Oletko sairas, Maria?"

Hän katseli minua oikein pelästyneenä.

"En ole, mutta se ei mua miellytä enää. — Hyvä täti Toora on ollut kovin kipeä; olin siellä vähän aikaa ja rupesin totisempia asioita ajattelemaan".

"Enpä ole hullumpaa kuullut kun tahdot jäädä kotiin sentähden, että muutama täti on ollut kipeä. Minä vakuutan, ystäväni, että vaikka itsekin en ainoastaan olisi ollut, vaan vielä olisin kipeä, niin kuitenkin kehoittaisin sinua menemään. — Kuinka semmoinen oikku voikaan juolahtaa nuoren tytön päähän?"

"Hyvä serkku", isäni astui esiin, hän puhui vakavasti, milt'ei ankarasti, "minun mielestäni ei sovi tässä kohden puhua oikuista. Meidän vanhojen ihmisten — anna anteeksi, mutta häneen nähden olemme vanhat — tulee olla varovaiset, kun kehoitamme jotakin nuoremmissa tahi koetamme tukehduttaa jotakin heissä, meidän täytyy tehdä kovaa tiliä siitä. Vai on täti Toora ollut kovin kipeä. — Tule sisään minun kamarihini, Maria!"

"Hyvä tyttöni", sanoi isäni ja asetti minut polvellensa, "minua ilahuttaa, että muitten säälimisestä voit olla menemättä semmoiseen juhlaan. — Istuin juuri sinua ajattelemassa ja tein väärin sinua kohtaan sydämmessäni; tuntui minusta, kuin olisivat ajatuksesi tällä viimekuluneella ajalla olleet käännetty ulospäin, kuin olisit ollut jokseenkin hajamielinen etkä aivan semmoinen kuin ennen. Älä itke, Maria! Sanoohan isäsi, että hän teki väärin sinua kohtaan".

Minä kallistin päätäni isäni povea vasten ja tunnustin olleeni itsekäs, turhamielinen ja kätteliäs, mutta nyt tahtovani kääntyä ja alottaa uutta elämää.

"Se on oikein", hän pyyhki hiuksiani otsalta ja suuteli sitä, "meidän tulee joka aamu sanoa itseksemme: nyt pitää alkaa alusta taas".

"Saanko viedä viinipullon täti Tooralle? oikein oivallista viiniä, joka voi antaa hänelle voimia taas".

"Hän saa parasta viiniä, kuin mulla on, ei monella ole sen vertaista. Kunpa vaan voisi auttaa heitä muullakin tavalla, mutta tuo Paavo ei päästä ketään luoksensa".

Minä en sanonut mitään, mutta itsekseni ajattelin, että se oli minun syyni, meillä ei enää ollut oikeutta auttaa heitä.

Oli puoleksi pimeä, mutta kuitenkin hiivin sinne yksin, kannoin viinipullon muhvisani. Paavo avasi oven; tuskin hän uskoi silmiänsä.

"Maria! onko se todellakin Maria?"

Outo levottomuuden tunto kävi minuhun, hän seisoi siellä vakavana ja tiedustelevilla silmillä, ei hän edes käskenyt minua tulemaan sisälle.

"Etkö luule, että pieni viinilasi eineellä olisi hyvä tädille? Isäni tahtoisi mielestänsä, että hän voisi tätä juoda; se on vanhaa, oikein hyvää portviiniä".

"Äitini juopi viiniä joka päivä, sen hän jo kauan aikaa on tehnyt. Eilen ostin taas pullon portviiniä hänelle; se on täällä eikä korkkikaan vielä ole otettu auki. — Sano isällesi paljo terveisiä ja kiitoksia, ja kiitoksia itselles kun tulit, mutta hänellä on kyllä, mitä hän tarvitsee".

En tohtinut sanoa sanaakaan, koska pelkäsin, että silloin purskahtaisin itkuun.

"Kiitoksia", sanoi hän vielä ja lisäsi: "enkö minä tule sinua saattamaan, on jo myöhäistä".

"Ei suinkaan; on selvä päivä ulkona".

Minä riensin pois.

Oi, ei ollut kauniisti ja jalosti tehty, että sysäsi pois sitä kättä, jota rakkaudesta ojennettiin. — Paavoko se todellakin oli, minun rakas lapsuuteni ystävä, joka, ylpeänä kuin kuningas, antoi minun

tietää, ettei hän tarvitse meitä? Olin rikkonut paljo, mutta tämä oli kumminkin liika kovaa; en voinut unhottaa enkä voittaa närkeästäni.

"Kyllä kait arvaatte, lapset, että pian taas menin ylös köyhiä ystäviäni katsomaan. Kaikki nuo pienet kasvot loistivat ilosta, mutta leivällä, Jumalan kiitos, ei ollut enään niin hyvää menekkiä, kuin ensi kerran".

Äiti joutui taas ompelemaan paitoja kauppiamiestä varten; hän tekikin kovasti työtä varhain aamulla alkaen myöhälle iltaa asti. Jos Hannu vaan saisi kulkea sanomalehtiä kauppaamassa, sitten olisi kaikki hyvä; semmoinen se tulevaisuuden toivo oli, johonka perhe katsoi. — Isäni vanhin takki muutettiin kokonaiseksi vaatekerraksi Hannulle.

"Nyt hän on aivan herrasväen näköinen", arveli äiti, kun pojalla ensi kerta oli uudet vaatteet päällensä, ja hän sivelsi kämmenellensä pojan vedellä kammattua tukkaa; "hänen oma isänsäkään ei tuntisi häntä".

Minun pois panemani vaatteet olivat liika vaaleanväriset ja niin hienoja tahi sieviä, ett'ei niitä voitu käyttää. Ostin sentähden uutta pumpulivaatetta ja rupesin ahkerasti ompelemaan pieniä mekkoja ja hameita. Minä tulin nyt yhtä ahkeraksi, kuin ennen olin ollut laiska, ja aika, joka ennen monta kertaa, jos ei meillä ollut mitään erinomaista toimittamista, oli kovin hitaasti kulunut, alkoi nyt siivillä lentää.

"On oikein hupaista", sanoi isäni, "että nyt tiedetään aina, missä sinua tavataan. Täällä on niin hiljaista talossa aivan kuin äitisi eläessä. — Mutta sinä olet nuori ja nuoruudessa pitää saada vähän huvitellakin välistä, muistakaamme se!"

Täti Amalia ei ollut tyyväinen.

"Rupean tuntemaan itseni tarpeettomaksi", sanoi hän.

Siihen emme mitään virkanneet. Tädillä oli vähä rahaa, niin että hän voi hakea itsellensä kotia missä tahansa. Asia loppuikin niin, että me kaikessa ystävällisyydessä erosimme.

Täti Toora parani päivä päivältä yhä enemmän. Minä kävi hänen tykönänsä välistä, kun tiesin että Paavo oli maalari-akatemiassa. En tahtonut mielelläni tavata Paavo: olin suuttunut hänehen, pelkäsin häntä, meidän viimeinen kohtaamisemme lepäsi niinkuin pilvi elämäni ylitse.

Joka kerta kuin tulin kadulle kohtasin minä jonkun ihmis-olennon, jossa oli surun tahi köyhyyden merkkejä. Kun silmät kerran ovat avautuneet elämän pimeääkin puolta näkemään, voipi paljon arvata pienistäkin merkeistä, joita ennen on ajattelemta menty sivutse. Voi itsiämme, jos ilon aikana unohdamme, että on muita, jotka kärsivät hätää, sittenpä meidän ihmisrakkautemme on huonolla kannalla!

Muutamana iltana Huhtikuun keskipoikoilla soitettiin kovasti ja kiivaasti porstuan oven kelloa. Palvelusväki oli ulkona, isä nukahti vähän nojatuolissansa; minä menin itse avaamaan. Se oli Paavo, hän näytti oudotta ja hämmästyneeltä.

"Vieläkö sulla on se viini, Maria", kysyi hän kierrättelemättä, "minä mielelläni tahtoisin sen".

"Eihän täti mahda olla kipiämpi?"

"Ei, hän on parempi, paljo parempi! Sinä taidat rakastaa äitiäni, näenmä".

Minä en ymmärtänyt häntä; silmänsä kiilsivät niin kirkkaasti eikä hän näyttänyt ensinkään ylpeältä, päinvastoin, hän seiso niinkuin rukoilevainen.

"Tuo viini, se on kokonaan poistava sairauden, luulen että se on oleva oikein hyvä äidilleni" Hän tuli askelta likemmäs: "Se oli kovin pahasti tehty, kun en ottanut sitä vastaan, Maria, se oli kovin häijysti, ylpeästi! voitko antaa minulle anteeksi? — Kuinka minä rohkenin äitini huulilta pidättää sen rakkaudenmaljan, jonka tarjosit! — enkä minä sanonut sydämmellistä sanaakaan kiitokseksi siitä kun tulit, enkä saattanut sinua kotiakaan. — Tahdotko sittenkin antaa minulle viinin, Maria?"

Minä menin sanaakaan sanomatta sitä hakemaan; sitten me katsoimme toisihimme.

"Oletko käynyt taidekalujen näyttelyssä?"

"En vielä; — onko taulusi siinä?"

"Se tuli sinne toissa päivänä ja on jo myyty. Sain tietää sen tiima takaperin; riensin heti äitilleni ilmoittamaan asian ja nyt sinun tykösi, kahdeksan sataa markkaa on 'Kalastajani' tuottanut minulle, — taitaisipa sentähden jotakin minusta tulla!"

Hän katseli taas minua, nyt en minä tohtinut häntä katsella.

"Jos —".

Hän ei muuta sanonut enkä minä vastannut sanaakaan, mutta siitä hetkestä asti olin minä hänen morsiamensa, sen me molemmat tunsimme.

Isäni tuli nyt meidän tykömme, hän toivotti sydämmellisesti onnea Paavolle.

"Ennenkuin tiedetään mitään arvata, taidat jo professori olla".

Sitten hän sanoi hänen itsepintaiseksi, jäykkämieliseksi, kopeaksi ryökäleeksi ja viimein hän syleili häntä.

"Tässäkö viini on, Maria?"

"Tahdotko vieläkin pullon, poikani?" — sen sinä saat, jos mulla vaan on. — Ah, se oli hyvä, jopa siellä on, näenmä; tytöntynkä on löytänyt oikeata lajia.

Tästä nyt Paavo havaitsi, ett'en minä ollut turhia lörpötellyt.

Seuraavana aamuna riensin yksin näyttelyyn, minä olin ensimmäinen, jolle sinä päivänä ovi avattiin. Eipä aikaakaan, niin jo sain nähneeksi kalastajan, joka istui ovensa ulkopuolella, päiväpaisteessa lekotteli ja katseli mereen päin. Oliko se hänen tekemänsä? Tosin se oli varsin hyvä taulu, vaan kuitenkin toivoin, ett'ei se olisi hänen. Vielä toinen kalastaja, reppu selässä ja ilkeä nauru huulilla, se ei ainakaan ollut Paavon tekemä, siitä olin vallan vakuutettu. Mutta tämäkö — minä tietysti en huolinut katsoa muuta kuin kalastajia — tämä se mahtoi olla.

Pitkä, salea, ahavoittunut, vapaa, miehuullinen ja urhea seiso i nuori kalastaja valmiina työntämään venehensä vaahtoiisiin aaltoihin.

Minä ostin luettelon, aivan oikein, hänen nimensä!

Sinä vuonna taivutin minä isäni tilaamaan pääsölippuja näyttelyyn.

Ja aika kului, hyvin harvoin me tapasimme toisiamme, emmekä puhuneet paljoa keskenämme, mutta luotimme toisihimme. Paavo lähti Italiaan; minä en saanut kirjettä, mutta sentähden aina vähän osan äidin kirjeestä. Vasta silloin kun hän voi tarjota minulle omaa kotia, kääntyi hän isäni puoleen.

Tuo ylistetty nuori taidenieikka oli yhtä nöyrä, kuin köyhä nuorukainen oli ollut ylpeä. No, sitä ei minun tarvitse sanoa; jos kenellään on mitään moittimista teidän iso-isäanne vastaan, niin ei se ainakaan ole ylpeydestä.

Nyt on kertomus loppunut, hyvät lapset! Nyt te tiedätte mistä syystä minä olen vähää narkäs vaatteitteni suhteen ja minkätähden minun täytyy oikein kovasti taistella ompelijan kanssa joka kerta kuin uudet vaatteet ovat ommeltavat. Somasta, pitävätä vaatetta, kaunista, pysyvää väriä ja semmoista kuin minun ikäiselleni sopii, sieviin laskoksiin laskettua, sitä minä tahdon. Paavo mielistyy minun pukuhuni. "Vanha akkani, sinä ymmärrät, mitä on somasta", sanoo hän nytkin vielä. — Tarpeettomiin ja kallisarvoisiin reunustuksiin, päivän oikullisen ja vaihtelevaisen mielen mukaan, ei minua haluta rahaani tuhлата. Minä muutan ne aina leiväksi; en voi muuta; tupsuja ja ripsuja, pitsejä ja koristuksia, niitä minä leiväksi teen. Paneppas joku surkea kiiltokalu, joka kätehen mahtuu, suuren korin rinnalle, joka on täynnä terveellistä ravitsevaa leipää, ja johon mahdoton joukko pieniä käsiä on valmis tarttumaan!

En voi olla suutelematta leipää, kun se putoo maahan, sillä minä tunnen sen arvoa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ROMANEJA JA KERTOMUKSIA: LYHYET
KERTOMUKSET ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the

Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7

and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work

on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.